

scan

**ผลการจัดกิจกรรมเล่านิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมที่มีต่อ
พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย
โรงเรียนบ้านชุมแพ จังหวัดขอนแก่น**

นางสาวสมถวิล ทองหานาม

**การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช**

พ.ศ. 2553

**The Effects of Parent Involvement Storytelling Activities on Preschool
Children's Responsibility Behaviors at Baan Chumphae School
in Khon Kaen Province**

Miss Somtawin Longhanam

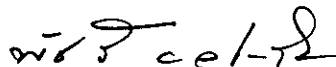
An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Education in Curriculum and Instruction
School of Educational Studies
Sukhothai Thammathirat Open University

2010

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ผลการจัดกิจกรรมเล่นิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมที่มีต่อ
พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย
โรงเรียนบ้านชุมแพ จังหวัดขอนแก่น
ชื่อและนามสกุล นางสาวสมถวิล ลองหานาม
แขนงวิชา หลักสูตรและการสอน
สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. พัชรี ผลโยธิน

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2553

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. พัชรี ผลโยธิน)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ทศนี้อย์ ชาติไทย)

(รองศาสตราจารย์ ดร. ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ผลการจัดกิจกรรมเล่นิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมที่มีต่อพฤติกรรม
รับผิดชอบตนเองของเด็กปฐมวัย โรงเรียนบ้านชุมแพ จังหวัดขอนแก่น
ผู้ศึกษา นางสาวสมถวิล ทองทานาม รหัสนักศึกษา 2512102902 ปริญญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
(หลักสูตรและการสอน) อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. พัชร ผลิตโยธิน ปีการศึกษา 2553

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมความรับผิดชอบตนเอง
ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเล่นิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม

กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 5 – 6 ปี จำนวน 30 คน ศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล
ปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 โรงเรียนบ้านชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คู่มือการจัดกิจกรรมเล่นิทานสำหรับผู้ปกครอง และแบบสังเกต
พฤติกรรมความรับผิดชอบตนเองของเด็กปฐมวัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมเล่นิทาน มีพฤติกรรม
ความรับผิดชอบตนเองหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .05

คำสำคัญ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง กิจกรรมเล่นิทาน ความรับผิดชอบ เด็กปฐมวัย

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงยิ่งจาก
รองศาสตราจารย์ ดร.พัชรี ผลโยธิน ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ดูแล และติดตามการศึกษาค้นคว้าอย่าง
ใกล้ชิดตลอดมา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยซาบซึ้งในความเมตตากรุณาของ
ท่านเป็นอย่างสูงยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาตรวจ และแก้ไขเครื่องมือในการวิจัย
ตลอดจนผู้ปกครองเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนบ้านชุมแพ และเด็กทุกคนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
ที่ช่วยเหลือในการทดลอง จนทำให้การเก็บข้อมูลครั้งนี้สำเร็จเรียบร้อยด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ที่ทำให้ผู้วิจัยมีความรู้ใน
การวิจัย ผู้วิจัยซาบซึ้งในความเมตตาของทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ และท่านผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้าน
ชุมแพ ตลอดจนเพื่อนนักศึกษาที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือและให้กำลังใจ ส่งผลให้ผู้วิจัยประสบ
ความสำเร็จได้ ณ วันนี้

สมถวิล ทองหานาม

พฤศจิกายน 2553

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
สมมติฐานการวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
ความรับผิดชอบ	7
การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง	20
นิทาน	33
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	41
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	48
รูปแบบการวิจัย	48
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	48
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	49
การเก็บรวบรวมข้อมูล	51
การวิเคราะห์ข้อมูล	52
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	54

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	61
สรุปการวิจัย	61
อภิปรายผล	63
ข้อเสนอแนะ	66
บรรณานุกรม	68
ภาคผนวก	75
ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ	76
ข คู่มือการจัดกิจกรรมเล่นิทานสำหรับผู้ปกครอง	78
ค แบบสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย	114
ประวัติผู้ศึกษา	117

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 แสดงผลคะแนนพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเล่นิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม.....	55
ตารางที่ 4.2 เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัยเป็นรายบุคคลก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเล่นิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเทียบกับเกณฑ์	57
ตารางที่ 4.3 เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเล่นิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม	59

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กเป็นทรัพยากรที่มีค่าของประเทศ นักจิตวิทยา และนักการศึกษาต่างให้ความสำคัญและให้ความสนใจในการพัฒนาเด็กปฐมวัย (แรกเกิด-6 ปี) ด้วยความเชื่อว่ากระบวนการเรียนรู้ในช่วงปฐมวัยมีผลกระทบในระยะยาวต่อคุณภาพชีวิตของคน เพราะเป็นช่วงที่ระบบประสาทและสมองกำลังสร้างโครงสร้างที่มีการเจริญเติบโตในอัตราสูงสุด ถึงกว่าร้อยละ 80 ของวัยผู้ใหญ่ ดังนั้น สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก การดูแลอบรมเพื่อปลูกฝังสร้างเสริมพัฒนาการจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะเป็นพื้นฐานการบ่มเพาะบุคลิกภาพ อุปนิสัยและการเจริญเติบโตของสมองที่จะส่งผลกระทบต่อสติปัญญา และความสามารถของเด็กอย่างถาวร (กระทรวงศึกษาธิการ 2547: 1)

ความรับผิดชอบเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่ควรปลูกฝังในตัวเด็ก ทั้งนี้เด็กที่มีความรับผิดชอบจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบ (จามรี สุวานันท์ 2545: 10) ซึ่งสอดคล้องกับ สุนีย์ นัยเจริญ (2539: 1) กล่าวว่า แม้ประสบการณ์ต่างๆ ที่บุคคลได้รับในวัยที่เจริญแล้วจะมีเพิ่มขึ้นอีกมากจากวัยทารกและเด็กแล้วก็ตาม แต่ประสบการณ์เหล่านี้ก็หาได้มีอิทธิพลลึกซึ้งไปกว่าประสบการณ์เดิมอันเป็นรากฐาน ที่ได้รับการสั่งสมกันมาแต่เยาว์วัย โดยเฉพาะช่วงวัย 3-6 ปี ซึ่งเป็นระยะที่มีการเจริญเติบโต และพัฒนาการทุกๆ ด้านเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ประสบการณ์ที่ได้รับในช่วงนี้จะเป็นการพัฒนาทักษะพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการเรียนรู้และการดำรงชีวิตในอนาคตจึงสมควรอย่างยิ่งที่จะปลูกฝังความรับผิดชอบให้เด็กตั้งแต่วัยปฐมวัย

สำหรับผู้ปกครองเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมากต่อการส่งเสริมความรับผิดชอบเพราะครอบครัวเป็นสถาบันอันดับแรกที่จะสร้างให้เด็กเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข เด็กจะสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดีเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับบทบาทของพ่อแม่ผู้ปกครองเป็นสำคัญ ปัจจุบันเด็กยังขาดความรับผิดชอบเนื่องจากสภาพสังคมไทยเปลี่ยนไปเป็นที่น่าวิตกและถือเป็นวิกฤตของเด็กปฐมวัย เนื่องจากข้อเท็จจริงจากการประเมินสถานการณ์และทดสอบพัฒนาการอย่างคัดกรองในเด็กปฐมวัย (แรกเกิด-5 ปี) พบว่าโดยภาพรวมเด็กปฐมวัยมีแนวโน้มพัฒนาการล่าช้าในด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญาและจริยธรรม ปัญหาหนึ่งเกิดจากการเลี้ยงดูโดยครอบครัว พ่อแม่ไม่มีโอกาสเรียนรู้วิธีการเป็นพ่อแม่ที่ดี และวิธีปฏิบัติตน

กับลูกในทางที่ถูกที่ควร พ่อแม่จำนวนมากไม่ให้ความสำคัญของการดูแลลูกด้วยตนเอง ปล่อยปละ ละเลยให้อยู่กับญาติหรือผู้เลี้ยงดู อีกทั้งยังมีพ่อแม่จำนวนมากที่ยังเข้าใจผิดในเรื่องการเลี้ยงดูลูก เช่น ให้ความรักด้วยวิธีการให้สิ่งของเป็นรางวัล ตีเด็กทุกครั้งที่ทำผิด ชูเด็กว่า “จะไม่รัก” ถ้าไม่เชื่อฟัง ให้เด็กกลัวในตัวบุคคลที่ผิดๆ เช่น หมอ ตำรวจ เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ 2550: 12)

ดังนั้น การส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาในด้านความรับผิดชอบอย่างถูกต้อง และเหมาะสมอย่างต่อเนื่อง จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างสถาบันครอบครัว และโรงเรียน แต่จากการศึกษาของคณะกรรมการพัฒนาการศึกษาและอบรมเลี้ยงดูเด็ก (คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาและอบรมเลี้ยงดูเด็ก พ.ศ. 2535 อ้างถึงใน พัชรีย์ ผลโยธิน 2537: 30) พบว่ากระบวนการขัดเกลาทางสังคมสำหรับเด็กไทยยังเป็นไปอย่างไม่ถูกต้อง หรือไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร อันเนื่องมาจากความขัดแย้งไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างสถาบันหลัก เช่น ความขัดแย้งระหว่างการอบรมในครอบครัวกับการสอนในโรงเรียน ความขัดแย้งระหว่าง ประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากโรงเรียนกับสภาพที่เห็นในชีวิตประจำวัน ในสังคม ซึ่งความแตกต่าง และความขัดแย้งดังกล่าว ทำให้เด็กเกิดความสับสนและทำให้การปลูกฝังลักษณะนิสัยบางประการ ให้แก่เด็กไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง เช่น โรงเรียนส่งเสริมให้เด็กช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวัน รู้จักแต่งตัว รับประทานอาหารและเก็บเครื่องใช้ส่วนตัวด้วยตนเอง แต่ทางบ้านกลับไม่เห็น ความสำคัญของการฝึก อาจเนื่องมาจากพ่อแม่ไม่มีความอดทนที่จะรอคอยให้ลูกทำ หรือมีพี่เลี้ยง ทำให้หรือปล่อยปละละเลย ไม่เอาใจใส่ เด็กขาดแบบอย่าง ขาดแรงเสริม จึงทำให้การปลูกฝัง ลักษณะดังกล่าวขาดความต่อเนื่อง เด็กไม่ได้รับการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้น โรงเรียนควรให้ความสำคัญกับครอบครัวของเด็กและหาวิธีที่จะให้ความรู้แก่ผู้ปกครองและรวมทั้งวิธีการทำงาน ร่วมกับทางบ้าน เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาที่สนองความต้องการของเด็กอย่างเหมาะสมและ ถูกต้องตามหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย ช่วยให้โรงเรียนและทางบ้านเข้าใจซึ่งกันและกัน ร่วมมือ กันอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้องในทิศทางเดียวกัน เด็กจะไม่เกิดความสับสนทางด้านจิตใจทั้งยังง่าย ต่อการส่งเสริมพัฒนาการและปลูกฝังลักษณะนิสัยให้แก่เด็ก ซึ่ง อรุณี หรดาล (2548: 13) กล่าวว่า การพัฒนาเด็กในระดับปฐมวัยให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจาก ทางบ้านเป็นสำคัญ หากผู้ปกครองสนใจ และเข้าใจในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของคน ที่มีต่อบุตรหลานก็สามารถช่วยเหลือและส่งเสริมเด็ก ได้ถูกต้องตามหลักการมากขึ้น

การใช้นิทานก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่นิยมนำมาเป็นสื่อในการพัฒนาจริยธรรม เพราะนิทาน เป็นเรื่องที่คนทุกเพศ ทุกวัย มีความต้องการที่จะฟังและอ่าน ซึ่งนอกจากนิทานจะให้ความ สนุกสนาน เพลิดเพลินแล้ว นิทานแต่ละเรื่องยังแฝงด้วยคติสอนใจ คุณธรรมจริยธรรม

(ลำไย บัณฑิตย์ 2542: 3) ซึ่งสอดคล้องกับ (ภักทิยา กฤษณะพันธ์ 2540: 12) กล่าวว่า การสอนคุณธรรม จริยธรรมผ่านทางนิทานผู้สอนสามารถแทรกความคิดและค่านิยมอันดีงามเข้าไปสู่จิตใจเด็กๆ ได้เพราะนิทานสะท้อนให้เห็นคุณและโทษการกระทำโดยส่งผ่านตัวละครของเรื่องทำให้เด็กรู้จักวิเคราะห์ วิเคราะห์ และเข้าใจประเด็นที่เขาควรจะได้รับ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย โดยการให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมเล่นนิทาน และจัดกิจกรรมให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ซึ่งคาดว่าจะทำให้เด็กปฐมวัย รู้จักปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองได้อย่างเหมาะสม จนกลายเป็นนิสัยที่ดี ทำให้เป็นบุคคลที่มีประสิทธิภาพเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเล่นนิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม

3. สมมติฐานการวิจัย

หลังการจัดกิจกรรมเล่นนิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม

4. ขอบเขตการวิจัย

4.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ เด็กปฐมวัย อายุ 5-6 ปี ศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนบ้านชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

4.2 ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

4.2.1 ตัวแปรอิสระ คือ การจัดกิจกรรมเล่นนิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม

4.2.2 ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย

4.3 ระยะเวลาในการวิจัย

ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 โดยใช้เวลาในการทดลอง 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กที่มีอายุระหว่าง 5-6 ปี ศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 ของ โรงเรียนบ้านชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

5.2 ผู้ปกครอง หมายถึง บิดา มารดา ญาติ หรือผู้อบรมเลี้ยงดูและรับผิดชอบเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 ปีการศึกษา 2553 ของ โรงเรียนบ้านชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ที่สามารถอ่านออกและเขียนได้

5.3 การจัดกิจกรรมเล่นิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ผู้ปกครองเล่นิทานและจัดกิจกรรมให้เด็กช่วยเหลือตนเอง ในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันที่บ้าน โดยผู้ปกครองคอยดูแลแนะนำจัดสภาพแวดล้อม และสถานการณ์ที่เหมาะสม ให้เด็กเกิดการเรียนรู้และพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง

5.4 พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกถึงการรู้จักช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ได้แก่

- 5.4.1 ล้างมือก่อนรับประทานอาหาร
- 5.4.2 แปรงฟันหลังรับประทานอาหาร
- 5.4.3 รับประทานอาหารด้วยตนเอง
- 5.4.4 เก็บภาชนะเมื่อรับประทานอาหารเสร็จ
- 5.4.5 ซ้ำระล้างหลังการขับถ่าย
- 5.4.6 ราคาน้ำหลังการใช้ส้วม
- 5.4.7 ปูที่นอนด้วยตนเอง
- 5.4.8 จัดเก็บเครื่องนอนหลังตื่นนอน
- 5.4.9 เก็บของใช้ส่วนตัวเมื่อใช้แล้ว
- 5.4.10 เก็บของเล่นเมื่อเลิกเล่น

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ได้แนวทางในการจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย

6.2 เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง จากการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

6.3 ผู้ปกครองมีความตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนในการพัฒนาเด็กปฐมวัย

6.4 ครูและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปในทิศทางเดียวกัน

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาผลการจัดกิจกรรมเล่นิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมที่มีต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า และนำเสนอรายละเอียดตามหัวข้อ ต่อไปนี้

1. ความรับผิดชอบ

- 1.1 ความหมายและความสำคัญของความรับผิดชอบ
- 1.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ
- 1.3 หลักการส่งเสริมความรับผิดชอบ
- 1.4 แนวทางการส่งเสริมความรับผิดชอบ

2. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

- 2.1 ความหมายและความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง
- 2.2 รูปแบบของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง
- 2.3 แนวทางการให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมพัฒนาเด็กปฐมวัย
- 2.4 บทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาเด็กปฐมวัย

3. นิทาน

- 3.1 ความหมายและความสำคัญของนิทาน
- 3.2 ประเภทของนิทาน
- 3.3 การเลือกนิทานสำหรับเด็กปฐมวัย

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 4.1 งานวิจัยในประเทศ
- 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. ความรับผิดชอบ

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ารายละเอียด ดังนี้

1.1 ความหมาย และความสำคัญของความรับผิดชอบ

1.1.1 ความหมายของความรับผิดชอบ

จากการศึกษาความหมายของความรับผิดชอบ มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลาย ดังนี้

คณิงรัตน์ ลาโพธิ์ (2535: 38) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ทั้งต่อตนเองและสังคมด้วยความผูกพัน ความพากเพียรพยายาม และความละเอียดรอบคอบ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ ไม่ว่าจะเป็นผลดีหรือผลเสีย ไม่ว่าจะกระทำผิดหรือถูก ไม่ปิดความคิดให้ผู้อื่น พร้อมทั้งพยายามที่จะปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติหน้าที่ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

รตินันท์ ไมตรีจิต (2537: 47) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การรู้จักหน้าที่ และปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ สนใจ เอาใจใส่ ละเอียดรอบคอบ ซื่อตรง ตรงต่อเวลา ขยันขันแข็ง ไม่ปิดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองให้ผู้อื่น พยายามทำหน้าที่ต่างๆ อย่างเต็มความสามารถ พร้อมทั้งพยายามปรับปรุงให้ดีขึ้น

ประภาพรธรรม เอี่ยมสุภานิต (2539: 765) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง ลักษณะนิสัยของบุคคลที่มีความตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติภารกิจต่างๆ ตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ทันตามเวลาที่กำหนดด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมีการควบคุมจากบุคคลอื่น

ณัฐจิตต์ ลิมวนาทิพงษ์ (2542: 7) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบ หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกถึงการรู้จักบทบาทหน้าที่ เห็นคุณค่าและความสามารถของตนเองในการปฏิบัติภารกิจที่เกี่ยวข้องกับตนเองและสังคมให้ประสบความสำเร็จอย่างตั้งใจโดยไม่ต้องให้ผู้อื่นตักเตือน

ศรีสุดา ธิติโสภี (2545: 10) ได้ให้ความหมาย ความรับผิดชอบ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลต่อความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองด้วยความพากเพียร โดยไม่มีใครมาคอยบังคับ เพื่อให้ประกอบกิจการต่างๆ ของตนเองบรรลุไปสู่ความมุ่งหมาย

สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการรู้จักช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน สำหรับในงานวิจัยนี้ พฤติกรรมความรับผิดชอบ

ต่อตนเองของเด็กปฐมวัย ได้แก่ ล้างมือก่อนรับประทานอาหาร แปรงฟันหลังรับประทานอาหาร รับประทานอาหารด้วยตนเอง เก็บภาชนะเมื่อรับประทานอาหารเสร็จ ชำระล้างหลังการขับถ่าย ราวน้ำหลังการใช้ส้วม ปูที่นอนด้วยตนเอง จัดเก็บเครื่องนอนหลังตื่นนอน จัดเก็บของใช้ส่วนตัว เมื่อใช้แล้ว และการเก็บของเล่นเมื่อเลิกเล่นได้ โดยไม่มีใครตักเตือนและควบคุม

1.1.2 ความสำคัญของความรับผิดชอบ

นักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของความรับผิดชอบไว้ ดังนี้

ประภาพรรณ เอี่ยมสุภานิต (2539: 765) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ

มีความสำคัญต่อตัวเด็กเองและต่อสังคมเป็นอย่างมาก เด็กที่มีความรับผิดชอบสูงจะสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง และสามารถปฏิบัติภารกิจอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี นอกเหนือจากเด็กจะทำให้แก่ตนเองได้แล้ว เด็กสามารถรับผิดชอบต่อสังคมได้อีกด้วย คือ เริ่มจากสังคมภายในครอบครัว สังคมในโรงเรียน รวมทั้งสังคมในชุมชนที่เด็กอยู่ ผลของการวิจัยทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศให้ผลสรุปตรงกันว่า เด็กที่มีความรับผิดชอบสูงจะเป็นคนที่สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้เป็นอย่างดี มีความเชื่อมั่นสูง มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีความซื่อสัตย์ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าคนที่มีความรับผิดชอบสูงจะมีลักษณะของความ เป็นพลเมืองดีสูงด้วย

ณัฐจิตต์ ลิมวนาทิพงษ์ (2542: 13-14) สรุปความสำคัญของความรับผิดชอบ เป็นคุณลักษณะที่จะต้องปลูกฝังและส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับเด็กปฐมวัย ดังนี้

1. ความรับผิดชอบมีความสำคัญต่อการส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน

ของเด็กปฐมวัย ด้านร่างกายเด็กพยายามช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวันและการทำงานที่ได้รับมอบหมาย เด็กได้รับการฝึกการใช้กล้ามเนื้อและสายตา ได้เคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกาย ทางด้านอารมณ์ จิตใจ เมื่อเด็กสามารถทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองสำเร็จ จะมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เห็นคุณค่าและความสามารถของตนเองนำมาซึ่งความเชื่อมั่นในตนเอง ทางด้านสังคมเมื่อเด็กช่วยเหลือตนเองได้ เด็กจะมีความรู้สึกอยากจะช่วยเหลือคนอื่น และถ้าให้โอกาสเด็กในการช่วยเหลือรับผิดชอบงานต่างๆ ตามความสามารถ จะเป็นการส่งเสริมให้เด็กรู้จักปรับตัวเข้ากับผู้อื่นในสังคมได้มากขึ้น ทางด้านสติปัญญาเด็กทำงานตามความถนัด ตามความสนใจ ตามความสามารถของตน เด็กจะเกิดการเรียนรู้จากการทำงาน ได้ฝึกการสังเกต จำแนก เปรียบเทียบ ช่วยให้เด็กมีนิสัยใฝ่รู้ มีโอกาสคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง

2. ความรับผิดชอบมีความสำคัญต่อการส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีสุขภาพ

อนามัยแข็งแรง สมบูรณ์ ส่งเสริมให้เด็กมีความรับผิดชอบในการดูแลตนเอง ให้มีสุขนิสัยที่ดีรักษาอนามัยส่วนบุคคลและความปลอดภัยให้ตนเอง

3. ความรับผิดชอบมีความสำคัญต่อการส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีลักษณะสนใจใฝ่รู้ การส่งเสริมให้เด็กมีความรับผิดชอบโดยจัดกิจกรรมและประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือกระทำด้วยตนเองผ่านการเล่น การสำรวจ การทดลอง การสังเกต การเปรียบเทียบ การจำแนกและกระทำต่อวัตถุที่มีอยู่ตามธรรมชาติในสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก ช่วยส่งเสริมให้เด็กมีความอยากรู้อยากเห็น

4. ความรับผิดชอบมีความสำคัญต่อการส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีวินัยต่อตนเอง เช่น ส่งเสริมให้เด็กมีความรับผิดชอบต่อตนเองการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน สามารถควบคุมตนเองและปฏิบัติตามกฎระเบียบ

จามรี สุวานันท์ (2545: 10) กล่าวว่า ความรับผิดชอบมีความสำคัญต่อตัวเด็กและต่อสังคม เพราะเด็กที่มีความรับผิดชอบ จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบ ซึ่งเด็กที่มีความรับผิดชอบสูงจะสามารถปฏิบัติภารกิจที่กระทำตัวเองโดยไม่ต้องให้ผู้อื่นตักเตือน หรือควบคุมและปฏิบัติภารกิจอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบมีความสำคัญต่อเด็กปฐมวัยอย่างมาก ในการส่งเสริมพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา เด็กที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองสูง จะสามารถควบคุมตนเองและช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และภารกิจที่ตนเองได้รับมอบหมายให้สำเร็จ มีความเชื่อมั่นในตนเอง และแก้ปัญหาต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

1.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ โดยตรงยังไม่มีผู้ใดกล่าวถึง แต่เนื่องจากความรับผิดชอบเป็นจริยธรรมที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นในตัวเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กพร้อมที่จะอยู่ในสังคมอย่างมีคุณภาพและมีความสุข ซึ่ง สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2548: 234) กล่าวว่า เด็กปฐมวัยเรียนรู้จริยธรรมเพื่อที่จะสามารถรู้ถึงแนวทางในการปฏิบัติ และการปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม อันจะนำประโยชน์สุขมาสู่ตนเองและส่วนรวมซึ่งมีความสำคัญต่อตัวเด็กและสังคม การพัฒนาจริยธรรมให้กับเด็กปฐมวัยอาจทำได้โดยการจัดกิจกรรมให้เด็กได้อธิบาย การให้คู่มือแบบ ตลอดจนการให้การเสริมแรงและการลงโทษ ซึ่งทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของเด็กปฐมวัย มีดังนี้

1.2.1 ทฤษฎีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก

โคลเบอร์ก (Kohlberg 1985 อ้างถึงใน สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2548: 241-243) ได้ศึกษาและแบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลออกเป็น 3 ระดับ 6 ขั้น ดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (อายุประมาณ 4 – 10 ปี) (Preconventional Level) ในระดับนี้ การตัดสินใจถูกคิดขึ้นอยู่กับการสนองตนและกฎเกณฑ์ของผู้อื่น ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 เหตุผลของการตัดสินใจขึ้นอยู่กับรางวัลและการหลีกเลี่ยงโทษ นั่นคือ การทำตามกฎเกณฑ์นั้นเพราะต้องการหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ ความดีและความเลวนั้นจะพิจารณาโดยผลที่เกิดจากการกระทำนั้น คือถ้าทำแล้วถูกลงโทษแสดงว่าพฤติกรรมนั้นไม่ดี

ขั้นที่ 2 เหตุผลของการตัดสินใจขึ้นอยู่กับรางวัลส่วนตัว นั่นคือ ความต้องการส่วนตนเป็นตัวกำหนดความถูกผิด ถ้าทำแล้วได้รับรางวัลกลับมาถือว่าถูกต้อง

ระดับที่ 2 ระดับกฎเกณฑ์สังคม (อายุประมาณ 10 – 20 ปี) (Conventional Level) ในระดับนี้การตัดสินใจถูกคิดขึ้นอยู่กับการยอมรับของผู้อื่น ความคาดหวังของครอบครัว ค่านิยมที่ทำตามกันมา กฎของสังคม และความจงรักภักดีต่อประเทศ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 เหตุผลของการตัดสินใจขึ้นอยู่กับรางวัลที่ได้รับจากการยอมรับว่าเป็นเด็กดี นั่นคือความถูกความผิดนั้นขึ้นอยู่กับตัดสินนั้น ได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นหรือไม่

ขั้นที่ 2 เหตุผลของการตัดสินใจขึ้นอยู่กับกฎหมายและระเบียบ ในขั้นนี้จะถือว่าความผิดขึ้นอยู่กับกฎหมายเพราะกฎหมายนั้นถือว่าต้องทำตาม กฎระเบียบต้องได้รับการยอมรับและต้องรักษาระเบียบของสังคม

ระดับที่ 3 ระดับเลยกฎเกณฑ์สังคม (อายุประมาณ 20 ปีขึ้นไป) (Post conventional Level) นั่นคือ ความถูกผิดนั้นขึ้นอยู่กับหลักจริยธรรมที่บุคคลนั้นยึดถือแบ่งออกเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 เหตุผลของการตัดสินใจขึ้นอยู่กับสัญญาสังคม

ขั้นที่ 2 เหตุผลของการตัดสินใจขึ้นอยู่กับหลักการจริยธรรมสากล

จากการศึกษาทฤษฎีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก สรุปว่า เด็กปฐมวัยมีช่วงพัฒนาการทางจริยธรรมที่แสดงความเคารพเชื่อฟัง เนื่องจากเด็กเรียนรู้สิ่งที่ถูกต้องโดยยึดผู้ใหญ่เป็นหลัก มีผู้ใหญ่เป็นผู้ตัดสินซึ่งขาดเด็กจะเรียนรู้จากการกระทำ โดยถ้าทำดีจะได้รับรางวัลตอบแทนหรือทำผิดจะถูกลงโทษ แต่พฤติกรรมนี้จะลดลงเมื่อเด็กโตขึ้น เด็กควรได้รับการส่งเสริมให้เชื่อฟัง โดยใช้เหตุผลและการวิเคราะห์ตัดสินใจด้วยตนเองมากขึ้น พฤติกรรมความเคารพเชื่อฟังของเด็กวัยนี้ ผู้ปกครองและผู้ใกล้ชิดเด็กควรสังเกตพฤติกรรมเด็ก เด็กทำได้ถูกต้องควรสนับสนุนและพูดให้กำลังใจและมีการเสริมแรงทันทีซึ่งอาจเป็นการยกย่องชมเชย การสัมผัสทางกาย เช่น การกอด การลูบศีรษะและหลัง ทำให้เด็กเห็นคุณค่าของตนเอง เป็นการส่งเสริมพฤติกรรมด้านบวกแก่เด็กด้วย

1.2.2 ทฤษฎีพัฒนาการบุคลิกภาพของอีริกสัน

อีริกสัน (Erikson 1990 อ้างถึงใน พัชรีย์ ผลโยธิน 2537: 31-32) ได้เน้นเรื่องการปรับตัวต่อสังคมซึ่งมีผลกระทบต่อความรู้สึกภายในของบุคคล และได้แบ่งลำดับขั้นพัฒนาการของจิตใจตั้งแต่วัยทารกจนถึงวัยรุ่นได้ 8 ขั้น แต่ละขั้นเป็นพื้นฐานของความรู้สึกภายในของบุคคลที่ซับซ้อนต่อเนื่องตามวัย การได้รับการตอบสนองตรงตามความต้องการอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัยจะนำไปสู่การสร้างเสริมบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล เฉพาะในส่วนของปฐมวัยมี ดังนี้

ในวัยทารก ตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 1 ปี เป็นระยะของการสร้างความไว้วางใจ หรือความไม่ไว้วางใจ เด็กที่ได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอจากบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดู รวมทั้งได้รับการตอบสนองความต้องการทางร่างกาย จะทำให้เด็กเกิดความไว้วางใจในผู้เลี้ยงดูและมองโลกในแง่ดี แต่ถ้าเด็กขาดความรัก ขาดการดูแลเอาใจใส่ หรือได้รับการตอบสนองที่ไม่เหมาะสม เด็กจะเกิดความไม่ไว้วางใจในผู้เลี้ยงดูแทน

ในวัย 1-3 ปี เป็นระยะของการพัฒนาความสามารถควบคุมตัวเองหรือการเกิดความละอายและไม่แน่ใจ เด็กวัยนี้จะเริ่มฝึกหัดควบคุมร่างกายในการกิน นอน ขับถ่าย การให้เด็กเรียนรู้ฝึกช่วยตนเองจะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองและยังได้รับการส่งเสริมความเป็นอิสระในขอบเขตที่เหมาะสม จะทำให้เด็กเกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้และสำรวจสิ่งต่างๆ ที่แวดล้อมมากขึ้น แต่ถ้าผู้เลี้ยงดูเข้มงวดจนเกินไป จะทำให้เด็กเกิดความละอายสงสัยไม่แน่ใจ และหยุดยั้งการแสดงออกอย่างเสรีของเด็ก

ในวัย 3-5 ปี เป็นระยะการพัฒนาความคิดริเริ่ม หรือความรู้สึกผิด ในช่วงนี้เด็กเรียนรู้เพิ่มขึ้น ทำสิ่งใหม่ๆ ตามความรู้สึกนึกคิดของตนเองทั้งทางคำพูด และการกระทำ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ บิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูต้องดูแลให้เด็กแสดงออกอย่างเหมาะสม ฝึกให้เด็กรู้จักควบคุมตนเอง ให้กำลังใจ จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเองหรือเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง สนใจที่จะแสดงออกซึ่งความคิดริเริ่มต่อไป แต่ถ้าผู้เลี้ยงดูเข้มงวดจนเกินไป ปราศจากเหตุผล จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกผิด หยุดยั้งความคิดริเริ่มหรือขาดความเป็นตัวของตัวเอง ไม่กล้ารับผิดชอบเพราะกลัวความล้มเหลวหรือเพื่อหลีกเลี่ยงความรู้สึกผิด

ในวัย 6-12 ปี เป็นระยะของการพัฒนาความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน หรือปมด้อย เด็กที่สามารถเรียนรู้และทำสิ่งต่างๆ ได้จะรู้สึกว่าคุณมีความสามารถและมีคุณค่าซึ่งเป็นความรู้สึกที่นำไปสู่การสร้างอารมณ์ที่มั่นคง และเชื่อมั่นในตนเอง พัฒนาไปสู่การรู้จักตนเอง และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น ส่วนเด็กที่ไม่มีความรู้สึกดังกล่าวก็จะมีปมด้อย รู้สึกว่าคุณ

ไว้ความสามารถ ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากการขาดประสบการณ์การเรียนรู้ การฝึกหัด หรือขาดการสนับสนุนให้กำลังใจจากผู้แวดล้อม หรือคือโอกาสทางสังคม ย่อมทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองต่ำต้อย ไร้คุณค่า ขาดความมั่นใจในตนเอง

อิริคสัน ได้ชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลของพัฒนาการบุคลิกภาพแต่ละขั้นว่าเป็นขั้นพื้นฐานของความรู้สึกของบุคคลที่ซับซ้อนต่อเนื่องตามวัย การได้รับการตอบสนองตรงตามความต้องการอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงอายุ จะนำไปสู่การสร้างเสริมบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล และการอบรมเลี้ยงดูด้วยความรักความเอาใจใส่ ความเข้าใจ และการปฏิบัติตนในการเป็นพ่อแม่ที่ดี มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพัฒนาการของเด็ก เด็กที่ได้รับการรักความอบอุ่นจะมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง รู้จักตนเอง มีความภูมิใจในตนเอง

สรุปได้ว่า การพัฒนาเด็กให้มีความภูมิใจในตนเอง จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมความรับผิดชอบ เพราะเด็กที่มีความรู้สึกว่าคุณมีความสามารถย่อมเห็นคุณค่าของตนเอง สามารถปฏิบัติภารกิจที่ตนพึงกระทำได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องคอยให้ผู้อื่นตักเตือนหรือควบคุม และยอมรับผลการกระทำของตนทั้งการรับผิดชอบและการรับชอบ พยายามปรับปรุงการกระทำให้ดีขึ้นอยู่เสมอ เพื่อที่จะให้ตนเองมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ตรงกันข้ามกับเด็กที่ไม่มีความภูมิใจในตนเองหรือขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เด็กนั้นย่อมมีความรู้สึกท้อแท้หมดหวัง การรู้สึกเช่นนี้ทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่ต่อต้านทั้งตนเองและผู้อื่น จะเป็นคนไม่ยอมรับผลการกระทำของตนเอง หรือขาดความรับผิดชอบนั่นเอง

1.2.3 ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำของสกินเนอร์

สกินเนอร์ (Skinner 1957 อ้างถึงใน สม โภชน์ เอี่ยมสุภายิต 2548: 225) มีความเชื่อว่า “พฤติกรรมของคนเรานั้นเกิดจากผลของการปฏิสัมพันธ์กับสังคม ถ้าพฤติกรรมใดทำแล้วได้รับการเสริมแรงพฤติกรรมนั้นก็จะเกิดขึ้นอีกในอนาคต และถ้าพฤติกรรมใดทำแล้วได้รับการลงโทษพฤติกรรมนั้นก็จะยุติลง” ดังนั้น หัวใจหลักของการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำนี้จึงอยู่ที่การจัดการผลกรรมนั่นเอง ซึ่งสกินเนอร์ เน้นที่การให้การเสริมแรงและการลงโทษเป็นหลัก

การเสริมแรง (Reinforcement) คือการทำให้ความถี่ของพฤติกรรมเพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากการได้รับผลกรรมบางอย่าง หรือเนื่องมาจากความสำเร็จในการหลีกเลี่ยง (Avoidance) หรือหนี (Escape) จากสิ่งเร้าที่ไม่พึงพอใจได้ ผลกรรมที่ทำให้พฤติกรรมเพิ่มขึ้นเรียกว่า ตัวเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcer) ส่วนสิ่งเร้าที่ไม่พึงพอใจเรียกว่าตัวเสริมแรงทางลบ (Negative Reinforcer) ตัวเสริมแรงทางบวกนั้นอาจจะเป็นอะไรก็ได้ เพียงแต่มีคุณสมบัติทำให้พฤติกรรมที่ได้รับผลกรรมนั้นเกิดเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจได้แก่ คำชมเชย การได้รับความสนใจ อาหาร หรือเงิน

เป็นต้น ตัวเสริมแรงทางบวกนี้มีผลอย่างมากต่อการเรียนรู้ทักษะทางสังคม ในขณะที่เดียวกันก็มีผลต่อการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมที่ไม่เหมาะสมเช่นกัน อย่างการที่เด็กต้องการได้ของเล่นและขอให้แม่ซื้อให้ แต่แม่ไม่ซื้อให้ เด็กก็จะร้องด้วยเสียงอันทัง แม่ก็เลยอายทนไม่ได้ ก็ตัดสินใจซื้อให้ การทำเช่นนี้เองทำให้เด็กได้เรียนรู้ว่า พฤติกรรมตะโกน จะทำให้ได้สิ่งที่ต้องการ (ตัวเสริมแรง) เท่ากับว่าเป็นการเสริมสร้างพฤติกรรมก้าวร้าวในอนาคตนั่นเอง ตัวอย่างของพฤติกรรมทางสังคมที่ไม่เหมาะสมที่ได้รับการเสริมแรงทางลบ ก็อาจจะเห็นได้จากพฤติกรรมการแยกตัวออกจากสังคม ซึ่งถ้าวิเคราะห์ให้ดี จะพบว่าเด็กที่แยกตัวออกจากสังคมนั้น เป็นเพราะว่าขาดทักษะทางสังคมที่เหมาะสม และเมื่อเข้าสังคมแล้วได้รับสิ่งที่ไม่พึงพอใจ หรือไม่ได้รับการยอมรับ เด็กก็จะหลีกเลี่ยงออกจากสังคมนั้น เท่ากับเป็นการแยกตัวออกจากสังคม เป็นการลดโอกาสที่จะได้รับการฝึกทักษะทางสังคมที่เหมาะสมต่อไป

การลงโทษ (Punishment) คือการทำให้ความถี่ของพฤติกรรมลดลง อันเนื่องมาจากการได้รับผลกระทบบางอย่าง ซึ่งผลกระทบนั้นเรียกว่าตัวลงโทษ ตัวลงโทษนั้นอาจจะเป็นอะไรก็ได้ เพียงแต่มีคุณสมบัติที่ทำให้พฤติกรรมที่ได้รับผลกระทบนั้นลดลงซึ่งอาจได้แก่ การตำหนิ การตี หรือการถอดถอนสิ่งที่พึงพอใจออกไป เป็นต้น การลงโทษนั้นเป็นเพียงแต่วิธีการที่ใช้เพื่อระงับพฤติกรรมเท่านั้น มิได้ทำให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น ดังนั้น การที่ครูและผู้ปกครอง ใช้การลงโทษระงับพฤติกรรมเข้าสังคมที่ไม่เหมาะสม ก็ไม่ได้หมายความว่าจะทำให้เด็กได้เรียนรู้ทักษะทางสังคมที่ดีขึ้น แต่กลับจะทำให้เป็นปัญหามากขึ้น เพราะจะทำให้เป็นตัวแทนพฤติกรรมก้าวร้าวแก่เด็กไป

จากแนวคิดทฤษฎีของสกินเนอร์ ทำให้รู้ได้ว่าการที่เด็กจะมีพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีทักษะทางสังคมที่เหมาะสมหรือไม่นั้นเป็นเพราะว่า พฤติกรรมดังกล่าวนั้นได้รับการเสริมแรงหรือลงโทษ ถ้าพฤติกรรมนั้นได้รับการเสริมแรงพฤติกรรมดังกล่าวนี้จะเกิดบ่อยครั้งขึ้น แต่ถ้าได้รับการลงโทษ พฤติกรรมดังกล่าวก็จะลดลงและยุติลงในที่สุด ดังนั้นถ้าต้องการให้เด็กได้พัฒนาทักษะทางสังคมที่เหมาะสมก็ควรเสริมแรงบ่อยครั้งในพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดกับเด็กก็จะทำให้เด็กมีทักษะทางสังคมเพิ่มมากขึ้นนั่นเอง

1.2.4 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของแบนดูรา

แบนดูรา (Bandura 1977 อ้างถึงใน สม โภชน์ เอี่ยมสุภายิต 2548: 224-225) เป็นนักจิตวิทยาชาวอเมริกัน เชื่อว่า “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลนั้นมีใช้ เป็นปัจจัยจากสภาพแวดล้อมแต่เพียงอย่างเดียว แต่มีปัจจัยส่วนบุคคลหรือปัจจัยทางปัญญา ความคิด ความรู้สึก ความเชื่อ เป็นต้น เข้าไปมีส่วนร่วม ซึ่งปัจจัยทั้งในแง่ของพฤติกรรม สภาพแวดล้อม และสติปัญญานั้นมีผลซึ่งกันและกัน ถ้าปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเปลี่ยนอีกสองปัจจัยก็จะเปลี่ยนไปด้วย”

แบนดูราให้ความสนใจในปัจจัยทางปัญญาเป็นพิเศษ ด้วยเหตุนี้เขาจึงพัฒนาแนวคิดของการเรียนรู้ด้วยการสังเกตขึ้นมา (Observational Learning) โดยที่เขามีความเชื่อว่าพฤติกรรมส่วนใหญ่ในสังคมของคนเรานั้นเกิดขึ้นจากการเรียนรู้โดยการสังเกตจากตัวแบบนั่นเอง ไม่ว่าตัวแบบนั้นจะเป็นชีวิตจริง (Live Model) เช่น พ่อแม่ ครู หรือญาติพี่น้องหรือตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic Model) เช่น ตัวแบบจากภาพยนตร์ หรือหนังสือการ์ตูน เป็นต้น แบนดูราได้เสนอปัจจัยที่ส่งผลต่อการให้เด็กสังเกต และจากการลอกเลียนแบบนั้นมีอยู่ด้วยกัน 4 ปัจจัย คือ

1. กระบวนการตั้งใจ (Attentionl Processes) เด็กจะไม่สามารถจำพฤติกรรมของตัวแบบได้เลยถ้าขาดความตั้งใจ ดังนั้นกระบวนการตั้งใจจัดได้ว่าเป็นกระบวนการแรกที่มีความสำคัญมากต่อการเรียนรู้โดยการผ่านตัวแบบ ปัจจัยที่ส่งผลให้เด็กเกิดความตั้งใจนั้นมีอยู่ด้วยกัน 2 ปัจจัยหลักคือ ลักษณะของตัวแบบนั้นคือตัวแบบที่เป็นบุคคลที่เด็กชื่นชอบ เคนมีชื่อเสียงก็จะทำให้เกิดความสนใจมาก ตัวแบบที่แสดงพฤติกรรมที่ชัดเจน ไม่ซับซ้อน และเมื่อแสดงแล้วได้รับการเสริมแรงก็จะทำให้เด็กสนใจและอยากลอกเลียนแบบ นอกจากลักษณะของตัวแบบแล้วยังขึ้นอยู่กับลักษณะของเด็กเองอีกด้วย ถ้าเด็กมีความสามารถในการรับรู้ที่ดี ต้นตัวมีสติปัญญาพอควร และเคยได้รับการเสริมแรงจากการลอกเลียนแบบจากตัวแบบมาก่อน เด็กก็จะให้ความสนใจในตัวแบบมากยิ่งขึ้น

2. กระบวนการเก็บจำ (Retention Processes) บุคคลจะไม่สามารถแสดงพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่าเกิดจากการเลียนแบบได้เลย ถ้าเด็กไม่สามารถจดจำลักษณะของพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงออกได้ เด็กจะจดจำ ได้ดีถ้าเด็กรู้จักวิธีการเก็บข้อมูล และจัดระบบของข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากความสามารถในการจัดระบบข้อมูลได้ดีแล้ว ถ้าเด็กได้เห็นตัวแบบแสดงพฤติกรรมบ่อยๆ และมีโอกาสฝึกซ้อมการแสดงพฤติกรรมดังกล่าวนั้นในรูปแบบของความคิดและการกระทำแล้ว ก็จะทำให้เด็กสามารถเก็บจำพฤติกรรมดังกล่าวได้ดียิ่งขึ้น

3. กระบวนการกระทำ (Production Processes) เป็นกระบวนการที่เด็กจะนำเอาข้อมูลที่เก็บไว้มานำแสดงออกเป็นการกระทำ ซึ่งแน่นอนการกระทำจะกระทำได้ก็ต่อเมื่อเด็กมีตัวแบบมากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถในการจำ และความสามารถทางร่างกายที่เด็กมีอยู่แล้วด้วย

4. กระบวนการจูงใจ (Motivational Processes) เป็นกระบวนการที่จะบอกให้รู้ว่าเด็กจะแสดงพฤติกรรมที่ลอกเลียนแบบมานั้นหรือไม่ ทั้งที่เด็กจะแสดงออก ต่อเมื่อเขามีแรงจูงใจที่จะกระทำนั้นคือ เมื่อเด็กกระทำแล้วเด็กคาดว่าจะต้องได้รับการเสริมแรง ถ้ากระทำแล้วโอกาสที่จะได้รับการเสริมแรงสูง เด็กก็จะกระทำทันที แต่ถ้าคาดแล้วว่าจะไม่ได้รับการเสริมแรงก็จะไม่กระทำ

จากแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมสามารถสรุปได้ว่า ตัวแบบ
 ทั้งที่มีชีวิตจริงและสัญลักษณ์มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย ถ้าต้องการ
 ปลูกฝังพฤติกรรมความรับผิดชอบให้กับเด็กปฐมวัย บุคคลที่อยู่ใกล้ชิดเด็ก ชุมชนและสังคมต้อง
 เป็นตัวแบบที่ดีให้กับเด็ก เพื่อจะได้พัฒนาพฤติกรรมที่เหมาะสมหล่อหลอมเป็นบุคลิกภาพของเด็ก
 ต่อไปในอนาคต

1.3 หลักการส่งเสริมความรับผิดชอบ

การส่งเสริมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบสำหรับเด็กปฐมวัย จะต้องส่งเสริมให้
 เด็กได้พัฒนาทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา โดยจัดในลักษณะของ
 การอบรมเลี้ยงดูให้เด็กได้พัฒนาเหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ และความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้ง
 จัดประสบการณ์ให้เด็กสามารถดำรงชีวิตประจำวัน ได้อย่างมีความสุข การส่งเสริมจริยธรรม
 ด้านความรับผิดชอบต้องอาศัยหลักการที่ครอบคลุมหลักการตามแนวคิดทางการศึกษา จิตวิทยาและ
 สังคมวิทยาดังต่อไปนี้

มิตตันและแฮริส (Mitton and Harris 1962 อ้างถึงใน ไชยรัตน์ ปราณี 2531: 57)
 ได้กล่าวถึงหลักการฝึกความรับผิดชอบไว้ ดังนี้

1. การฝึกความรับผิดชอบควรเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก
2. เด็กทุกคนควรได้รับการฝึกความรับผิดชอบที่เหมาะสมกับวัยและ
 ความสามารถของแต่ละบุคคล ไม่ควรให้เด็กรับผิดชอบเกินความสามารถ
3. ควรให้เด็กทราบว่าผู้ใหญ่หวังอะไรจากเขา
4. ผู้ใหญ่ต้องยืดหยุ่น ไม่เร่งรัดเด็กจนเกินไปและต้องระลึกเสมอว่า เด็กต้องการ
 คำแนะนำจากผู้ใหญ่
5. เด็กต้องการความไว้วางใจจากผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่จึงควรเปิดโอกาสให้เด็กได้
 รับผิดชอบตามสมควร
6. เจตคติและพฤติกรรมความรับผิดชอบของผู้ใหญ่ มีอิทธิพลต่อพัฒนาการ
 ความรับผิดชอบของเด็ก

ประภาพรณ เขียมสุภายิต (2539: 766-767) ได้กล่าวถึงหลักการส่งเสริม
 ความรับผิดชอบไว้ดังนี้

1. การให้ความรัก ความเอาใจใส่ การที่จะให้เด็กมีความรับผิดชอบนั้น พ่อแม่
 จะต้องปฏิบัติต่อเด็กอย่างมีเหตุผล ไม่ใช่อารมณ์ลงโทษเด็ก ซึ่งถ้าสามารถทำได้แล้วจะทำให้เด็ก
 ยอมรับการอบรมสั่งสอนนั้น

2. การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับเด็กนั้น ควรต้องคำนึงถึงพัฒนาการเด็กแต่ละวัยแต่ละคน และการมอบหมายงานให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็ก ถ้ามอบหมายงานเกินความสามารถของเด็ก แล้วเด็กทำไม่ได้จะก่อให้เกิดผลเสียหลายอย่าง เช่น เด็กเกิดความท้อถอย เด็กอาจเสียใจจนทำให้ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

3. ในระยะเริ่มแรกของการปลูกฝังความรับผิดชอบ ควรหาโอกาสช่วงที่เด็กสนใจที่จะทำ แล้วจึงมอบหมายงานนั้นให้ทำ การทำเช่นนี้จะก่อให้เกิดผลดีกว่าการบังคับให้เด็กทำ และหลังจากนั้นพ่อแม่ ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องต้องคอยหมั่นสังเกตอยู่เสมอว่าเมื่อไรเด็กมีความพร้อมที่จะรับผิดชอบงานอื่นๆ ได้อีก เพื่อจะได้มอบหมายให้เด็กรับผิดชอบต่อสิ่งอื่นมากขึ้น

4. การหาตัวแบบที่แสดงความรับผิดชอบให้เด็กได้พบอยู่เสมอ เพื่อที่เด็กจะได้เลียนแบบ ตัวแบบที่เด็กสังเกตเห็น ได้ชัดมากที่สุดคือ บุคคลในครอบครัว เช่น พ่อแม่ ก็ต้องแสดงความรับผิดชอบต่อครอบครัวต่องานบ้านและอื่นๆ ให้เด็กได้เห็น

5. การให้ได้รับผลแห่งการกระทำทันทีที่เด็กแสดงพฤติกรรมนั้นๆ เช่น ถ้าเด็กแสดงความรับผิดชอบตามที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี ต้องได้รับแรงเสริมทันที เช่น การชมเชย การกอดจูบ การให้รางวัลอื่นๆ และถ้าเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่มีความรับผิดชอบก็ต้องได้รับผลของการกระทำเช่นเดียวกัน เช่น ถ้าเด็กเล่นของเล่นแล้วไม่เก็บเข้าที่ เมื่อของเล่นหายไปเด็กก็จะไม่ได้รับของเล่นใหม่อีก

6. การมอบหมายความรับผิดชอบใดๆ ให้กับเด็กควรได้อธิบายบทบาทของเด็กต่อความรับผิดชอบนั้นๆ ให้ชัดเจนเพื่อเด็กจะได้ปฏิบัติได้ถูกต้อง เช่น การให้เด็กรดน้ำต้นไม้ ควรอธิบายถึงอุปกรณ์ที่ควรจะใช้ เช่น สายยางหรือฝักบัว ปริมาณน้ำที่ใช้ และการจับถืออุปกรณ์ เป็นต้น ทางที่ดีที่สุดควรปฏิบัติให้เด็กดูตัวอย่างก่อนมอบหมายให้เด็กทำ เพื่อจะทำให้ผลถูกต้องตามที่ต้องการจะไม่ให้เกิดผลเสียภายหลัง

7. การมอบความรับผิดชอบให้เด็กทำ ควรพูดสั้น กระชับ กระจับ ชัดเจน เพื่อจะได้ปฏิบัติถูกต้อง และจะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งได้

8. มอบความไว้วางใจให้กับเด็ก เช่น ให้เด็กรับประทานอาหารเช้าด้วยงานกระเบื้องคั้นน้ำจากแก้ว โดยไม่ต้องกลัวว่าจะทำแตก โดยเริ่มที่การให้ความไว้วางใจว่าเด็กจะไม่ทำให้งานกระเบื้อง แก้วน้ำแตก วิธีนี้จะเป็นการสร้างเชื่อมั่นให้กับเด็ก ถ้ามีเหตุการณ์ที่ทำให้งานกระเบื้องและแก้วน้ำแตกก็ไม่ควรร้องไห้อวยหรือลงโทษเด็ก แต่อาจจะบอกให้เด็กใช้ความระมัดระวังมากขึ้น

9. การจัดการเวลาทำกิจกรรมให้แน่นอนจะช่วยให้เด็กปฏิบัติตนได้ถูกต้อง

แต่เนื่องจากเด็กเล็กๆ ยังดูนาฬิกาไม่เป็น อาจใช้รูปภาพนาฬิกาที่แสดงเวลานั้นๆ พร้อมทั้งภาพกิจกรรมให้สอดคล้องกับเวลา

ประคินันท์ อุปรมย์ (2543: 495-498) ได้กล่าวถึงหลักการส่งเสริมความรับผิดชอบไว้ ดังนี้

1. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กในแต่ละวัย เพื่อจะได้มีแนวทางในการประมาณความสามารถที่จะรับผิดชอบของเด็กได้และคอยสังเกตว่าเด็กพยายามที่จะทำอะไรด้วยตัวของเด็กเองหรือพยายามที่จะช่วยพ่อแม่เมื่อใด เพื่อจะได้เริ่มต้นสนับสนุนและแนะแนวทางให้เด็กทำในสิ่งนั้นๆ ได้ทันที
2. ตระหนักว่าช่วงเวลาสำคัญของการสอนให้เด็กเกิดความรู้สึกรับผิดชอบได้ดีที่สุดคือ ช่วงเวลาที่เด็กแสดงให้เห็นว่าเต็มใจ และพร้อมที่จะทำสิ่งต่างๆ ด้วยตัวเองเป็นครั้งแรกและเมื่อถึงเวลานั้นจงปล่อยให้เด็กช่วยตัวเอง แม้เด็กจะยังไม่ได้ดีในครั้งแรกๆ แต่การได้มีโอกาสฝึกทำบ่อยๆ เด็กจะทำได้ดีขึ้น และจะทำงานกลายเป็นกิจนิสัย ซึ่งทำให้เด็กเกิดความรู้สึกรับผิดชอบที่จะทำต่อไปโดยถือเป็นการกิจที่พึงกระทำ
3. พยายามที่จะรู้ด้วยการสังเกตอยู่เสมอว่า เมื่อใดเด็กพร้อมที่จะรับผิดชอบมากขึ้น เพื่อจะได้ปล่อยให้เด็กรู้จักที่จะรับผิดชอบต่อสิ่งนั้นๆ เพิ่มขึ้น
4. ฝึกความรู้สึกรับผิดชอบไปพร้อมกับการฝึกให้เด็กมีความเคารพเชื่อฟังพ่อแม่ เพราะการเคารพเชื่อฟังพ่อแม่จะเป็นพื้นฐานในการสร้างวินัยให้กับเด็ก ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เด็กมีความรับผิดชอบ เพราะการเชื่อฟังพ่อแม่คือ การที่เด็กต้องพยายามควบคุมความต้องการของตนเองให้เป็นไปตามความต้องการของพ่อแม่ อันเป็นการฝึกควบคุมตนเองเป็นเบื้องต้น จนเมื่อเด็กเกิดความเคยชินกับการเชื่อฟังพ่อแม่ ในที่สุดเด็กก็จะเกิดความเคยชินต่อการควบคุมความต้องการของตนเอง
5. สร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการร่วมมือในการทำงาน มีการให้อภัย มีการใช้เหตุผลและพยายามให้เด็กรู้ว่าพ่อแม่ไว้วางใจในตัวเด็ก เพื่อให้เด็ก ได้พัฒนาความรับผิดชอบควบคู่ไปกับความเชื่อมั่นในตนเอง
6. ปล่อยให้เด็กทำผิดโดยไม่ทำให้เกิดความรู้สึกว่า “เป็นบาป” จนเกิดความเครียดและความวิตกกังวลจนเกินเหตุ อันอาจทำให้สุขภาพจิตเสื่อม แต่ที่สำคัญก็คือต้องให้เด็กรู้ว่าตนจะต้องพยายามที่จะไม่ทำผิดเช่นนั้นซ้ำอีก
7. พ่อแม่ควรยอมรับในความผิดที่ตนทำและไม่ถึงเลที่จะกล่าวคำขอโทษ เพื่อเด็กจะได้รู้สึกว่าการทำผิดพลาดเป็นเรื่องธรรมดาที่เกิดขึ้นได้และแก้ไขได้
8. พึงตระหนักและระลึกถึงอยู่เสมอว่า เด็กจะเคารพเชื่อฟังพ่อแม่อย่างจริงใจและ

มีความรับผิดชอบถ้าพ่อแม่เป็นคนมีเหตุผลและเป็นคนมีความรับผิดชอบ ฉะนั้น การกระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง

สรุปได้ว่า หลักการส่งเสริมความรับผิดชอบให้แก่เด็กปฐมวัยจะต้องคำนึงถึงวุฒิภาวะ ความต้องการ และความสามารถในการรับผิดชอบของเด็ก โดยให้เด็กได้เห็นแบบอย่างที่ดีเกี่ยวกับพฤติกรรมความรับผิดชอบของพ่อ แม่ ผู้ปกครองหรือบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดเด็ก หรือตัวแบบจากนิทานที่เด็กชอบ การฝึกความรับผิดชอบให้แก่เด็ก การสร้างกฎเกณฑ์ความรับผิดชอบกับเด็ก ต้องมีความสม่ำเสมอ ควรให้ความรัก ความเอาใจใส่กับเด็ก มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยการกระทำของตนเอง เมื่อเด็กทำสำเร็จผู้ใหญ่ควรรู้วิธีการเสริมแรงที่ถูกต้องวิธี รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการฝึกความรับผิดชอบ ประการสำคัญ การไว้วางใจเด็กว่าเด็กสามารถปฏิบัติสิ่งที่มอบหมายให้รับผิดชอบได้ เป็นการสร้างความเชื่อมั่นในตนเองให้กับเด็ก

1.4 แนวทางการส่งเสริมความรับผิดชอบ

นักการศึกษาหลายท่านต่างเห็นความสำคัญของการส่งเสริมความรับผิดชอบให้แก่เด็ก จึงได้เสนอแนวทางในการส่งเสริมความรับผิดชอบไว้ดังนี้

อ้อมเดือน สดมณี (2540: 1-2) กล่าวว่า การพัฒนาเด็กให้เป็นคนเก่ง คนดี มีความรับผิดชอบเป็นการพัฒนาโดยมีจริยธรรมเป็นพื้นฐานสำคัญ ซึ่งจริยธรรมเป็นคุณลักษณะทางจิตใจที่จะนำไปสู่พฤติกรรมการทำงานที่ละเว้นความชั่ว และจริยธรรมที่เป็นการปฏิบัติตามกฎระเบียบ กติกา ข้อตกลง ดังนั้นการพัฒนาจริยธรรมด้านความรับผิดชอบจึงเป็นการพัฒนาจิตใจสามารถใช้หลักการและทฤษฎีในการพัฒนาโดยสอดแทรกในชีวิตประจำวัน เริ่มด้วยการพัฒนาทัศนคติเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบุคคล ดังนี้

1. การพัฒนาความรู้เชิงประเมินค่า เป็นการให้ข้อมูลที่กล่าวถึงผลดี หรือผลเสีย ซึ่งเกิดจากการกระทำหรือไม่กระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งอาจเป็นบทความ เทป วิทยู โทรทัศน์หรือผู้บรรยาย การพัฒนาความรู้เชิงประเมินค่าจะได้ผลเพียงใดขึ้นอยู่กับบุคคลที่จะ โน้มน้ำหนักใจ สาระเนื้อหา รูปแบบที่เหมาะสมกับผู้เรียน ประโยชน์ที่รองรับความต้องการของผู้เรียน และกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพ

2. การพัฒนาอารมณ์เพื่อเปลี่ยนทัศนคติ เป็นการเสริมประสบการณ์เดิมด้วยการทำกิจกรรมต่างๆ ภายใต้บรรยากาศที่ดี เช่น นำโคลง กลอน คำคล้องจอง บทความ นิทานกรณิดตัวอย่าง มาให้เด็กฟังขณะที่เด็กมีความพึงพอใจและมีความสุข นอกจากนี้ควรถามเพื่อให้เด็กแสดงความรู้สึกนึกคิด และเกิดการแลกเปลี่ยนทัศนะ

3. การทำพฤติกรรมที่สนับสนุนทัศนคติที่ต้องการพัฒนา เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกด้วยการพูด วาดภาพ เขียนหรือชักจูงให้เพื่อนเกิดกำลังในการทำพฤติกรรมต่างๆ การเปลี่ยนทัศนคติจะมีประสิทธิภาพต้องอาศัยสถานการณ์ ต่อไปนี้

- 3.1 การมีอิสระ สามารถเลือกที่กระทำหรือไม่กระทำก็ได้
- 3.2 การมีโอกาสค้นคว้าหาประโยชน์จากของสิ่งนั้น
- 3.3 การมีโอกาสพูดคุยถึงความสามารถของตนท่ามกลางผู้อื่น
- 3.4 การมีความพอใจที่จะสร้างความประทับใจแก่ผู้อื่น

ราศี ทองสวัสดิ์ (2540: 19) กล่าวถึง การพัฒนาทางจริยธรรมความรับผิดชอบแก่เด็กปฐมวัย สามารถทำได้ 3 แนวทาง คือ

1. การสอนโดยตรง มักเป็นการสอนให้ปฏิบัติทางกาย เช่น การแสดงความมีสัมมาคารวะ การใช้คำพูดสุภาพ ครูสอนให้เด็กปฏิบัติแล้วติดตามให้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง
2. การจัดสภาพแวดล้อมที่ดี ได้แก่
  - 2.1 สภาพแวดล้อมที่เป็นบุคคล เช่น ครู พี่เลี้ยง ตลอดจนครูอื่นๆ ในโรงเรียน หรือพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ที่อยู่ทางบ้าน จะเป็นต้นแบบแก่เด็กได้ดี ทั้งนี้เนื่องจากเด็กวัยนี้ชอบเลียนแบบผู้ที่อยู่ใกล้ชิด ไม่ว่าจะเป็นที่บ้านที่โรงเรียน
  - 2.2 สภาพแวดล้อมด้านวัตถุ ได้แก่ สภาพแวดล้อมทั้งในห้องและนอกห้องเรียน ในห้องเรียนหมายถึง การจัดวางสิ่งของทั้งของใช้ ของเล่น ที่เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมความรับผิดชอบ ส่วนนอกห้องเรียนนอกจากจะมีของเล่นหลากหลายแล้ว จะต้องมีความสะอาด ความเป็นระเบียบ มีไม้ดอก ไม้ประดับ รั้วรื่นสวยงาม มีถังขยะ มีบริเวณให้เด็กได้รับฝึกหัดชอบในการดูแลรักษา
  - 2.3 การจัดกิจกรรมที่เอื้อให้เกิดคุณธรรมและจริยธรรมด้วยการให้เด็กได้รับการฝึกการปฏิบัติตนในกิจวัตรประจำวัน และนอกจากการปฏิบัติกิจกรรมประจำวันในโรงเรียน เช่น การเคารพธงชาติ การช่วยเหลือตนเองในการรับประทานอาหาร การใช้ห้องน้ำ ห้องส้วม การเตรียมที่นอนและจัดเก็บ การทำตามข้อตกลงในกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ การแบ่งปันของเล่นของใช้ในกิจกรรมเสรี เป็นต้น

ประคินันท์ อุปรมัย (2543: 499-522) กล่าวว่า ครอบครัวมีความสำคัญที่สุดในการอบรมเลี้ยงดู และเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาความรับผิดชอบให้กับเด็ก เด็กจะได้รับการพัฒนาและเติบโตอย่างมีความสุขได้ ต้องอาศัยการอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้องและเหมาะสม การให้ความรักความอบอุ่นและการเป็นต้นแบบที่ดีแก่เด็กก็จะเป็นรากฐานของการส่งเสริมความรับผิดชอบให้กับเด็ก ซึ่งพ่อแม่ควรมีแนวทางการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมความรับผิดชอบ ดังนี้

1. ความสม่ำเสมอของพ่อแม่ การฝึกความรับผิดชอบให้กับเด็ก พ่อแม่ต้องมีความสม่ำเสมอที่จะเอาใจใส่ต่อพฤติกรรมการมีความรับผิดชอบ เพราะการฝึกให้เด็กมีความรับผิดชอบมิได้เป็นสิ่งที่ทำได้ด้วยการบอกกล่าวเพียงหนึ่งหรือสองครั้ง แต่ต้องอาศัยเวลา โดยให้เด็กฝึกทำจนเขามีความรู้สึกว่าเป็นหน้าที่หรือเป็นสิ่งที่เขาต้องทำได้เอง โดยไม่มีใครควบคุม

2. ทศนคติของพ่อแม่ การปลูกฝังความรับผิดชอบ พ่อแม่มีการถ่ายทอดความรู้สึกที่ตนมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะใดลักษณะหนึ่งให้กับเด็ก เช่น พ่อแม่กลัวแต่คิดว่าเด็กยังเล็กเกินไปที่จะทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองจึงกระทำไปหมดทุกอย่าง ผลสุดท้ายคือเด็กเกิดความรู้สึกว่าสิ่งนั้น ไม่ใช่ความรับผิดชอบของตนเอง หรือไม่ใช่หน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ ในทางตรงกันข้ามพ่อแม่กลับเป็นฝ่ายรับผิดชอบเด็กแทน เด็กกลายเป็นคนเลียงไม่รู้จักโต ทำอะไรด้วยตนเองไม่เป็น ไม่รู้จักรับผิดชอบ ในที่สุดก็ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขได้ พ่อแม่ต้องเลิกคิดว่าเด็กยังเล็กเกินไปกว่าจะทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองได้ ควรปล่อยให้เด็กได้กระทำด้วยตนเองทุกอย่าง เมื่อเด็กแสดงความพร้อมที่จะสามารถจะกระทำได้

3. การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของพ่อแม่ การเรียนรู้ของเด็กเกิดขึ้นได้ทั้งจากการได้รับการสั่งสอนโดยตรงและการเลียนแบบ ดังนั้นการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของพ่อแม่จะมีผลโดยตรงมากกว่าการอบรมสั่งสอน กล่าวได้ว่าถ้าพ่อแม่ไม่มีสามัญสำนึกของความรับผิดชอบ เด็กจะไม่มีสามัญสำนึกของความรับผิดชอบด้วย

สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบเป็นคุณลักษณะทางจริยธรรมด้านหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่ควรปลูกฝังและส่งเสริมให้แก่เด็กปฐมวัย การปลูกฝังความรับผิดชอบจึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียน โดยผู้ปกครองต้องเห็นความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของตนเองเกี่ยวกับการเป็นต้นแบบที่ดี ทั้งการกระทำ การสร้างบรรยากาศ การจัดกิจกรรมและการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เกิดคุณธรรม อีกทั้งจะต้องคำนึงถึงพัฒนาการ วุฒิภาวะของเด็ก ความสม่ำเสมอ และความซื่อสัตย์ในการฝึก มีการเสริมแรงกับเด็กเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบได้ โดยไม่มีใครตักเตือนหรือควบคุม

2. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

2.1 ความหมาย และความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

2.1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ได้มีนักการศึกษาให้ความหมายไว้หลายความหมาย ดังนี้

हरभा निलिखेर (2535: 23) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองหมายถึง การที่พ่อแม่และบุคลากรในชุมชนทำงานร่วมกันนับตั้งแต่การวางแผนการทำงาน และการเรียนรู้ และการตัดสินใจ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาของเด็ก

ฉันทนา ภาคบงกช (2537: 25) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง หมายถึง การที่ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการช่วยให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องและ สอดคล้องกับทาง โรงเรียน

นิตยา ประพุดติกิจ (2539: 264) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง หมายถึง การร่วมมือกันระหว่าง โรงเรียนกับผู้ปกครอง เพื่อเปิด โอกาสให้ผู้ปกครองมีบทบาท มากขึ้น ในการช่วยพัฒนา และจัดการศึกษาแก่นุตรธิดาของตนรวมทั้งให้แก่ตนเองด้วย

นภเนตร ธรรมบวร (2541: 31) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ปกครอง โรงเรียน และชุมชนร่วมมือกันเพื่อประโยชน์ของเด็ก เพื่อพัฒนาคุณภาพทาง การศึกษา

ชนวดี ศุภระกาญจน์ (2544: 36) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง หมายถึง การร่วมมือกันระหว่าง โรงเรียนกับผู้ปกครองเพื่อเปิด โอกาสให้ผู้ปกครองมีบทบาทมาก ขึ้นในการช่วยพัฒนาและจัดการศึกษาให้แก่บุตรธิดาของตนเองเพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่าง ถูกต้องสอดคล้องกันระหว่างบ้านและ โรงเรียน

อรุณี หรดาล (2548: 6) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองหมายถึง การที่ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการ และเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กด้วยการ ใช้เทคนิคและวิธีการต่างๆ ซึ่งดำเนินการดังกล่าวผู้ปกครองอาจจะกระทำด้วยตนเอง หรือให้ความ ร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก

หริณญา รุ่งแจ้ง (2549: 35) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองหมายถึง การที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริม และพัฒนาเด็กให้เต็มศักยภาพ โดยให้ความ ร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการพัฒนาเด็ก

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง หมายถึง การที่ผู้ปกครองได้เข้ามา มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในการส่งเสริมพัฒนาการ การเตรียมความพร้อม การจัดกิจกรรมและ ประสพการณ์ให้เด็กเกิดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ และได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องสอดคล้องกัน ระหว่างบ้านและ โรงเรียน

2.1.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของ ผู้ปกครอง ในการร่วมมือกันที่จะพัฒนาเด็กปฐมวัยไว้ ดังนี้

นภเนตร ธรรมบวร (2541: 33) กล่าวว่า ครอบครัวถือเป็นสถาบันทางสังคมที่เล็กและมีความสำคัญที่สุดเพราะมีบทบาทในการสร้าง “คน” ให้มีคุณภาพทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญาและสังคม เด็กจะเติบโตมีคุณภาพชีวิตและบุคลิกภาพเช่นไร จะเป็นคนคิ่มีงทำประโยชน์แก่สังคม หรือจะเป็นคนด้อยสมรรถภาพสร้างปัญหาแก่สังคมและตนเอง ส่วนหนึ่งย่อมขึ้นกับสภาพครอบครัวและวิธีการอบรมเลี้ยงดูจากรอบครัวเป็นสำคัญ การที่จะพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เจริญเติบโตและได้รับการพัฒนาทุกด้านอย่างมีคุณภาพนั้น ต้องเกิดจากความร่วมมือของผู้ปกครองและโรงเรียนเป็นสำคัญ

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542: 30) กล่าวว่า ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเป็นการสร้างคุณค่าทางการศึกษาให้กับเด็ก และเป็นการสร้างคุณค่าให้กับสังคมเพราะเป็นการสร้างสรรค์พัฒนาเด็กให้เจริญเติบโต และพัฒนาได้เต็มศักยภาพ

สุมาลี คุ้มชัยสกุล (2543: 12) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ที่จะเกิดประโยชน์ต่อเด็ก ผู้ปกครอง ครูและโรงเรียน ดังนี้

1. ด้านประโยชน์ต่อครูและโรงเรียน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง กระตุ้นให้การดำเนินงานของครูและโรงเรียน เป็น ไปโดยคำนึงถึงคุณภาพ ตามปรัชญา หลักการ ความคาดหวังของหลักสูตร ทั้งในส่วนของการกำหนดแผนงานโยบาย แผนงานและการตรวจสอบติดตามผล โดยผู้ปกครองที่มีศักยภาพหรือประสบการณ์ทางการศึกษาปฐมวัย สามารถมีส่วนร่วมในระดับปฏิบัติการหรือมีบทบาทในการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองคนอื่น ๆ เกี่ยวกับกิจกรรมและการดำเนินงานของโรงเรียน หรือแม้แต่เป็นหลักในการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงให้ผู้ปกครองที่รู้จักกันอยู่แล้วมีความเข้าใจในบทบาทของผู้ปกครองที่ควรจะเป็น และช่วยให้เกิดการขยายกลุ่มของผู้ปกครองให้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นได้

2. ด้านประโยชน์ต่อผู้ปกครอง ผู้ปกครองที่มีบทบาทในการมีส่วนร่วม จะเกิดความภาคภูมิใจในตนเองและมีความมั่นใจมากขึ้นในการแสดงบทบาท และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย นอกจากนี้ยังมีโอกาสได้เรียนรู้เกี่ยวกับเด็กปฐมวัย และสามารถนำความรู้ไปใช้ในการอบรมเลี้ยงดูลูกของตนเองให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองยังสามารถพัฒนาสู่ระดับอุดมการณ์ได้ คือ การมีส่วนร่วมอย่างมีความหมายจริงจังต่อเนื่องสม่ำเสมอ จะทำให้เกิดการเรียนรู้และเกิดเครือข่ายของผู้ปกครอง และอาจรวมถึงครูและชุมชน ซึ่งสามารถนำไปสู่ความร่วมมือในระดับที่กว้างขึ้น และส่งผลต่อพัฒนาการเด็ก ได้สอดคล้องกับสภาพชีวิตความเป็นจริงที่เด็กดำรงอยู่

อรุณี ทรคาล (2548: 9-12) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่มีต่อตัวเด็ก ต่อผู้ปกครองและต่อโรงเรียน ดังนี้

1. ความสำคัญต่อเด็กปฐมวัย มีดังนี้

- 1.1 เด็กจะรู้สึกปลอดภัยขณะอยู่ในโรงเรียน เพราะผู้ปกครองมีความสนิทสนมคุ้นเคยกับครู และผู้เกี่ยวข้อง
- 1.2 เด็กมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์และมีความสนใจในการร่วมกิจกรรม
- 1.3 เด็กมีโอกาสได้ใกล้ชิดกับผู้ปกครองมากขึ้น การที่ผู้ปกครองมีส่วนปฏิสัมพันธ์กับเด็ก โดยเข้าร่วมกิจกรรมกับเด็ก ทำให้เด็กมีระดับสติปัญญาสูงขึ้น
- 1.4 เด็กจะมีเจตคติที่ดีต่อผู้ปกครอง เพราะเด็กได้เห็นการทำงานร่วมกันระหว่าง พ่อ แม่ และครู

2. ความสำคัญต่อผู้ปกครอง มีดังนี้

- 2.1 ผู้ปกครองมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแก่โรงเรียนในอันที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวเด็กมากขึ้น
- 2.2 ผู้ปกครองจะมีความกระตือรือร้นในการให้ความร่วมมือช่วยเหลือส่งเสริม และสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนมากขึ้น
- 2.3 ผู้ปกครองมีเจตคติที่ดีต่อโรงเรียนมากขึ้น เพราะได้เห็นปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่โรงเรียนต้องประสบ
- 2.4 ผู้ปกครองจะมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักพัฒนาการหลักการอบรมเลี้ยงดู และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเสริมความรู้และประสบการณ์ให้เด็กที่บ้านมากขึ้น รวมทั้งรู้จักการใช้การเสริมแรงทางบวกมากขึ้น
- 2.5 ผู้ปกครองได้เรียนรู้งานต่างๆ ในโรงเรียนอันจะช่วยเสริมประสบการณ์ชีวิตให้กับตนเอง

3. ความสำคัญต่อโรงเรียน มีดังนี้

- 3.1 โรงเรียนสามารถรู้ถึงความต้องการ ความสนใจของผู้ปกครอง สามารถจัดกิจกรรมต่างๆ ได้ตรงกับความต้องการ ความสนใจของผู้ปกครอง
- 3.2 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยอาศัยอาสาสมัคร ทำให้โรงเรียนสามารถแก้ปัญหาอัตราส่วนระหว่างจำนวนครูกับเด็ก มีสัดส่วนที่ถูกต้องตามหลักวิชาการมากขึ้น ช่วยให้การจัดกิจกรรมและประสบการณ์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- 3.3 โรงเรียนอาจใช้ผู้ปกครองที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะทางเป็นแหล่งความรู้ให้แก่เด็ก และคณะครูในโรงเรียนได้
- 3.4 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ช่วยให้ครูจัดกิจกรรมโดยคำนึงถึงตัวเด็ก (Child-oriented) มากกว่าคำนึงถึงความรู้ด้านวิชาการที่จะให้กับเด็ก

3.5 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ช่วยให้ครูได้รับข้อมูลย้อนกลับในการปรับปรุงการทำงาน และช่วยให้ครูมีความเชื่อมั่น และเกิดความภาคภูมิใจในการทำงานมากยิ่งขึ้น

สุพิณ จินดาพล (2548: 19) กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองจะส่งผลดีเกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่าย โดยเฉพาะตัวเด็กจะมีผู้ดูแลอย่างใกล้ชิด ได้พัฒนาศักยภาพในทุกด้าน และได้รับการป้องกันจากภาวะเสี่ยง ส่วนครอบครัวมีโอกาสเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ ในการพัฒนาการศึกษาของลูกและการพัฒนาตนเอง ครูและบุคลากรได้รับการเสริมทักษะในการทำงานกับพ่อแม่ได้เพิ่มประสบการณ์ในการทำงานที่หลากหลาย

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาที่จะพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปในทิศทางเดียวกัน จะต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพราะผู้ปกครองเป็นบุคคลแรกที่จะสนองความต้องการขั้นพื้นฐานให้แก่เด็ก มีความสำคัญต่อการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการต่างๆ ด้านร่วมกับโรงเรียน จึงจะทำให้การพัฒนาเด็กปฐมวัยมีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2 รูปแบบของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมีกิจกรรมหลากหลายรูปแบบ ที่ให้ผู้ปกครองเข้าไปมีส่วนร่วมกับโรงเรียน ในการทำกิจกรรมและอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้อง ได้มีนันทนาการศึกษากล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองไว้ ดังนี้

หรรษา นิลวิเชียร (2535: 245-249) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ว่ามี 2 รูปแบบ คือ

1. โปรแกรมครอบครัวศึกษาที่ยึดบ้านเป็นฐาน หมายถึง โปรแกรมที่ครูผู้เชี่ยวชาญ เป็นฝ่ายไปหาพ่อแม่ ผู้ปกครองที่บ้าน เพื่อช่วยให้พ่อแม่เรียนรู้วิชาในการอบรมเลี้ยงดู และจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมพัฒนาการให้แก่เด็กทุกด้าน รวมทั้งการจัดหา จัดทำวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ
2. โปรแกรมครอบครัวศึกษาที่ยึดโรงเรียนเป็นฐาน หมายถึง โปรแกรมที่พ่อแม่ผู้ปกครองเป็นฝ่ายมาหาครูที่โรงเรียน เพื่อศึกษาหาความรู้ ทักษะและเจตคติต่อการพัฒนาตนเองให้เป็นพ่อแม่ที่มีประสิทธิภาพในการเลี้ยงดูลูก

พัชรี สวนแก้ว (2536: 73-74) ได้กล่าวว่ารูปแบบการมีส่วนร่วมระหว่างผู้ปกครองกับครูว่า ควรทำสองทาง คือ จากบ้านถึงโรงเรียน และจากโรงเรียนถึงบ้าน ซึ่งวิธีการอาจทำได้โดย

1. เยี่ยมเยือนโดยไม่ตั้งใจ ซึ่งตอนเช้าที่ผู้ปกครองมาส่งเด็กและพบปะพูดคุยกับครู อาจทำให้ครูได้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็ก

2. ครูไปเยี่ยมบ้านเด็กและผู้ปกครอง เพื่อเปิดโอกาสให้ครูทราบสภาพครอบครัว สร้างความคุ้นเคยกับผู้ปกครองและเด็ก

3. ผู้ปกครองมาเยี่ยมโรงเรียน ซึ่งควรทำตอนที่นำเด็กมาฝากใหม่ๆ เพราะเด็กยังไม่คุ้นเคยกับโรงเรียน

4. จัดให้มีการอภิปรายกลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

5. เชิญผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน

6. สนทนาทางโทรศัพท์ เพราะการปรึกษาทางโทรศัพท์สามารถสะดวก การเยี่ยมเยือนได้

ฉันทนา ภาคบังกช (2537: 34) กล่าวว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ที่บ้านเป็นการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม หรืออบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้อง ตามที่โรงเรียน ขอความร่วมมือ สำหรับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียน เป็นการเข้าไปร่วมกิจกรรมโดย ผู้ปกครองเลือกลงมือกระทำกิจกรรมต่างๆ ซึ่งมีอยู่หลากหลายให้เลือกทำเพียงกิจกรรมหนึ่งหรือ ผสมผสาน

อรุณี ทรดาล (2548: 6) ได้กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองไว้ ดังนี้

1. มีส่วนร่วมที่บ้าน หมายถึง การที่ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาในการให้ข้อคิดเห็น เสริมประสบการณ์และความรู้ สร้างลักษณะนิสัยที่ดีรวมทั้งเตรียมความพร้อมให้กับเด็กขณะอยู่ที่บ้าน ผู้ปกครองสามารถกระทำได้หลายวิธี เช่น อ่านหนังสือนิทานให้เด็กฟัง ให้เด็กหัดช่วยเหลือตนเอง ช่วยให้คำแนะนำเด็กเกี่ยวกับการทำงานที่ลุ่มอบหมาย การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นต้น

2. มีส่วนร่วมที่สถานศึกษา หมายถึง การที่ผู้ปกครองเข้าไปร่วมกิจกรรมหรือช่วยเหลืองานของสถานศึกษาที่จัดขึ้นในสถานศึกษา เช่น การเข้าร่วมประชุมผู้ปกครอง การไปทัศนศึกษาร่วมกับสถานศึกษาปฐมวัย การช่วยซ่อมแซม หรือหาสื่อการเรียนและอุปกรณ์ เครื่องเล่น การร่วมกิจกรรมในวันหยุด การร่วมกิจกรรมให้ความรู้ผู้ปกครอง เป็นต้น

แฟล็กซ์แมนและอิงเกอร์ (Flaxman and Inger 1992 อ้างถึงใน อรุณี ทรดาล 2548: 78-79) ได้กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในสถานศึกษา 3 ลักษณะ ดังนี้

1. เข้าร่วมกับสถานศึกษาโดยตรง หมายถึง การที่ผู้ปกครองสมัครเข้าเป็นสมาชิกหรือชมรมที่ทางสถานศึกษาปฐมวัยจัดขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เป็นที่ปรึกษา และคอยช่วยเหลือสนับสนุนสถานศึกษาปฐมวัยในเรื่องต่างๆ เช่น สมาคมผู้ปกครองและครู เป็นต้น

2. เข้าร่วมในโครงการให้ความรู้ผู้ปกครอง หมายถึง การที่ผู้ปกครองเข้าร่วมในกิจกรรมที่สถานศึกษาปฐมวัยจัดขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ ให้ความรู้ ความเข้าใจ หรือฝึกทักษะใน

เรื่องที่คุณปกครองมีความสนใจร่วมกัน เช่น เทคนิคการสื่อสารกับเด็ก วิธีการฝึกวินัยตนเองให้กับเด็ก เด็กกับการดูโทรทัศน์ เป็นต้น

3. เข้าร่วมในโครงการช่วยเหลือและสนับสนุนครอบครัว หมายถึง การที่สถานศึกษาปฐมวัยจัดบริการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนครอบครัวของคุณปกครองในเรื่องต่างๆ เช่น การให้คำปรึกษาเรื่องปัญหาครอบครัวและอาชีพ การให้บริการด้านสุขภาพอนามัยแก่ครอบครัว การช่วยเหลือครอบครัวที่มีปัญหาการใช้ความรุนแรง การให้บริการพิเศษเพื่อดูแลเด็กในช่วงก่อนและหลังเลิกเรียน สำหรับเด็กที่คุณปกครองต้องทำงานนอกบ้านทั้งคู่ การเยี่ยมบ้าน เป็นต้น

สรุปได้ว่า รูปแบบของการมีส่วนร่วมของคุณปกครองมีหลากหลายรูปแบบ ทั้งการมีส่วนร่วมที่บ้านและที่โรงเรียน โดยคุณปกครองให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรม การจัดประสบการณ์ หรือการช่วยเหลือสนับสนุนทั้งกำลังกายและกำลังทรัพย์ร่วมกับโรงเรียน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย ให้ได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีคุณภาพ

2.3 แนวทางการให้คุณปกครองมีส่วนร่วมพัฒนาเด็กปฐมวัย

การมีส่วนร่วมของคุณปกครองและการให้ความรู้คุณปกครองเป็นกระบวนการทำงาน และร่วมมือกันระหว่างครูกับคุณปกครองที่จะพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงมีการศึกษาแนวทางสำหรับให้คุณปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ดังนี้

กฤษยา ตันศิลาชีวะ (2542: 34-36) ได้กล่าวถึงแนวทางในการจัดกิจกรรมสำหรับให้คุณปกครองมีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนมีดังนี้

1. กิจกรรมโรงเรียน ได้แก่ กิจกรรมที่เน้นให้คุณปกครองมีส่วนร่วม โดยทางโรงเรียนเป็นฐานของการจัดกิจกรรม ได้แก่ การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อแนะนำโรงเรียน วิธีปฏิบัติและการดำเนินงานของโรงเรียน การศึกษาผู้ใหญ่ การฝึกอบรม การหารายได้ การแสดงของนักเรียนและกิจกรรมอื่นๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นในโอกาสพิเศษต่างๆ
2. กิจกรรมสานสัมพันธ์ เป็นกิจกรรมที่เน้นการสร้างความสัมพันธ์ และความคุ้นเคยกันในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสนทนาและการเยี่ยมชม ได้แก่ การประชุมศึกษาและการเยี่ยมบ้าน
3. กิจกรรมการสื่อสารสารสนเทศ เป็นกิจกรรมเน้นให้คุณปกครอง เป็นผู้รับข้อมูลเป็นหลัก ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน เช่น นโยบายการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมของโรงเรียนและกิจกรรมให้คุณปกครองเห็นภาพรวมของโรงเรียน เห็นภาพการเรียนการสอนของ

เด็ก นอกจากนี้ยังมีโทรศัพท์สายด่วน จดหมายข่าว โฮมเพจ แผ่นพับข้อมูล โรงเรียนและปฏิทิน การศึกษา

4. กิจกรรมการศึกษา เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการเรียน การสอน ให้ผู้ปกครองเข้าถึงชั้นเรียนเป็นทั้งผู้สอนและผู้ช่วยครู ตลอดจนเป็นที่ปรึกษาสำหรับผู้ปกครองด้วยกัน

5. กิจกรรมการบริการ เป็นกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อเป็นบริการแก่สังคม และครอบครัว ได้แก่ ห้องสมุดของเล่น ศูนย์ดูแลเด็ก การแลกเปลี่ยนสิ่งของที่ผู้ปกครองเหลือใช้ กิจกรรมสนับสนุนผู้ปกครองอื่นๆ ตามความต้องการของชุมชน

6. กิจกรรมการตัดสินใจ เป็นกิจกรรมของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองระดับสูง ที่ผู้ปกครองจะมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการตัดสินใจ และการวินิจฉัยสั่งการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม เช่น การวางนโยบายร่วมกับโรงเรียน การสรรหาบุคลากรทางการศึกษา การพัฒนาการเรียน การสอน การจัดหลักสูตร เป็นต้น

อภิญา เวชชัย (2544: 8) กล่าวถึงแนวทางในการจัดกิจกรรมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. เป็นครูร่วมสอน (Co-Instructor) โดยได้ร่วมกันกำหนดบทเรียนและกิจกรรม
2. ให้ข้อมูลเสริมบทเรียน คือ ร่วมให้ข้อมูลเพิ่มเติมช่วยให้ครูสร้างหลักสูตรที่ลึกซึ้ง ตามความหลากหลาย และประสบการณ์ที่แตกต่างกันในด้านอาชีพของผู้ปกครอง
3. ร่วมจัดกิจกรรมที่น่าสนใจ คือ จัดกิจกรรมให้เด็กทำงาน ร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกิจกรรมที่เน้นความร่วมมือ
4. ร่วมให้ข้อมูลแหล่งทรัพยากรเนื่องจากโรงเรียนมีทรัพยากรจำกัด การที่พ่อแม่ผู้ปกครองร่วมกันให้ข้อมูลแหล่งทรัพยากรที่โรงเรียนจะติดต่อขอความร่วมมือได้
5. ช่วยเหลือกิจกรรมด้านต่างๆ ของโรงเรียนเป็นการร่วมกันจัดกิจกรรมและดูแลนักเรียน ในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดเป็นประจำ เช่น กิจกรรมกีฬา ทำบุญประจำปี และการไปศึกษา นอกสถานที่

แฮมมอนด์ และคนอื่นๆ (Hammond and others 1979 อ้างถึงใน ทรินญา รุ่งแจ้ง 2549: 40-42) ได้เสนอแนวทางในการจัดกิจกรรมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม ดังนี้

1. จัดประชุมหรือแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้ปกครอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนเรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็กและผู้ปกครอง เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
2. จัดให้มีการสนทนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้ผู้ปกครองเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู พัฒนาการของเด็กและปัญหาต่างๆ ของเด็กปฐมวัย

3. จัดให้มีการอภิปรายกลุ่ม โดยผู้ปกครองและครูอาจจะมีการพบปะเป็นครั้งคราว เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

4. จัดให้มีการพบผู้ปกครองเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ในการเตรียมของเล่นให้เด็ก โดยสามารถทำของเล่นง่ายๆ ร่วมกับเด็กที่บ้าน โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

5. จัดให้มีการติดต่อกับผู้ปกครองเป็นการส่วนตัว เช่น การสนทนาทางโทรศัพท์ ครูไปเยี่ยมบ้านเด็ก การติดต่อทางจดหมาย เป็นต้น

6. เชิญผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมหรือเป็นอาสาสมัครใน โรงเรียนและมีการจดบันทึกภายหลังการพูดคุยหรือพบปะผู้ปกครอง

อรุณี หรดาล (2548: 71-72) ได้กล่าวถึงแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาปฐมวัย ไว้ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษาปฐมวัย สถานศึกษาปฐมวัยได้พยายามจัดกิจกรรมในหลายรูปแบบเพื่อให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วม เช่น การประชุมผู้ปกครอง การจัดการแข่งขันกีฬาสำหรับผู้ปกครอง การจัดนิทรรศการทางวิชาการ การนำอาหารมารับประทานร่วมกัน กิจกรรมวันเยี่ยมโรงเรียน กิจกรรมการให้ความรู้ผู้ปกครอง เป็นต้น เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจที่ผู้ปกครองทุกคนควรทราบ และเป็นการประชาสัมพันธ์สถานศึกษาให้ผู้ปกครองและชุมชนรู้จัก

2. มีส่วนร่วมด้วยการเสริมความรู้และประสบการณ์ให้แก่เด็ก ผู้ปกครองส่วนใหญ่ให้การเสริมความรู้และประสบการณ์ให้แก่เด็กที่บ้าน ด้วยการสนับสนุนให้เด็กเข้าร่วมในหลักสูตรหรือกิจกรรมพิเศษที่ทางสถานศึกษาหรือเอกชนจัดขึ้นในวันหยุด หรือช่วงเย็นหลังเลิกเรียนแล้ว ซึ่งหลักสูตรหรือกิจกรรมเหล่านี้มีทั้งที่ช่วยเสริมความรู้ทางวิชาการ ช่วยเสริมสร้างความสามารถพิเศษเฉพาะทางให้กับเด็กได้ เช่น การเรียนภาษาต่างประเทศ การเรียนคอมพิวเตอร์ การว่ายน้ำ การเดินบิลเล็ช การเล่นเกมเครื่องดนตรีไทยและต่างประเทศ ส่วนการมีส่วนร่วมในการเสริมความรู้และประสบการณ์ให้แก่เด็กในสถานศึกษา เช่น เป็นผู้ช่วยครู เป็นวิทยากรพิเศษ เป็นต้น

3. มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือสนับสนุนและเป็นที่ปรึกษา เมื่อสถานศึกษาปฐมวัยขอความช่วยเหลือและสนับสนุนจากผู้ปกครองไม่ว่าจะเป็น ในรูปของแรงงานหรือวัสดุอุปกรณ์ เช่น ช่วยประกอบอาหารกลางวันให้เด็ก ช่วยจัดเตรียมเสื้อผ้าให้เด็ก และตกแต่งสถานที่สำหรับจัดกิจกรรมเนื่องในโอกาสพิเศษต่างๆ การให้ทุนการศึกษาหรือทุนอาหารกลางวันแก่เด็ก การบริจาควัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน เป็นต้น

สรุปได้ว่า แนวทางในการจัดกิจกรรมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมพัฒนาเด็กปฐมวัย จึงเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาปฐมวัย ร่วมกับโรงเรียน ด้วยการจัดกิจกรรม การจัดประสบการณ์ และการสนับสนุนทรัพยากรให้กับ เด็กปฐมวัย ให้ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างถูกต้องสอดคล้องกันระหว่างบ้านกับโรงเรียน

2.4 บทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาเด็กปฐมวัย

ผู้ปกครองเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้เป้าหมายของการพัฒนาเด็กประสบผลสำเร็จ การช่วยเหลือสนับสนุนจากครอบครัวมีอิทธิพลต่อความสำเร็จของเด็กในโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนไม่สามารถพัฒนาเด็กตามลำพังได้ บ้านและโรงเรียนต้องทำงานร่วมกัน แต่ถึงแม้ว่าผู้ปกครองจะมีความเต็มใจที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก แต่ก็ยังไม่แน่ใจในบทบาทที่เหมาะสม ดังนั้น ผู้ปกครองควรจะต้องรู้จักบทบาทและหน้าที่ของตนเองในการที่จะช่วยให้เด็กประสบผลสำเร็จ นักการศึกษาหลายท่านได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาเด็กไว้หลายบทบาท ดังนี้

ณัฐจิตต์ ลิมวนาทิพงษ์ (2542: 35-37) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาเด็ก ไว้ดังนี้

1. ผู้ปกครองในฐานะผู้ให้การอบรมเลี้ยงดู ซึ่งหมายถึง การที่พ่อแม่ ผู้ปกครองอบรมดูแล เอาใจใส่ด้วยความรัก ความอบอุ่นอย่างสม่ำเสมอ ให้เวลาในการพูดคุย และรับฟังความคิดเห็นของเด็ก ฝึกให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเอง ช่วยเหลืองานบ้านตามความสามารถ ฝึกให้เด็กทำตามข้อตกลงของครอบครัว และคอยสังเกตความเปลี่ยนแปลงของเด็กทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือเมื่อเด็กต้องการ
2. ผู้ปกครองในฐานะผู้ส่งเสริมพัฒนาการ หมายถึง การที่พ่อแม่ ผู้ปกครองอบรมเลี้ยงดูให้เด็กมีพัฒนาการครบทุกด้าน ดังนี้
  - 2.1 พัฒนาการด้านร่างกาย ผู้ปกครองสามารถส่งเสริมให้เด็กมีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ได้ด้วยการเสริมสร้างสุขนิสัยที่ดีให้แก่เด็ก เช่น การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ การสร้างภูมิคุ้มกันโรค การพักผ่อนเป็นเวลา และการออกกำลังกาย อย่างสม่ำเสมอ
  - 2.2 พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ ผู้ปกครองสามารถส่งเสริมให้เด็กมีความมั่นคงในอารมณ์ และจิตใจด้วยการให้ความรัก ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ต่อเด็กอย่างสม่ำเสมอ ให้การยกย่องชมเชยเมื่อเด็กแสดงความสามารถเป็นผลสำเร็จ และมีการลงโทษเมื่อเด็กกระทำสิ่งที่ไม่ถูกต้องด้วยคำสุภาพอย่างมีเหตุผล พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้เด็กแสดงอารมณ์และความรู้สึกของตนเองอย่างอิสระเต็มที่เป็นประจำ
  - 2.3 พัฒนาการด้านสังคม ผู้ปกครองสามารถส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างราบรื่น ด้วยการอบรมสั่งสอนให้เด็กเป็นคนมีเหตุผล

เปิดโอกาสให้เด็กฝึกการช่วยเหลือตนเอง มีระเบียบวินัยในการทำกิจวัตรประจำวัน เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักการแบ่งปันและผลัดเปลี่ยน รวมทั้งการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมให้เด็กได้เห็นแบบอย่าง เห็นคุณค่าและยกย่องมรดกทางวัฒนธรรมไทย เพื่อรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ

2.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา ผู้ปกครองสามารถส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการด้านสติปัญญาสูงขึ้นด้วยการกระตุ้นให้เด็กคิดและแก้ปัญหา ฝึกการสังเกต ส่งเสริมความสนใจของเด็กและให้โอกาสทำในสิ่งที่สนใจตลอดจนส่งเสริมทักษะทางภาษา เพื่อให้เด็กมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ภาษาในระดับต่อไปได้โดยง่าย

3. ผู้ปกครองในฐานะการเป็นแบบอย่างที่ดี หมายถึง การที่พ่อแม่ ผู้ปกครองทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กได้เลียนแบบเพื่อนำไปสร้างเป็นแนวทางและค่านิยมในการดำเนินชีวิตของตนเอง การทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีของพ่อแม่จะสอนลูกได้ดีกว่าการสอนด้วยคำพูด เพราะเด็กชอบเลียนพฤติกรรมและรับเอาแบบอย่างการกระทำและบุคลิกภาพของผู้ใกล้ชิด เช่น การเป็นแบบอย่างที่ดีในการรักษาสุขภาพอนามัย การปฏิบัติตนการเป็นผู้มีมารยาท เป็นต้น ซึ่งพ่อแม่ ผู้ปกครองสามารถทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กได้เลียนแบบได้ในกิจวัตรประจำวัน ด้วยการปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอเป็นปกตินิสัย

4. ผู้ปกครองในฐานะผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของเด็กในระดับอนุบาลศึกษา หมายถึง การที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการส่งเสริมพัฒนาการให้แก่เด็กโดยที่ผู้ปกครองมีบทบาท ดังนี้

4.1 บทบาทในฐานะผู้ร่วมกิจกรรม กิจกรรมสำคัญที่ผู้ปกครองควรรหาโอกาสเข้าร่วมกับทางโรงเรียน ได้แก่ กิจกรรมการให้ความรู้ผู้ปกครอง ผู้ปกครองควรมีบทบาทของผู้ให้ความรู้ รู้จักริเริ่ม อภิปราย แสดงความคิดเห็น และบทบาทของสมาชิกกลุ่มที่ดี ด้วยการให้เกียรติให้กำลังใจ รู้จักประนีประนอม เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

4.2 บทบาทในฐานะผู้เสริมสร้างประสบการณ์และความรู้ให้กับเด็กทั้งในขณะที่เด็กอยู่บ้านและในโรงเรียน เช่น การเสริมสร้างประสบการณ์ที่บ้าน ได้แก่ ส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน พุดคุย สนทนาเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กได้เรียนรู้จากโรงเรียน หรือกระตุ้นให้เด็กทำกิจกรรมที่ครอบคลุมหมายพร้อมทั้งให้คำแนะนำช่วยเหลือเมื่อเด็กต้องการ จัดหาอุปกรณ์หรือเครื่องเล่นตามความต้องการและความสนใจของเด็ก และให้โอกาสเด็กได้ช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวันพร้อมทั้งมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานบ้านที่เด็กสามารถทำได้ การเสริมสร้างประสบการณ์ให้เด็กในโรงเรียน ได้แก่ การเป็นผู้ช่วยครู เช่น ช่วยครูดูแลเด็กขณะทำกิจกรรม ช่วยครูวางแผนการสอน ช่วยครูเตรียมสื่อและอุปกรณ์ และการเป็นวิทยากรพิเศษ เพื่อพูดคุยกับเด็กเกี่ยวกับอาชีพหรือเรื่องที่ผู้ปกครองถนัด เพื่อตอบสนองความสนใจ อยากรู้ อยากรู้อยากเห็นของเด็ก

4.3 บทบาทในฐานะผู้ช่วยเหลือและสนับสนุน ได้แก่ช่วยเหลือในเรื่องวัสดุ ทรัพย์สิน และแรงงานทั้งการเป็นที่ปรึกษาให้กับผู้บริหาร โรงเรียนในเรื่องต่างๆ ตามความเหมาะสมและความถนัด เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549: 5-10) ได้กำหนดบทบาทของ ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาเด็กปฐมวัยไว้ ดังนี้

1. ส่งเสริมให้เด็กได้เล่น เพราะการเล่นเป็นการเรียนรู้ที่สนุก และเพลิดเพลิน ตอบสนองความอยากรู้อยากเห็น เด็กได้รับพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง จากการเรียนรู้ด้วยการกระทำ ฝึกสังเกต เปรียบเทียบ ตั้งคำถาม และได้ทำสิ่งแปลกใหม่ ทำทาย เป็นการเสริมทักษะด้านภาษา การคิด การวางแผน การจัดการ การตัดสินใจ และการแก้ปัญหา
2. มีเวลาเล่นกับเด็ก บุคคลในครอบครัวควรเล่นและมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก เช่น พ่อแม่ที่เล่นกับเด็กช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่มั่นคงระหว่างกัน ทั้งยังช่วยให้เด็กเรียนรู้บทบาทและลักษณะแตกต่างของพ่อกับแม่ และบุคคลอื่นในครอบครัว
3. ส่งเสริมให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ที่เริ่มจากง่ายไปหายากตามกำลังของเด็ก และควรพูดกับเด็กอย่างอ่อนโยนมีเหตุผล จัดหาสิ่งปลอดภัยให้เด็กเล่น หรือแนะนำวิธีใหม่ๆ โดยไม่ออกคำสั่ง
4. ส่งเสริมให้เด็กกระทำสิ่งต่างๆ ที่เหมาะสมด้วยตนเอง เพราะจะเกิดการเรียนรู้ ถ้าประสบความสำเร็จจะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ และความรู้สึกที่ต่อตนเอง และทำให้มีกำลังใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค ผู้ปกครองต้องมีความอดทนรอให้เด็กแก้ปัญหาด้วยตนเอง
5. เลี้ยงด้วยความรัก ดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด แสดงความรักอย่างจริงใจ เช่น การสัมผัส โอบกอด การพูดจาด้วยเสียงนุ่มนวลมีหางเสียง ไม่พูดตะโกน ไม่ใช้ความรุนแรงเมื่อเกิดอารมณ์โกรธ เป็นต้น
6. เลี้ยงอย่างมีเหตุผล ให้โอกาสเด็กได้ฝึกการตัดสินใจด้วยตนเองและช่วยเหลือตนเองตามความเหมาะสม เช่น รับประทานอาหารเอง ถูของเอง เป็นต้น สิ่งสำคัญ คือ ผู้ปกครองต้องช่วยเหลือเด็กในการแก้ปัญหาบ้างเป็นบางครั้ง ถ้าปัญหานั้นยากเกินความสามารถของเด็ก เพราะถ้าผู้ปกครองคอยแก้ปัญหาให้เด็กทุกครั้ง ก็เหมือนกับตัดโอกาสในการฝึกให้เด็กรู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งเป็นทักษะทางสังคมที่จำเป็นอย่างยิ่ง
7. เลี้ยงด้วยการส่งเสริมให้ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุด โดยการสัมผัส จับต้อง ลองทำ ตั้งคำถาม ทดลองสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง ให้โอกาสเด็กได้เล่นทุกคนอย่างปลอดภัย เพราะการเล่นทำให้เด็ก มีความสุขสนุกสนาน เพลิดเพลิน กระตือรือร้น อยากรู้อยากเห็น ผู้ปกครองจึงควรสนับสนุนให้เด็กได้เล่นในรูปแบบต่างๆ อย่างมีความหมาย

8. เลี้ยงด้วยหนังสือนิทานหรือเรื่องจำขัน เป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปว่า เมื่อเราหัวเราะความตึงเครียดจะถูกลดปล่อยออกไป พร้อมกับที่ร่างกายรับออกซิเจนเข้ามา ซึ่งออกซิเจนนี้ดีทำให้สมองกระปรี้กระเปร่าขึ้น มีอารมณ์เบิกบาน มีความสุข นอกจากนั้นเด็กยังได้เห็นตัวอย่างที่ดีจากตัวละครในหนังสือนิทาน ซึ่งถือว่าการเล่านิทานเป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับเด็กเล็กๆ ที่ยังไม่เข้าใจเรื่องเกี่ยวกับนามธรรมในเรื่องต่างๆ ตัวอย่างจากนิทานจะเป็นรูปแบบที่เด็กจะนำไปทดสอบเปรียบเทียบกับเพื่อสร้างเป็นความรู้ของตนเองต่อไป การเรียนรู้แบบนี้เป็นธรรมชาติการเรียนรู้ที่สำคัญของมนุษย์

9. เลี้ยงด้วยคำชมเชย และสร้างแรงจูงใจ “คำชม และแรงจูงใจ” เป็นสิ่งสำคัญมากที่จะช่วยผลักดันให้เด็กได้ค้นพบความสามารถของตนเองอย่างมีความสุข เช่น การช่วยเหลือตนเองในการแปรงฟัน ใช้ช้อนตักข้าว คั้นน้ำจากแก้ว การแต่งตัว เป็นต้น ซึ่งแรกๆ อาจจะยังทำได้ไม่ดีนัก ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ต้องอดทน และใจเย็นต้องปล่อยให้เด็กค่อยๆ เรียนรู้ด้วยตนเอง แม้จะช้าไปบ้าง ผิดพลาดบ้าง พ่อแม่ ผู้ปกครอง ก็ต้องอดทนรอคอยให้กำลังใจและคำชมเชยเมื่อเด็กพยายามช่วยเหลือตนเอง เพราะกำลังใจ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้เด็กเกิดการพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง สิ่งสำคัญคือไม่เปรียบเทียบเด็กกับพี่น้องหรือเด็กอื่นๆ เด็กจะซึมซับน้ำเสียง วิธีการพูด การแสดงอารมณ์ ความเป็นเหตุและผล การรักการอ่าน การใฝ่รู้ การมีอารมณ์ขันและการมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกจากทำที่ของผู้ใหญ่ที่อยู่รอบตัว หล่อหลอมเป็นบุคลิกภาพของเด็กในวัยต่อมา

นกเนตร ธรรมบวร (2551: 28-30) ได้กำหนดบทบาทของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ดังนี้

1. เป็นแบบอย่างในชีวิตของเด็ก ผู้ปกครองจำเป็นต้องเป็นต้นแบบที่ดีให้กับเด็ก ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของระเบียบวินัย การพูดจา การรักษาความสะอาดของร่างกาย การรับประทานอาหาร การสร้างทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน หรือการรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง ผู้ปกครองต้องอบรมเลี้ยงดูด้วยความเข้าใจ ความนุ่มนวล การพูดจาต้องใช้เหตุผล และรับฟังความคิดเห็นของเด็ก ไม่เอาแต่ใช้อารมณ์ ขณะเดียวกันก็ต้องไม่ตามใจเด็กจนเกินควร หรือบีบบังคับเด็กให้เป็นอย่างที่ต้องการ โดยไม่คำนึงถึงความรู้สึก ความคิด และความสามารถของเด็ก

2. ผู้ปกครองต้องมีใจกว้าง และพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นของเด็ก มีความเมตตาต่อเด็ก ให้ความรักความอบอุ่น รับฟัง และให้โอกาสเด็กในการแสดงออกซึ่งความรู้สึก และความคิดเห็นของตนเอง เพื่อให้เด็กเติบโตเป็นบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าพูด กล้าแสดงออกและมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง เมื่อเด็กทำผิดก็ควรอธิบาย พูดคุยด้วยเหตุผล ให้อภัย

3. ผู้ปกครองต้องไม่นำความ “คาดหวัง” หรือความฝันของตนมาเป็นเครื่องกำหนดทางเดินในชีวิตของเด็ก เช่น คาดหวังให้ลูกเก่งทุกด้าน ความคาดหวังที่มากเกินไปย่อมไม่ส่งผลดีต่อชีวิตของเด็ก เด็กก็ต้องการความเป็นอิสระ ความเป็นตัวของตัวเอง ผู้ปกครองต้องช่วยให้เด็กเติบโตในทิศทางที่เด็กเลือก

4. ผู้ปกครองต้องมีเวลาให้กับเด็ก ผู้ปกครองควรพยายามหาเวลาอยู่กับเด็กให้มากที่สุด เพราะช่วงเวลาในวัยเด็กเป็นสิ่งที่มีความสำคัญค่า พ่อแม่เป็นทุกสิ่งของเด็ก

5. ผู้ปกครองต้องสร้างบรรยากาศในครอบครัวที่สบาย ไม่เครียด ต้องมีจิตใจที่เมตตา ต้องเป็นผู้ที่มีอารมณ์ขัน ให้อภัยในความผิดพลาดที่เกิดขึ้นของเด็ก เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็ช่วยแก้ไขให้ลุล่วง

6. ผู้ปกครองต้องให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการพัฒนาเด็ก ผู้ปกครองถือเป็นครูคนแรกที่สำคัญที่สุดของเด็ก เพราะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด ได้คลุกคลีอยู่กับเด็ก อบรมเลี้ยงดูเด็กและเข้าใจพื้นฐานอันแท้จริง ตลอดจนปัญหาต่างๆ ของเด็ก ผู้ปกครองจึงจำเป็นต้องทำงานร่วมกับโรงเรียนในการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก เพื่อให้การพัฒนาเด็กเป็นไปอย่างต่อเนื่องและประสานกลมกลืนระหว่างบ้านและโรงเรียน

สรุปได้ว่า พ่อแม่ผู้ปกครองต้องรับบทบาทและหน้าที่ของตนที่มีต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยเริ่มตั้งแต่บทบาทพื้นฐาน คือ การอบรมเลี้ยงดู การส่งเสริมพัฒนาการ การเป็นแบบอย่างที่ดี บทบาทในฐานะผู้ช่วยเหลือและสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน และเสริมประสบการณ์ให้ความรู้กับเด็กขณะอยู่ที่บ้านและในโรงเรียน ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวเด็กให้มากที่สุด

3. นิทาน

3.1 ความหมาย และความสำคัญของนิทาน

3.1.1 ความหมายของนิทาน

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่านิทานไว้แตกต่างกัน ดังนี้
 ทศนิยม อินทรบำรุง (2539: 14) ได้ให้ความหมายว่า นิทาน หมายถึง เรื่องที่เล่าต่อๆ กันมาหรือแต่งขึ้นใหม่โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่ออบรมสั่งสอน และเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน

เกริก ยู่นพันธ์ (2539: 8) ได้ให้ความหมายของนิทาน หมายถึง เรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นการผูกเรื่องขึ้นเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความสนุกสนาน แฝงคำสอนจรรยาในการใช้ชีวิต เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมต่อเนื่องของผู้เล่าให้คนรุ่นใหม่ฟัง

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2541: 2) ได้ให้ความหมายของ นิทาน หมายถึง สื่อที่มีประสิทธิภาพสำหรับการสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัย ไม่มีเด็กคนใดไม่ชอบฟังนิทาน นิทานสามารถสร้างจินตนาการ ความฝัน ความคิด ความเข้าใจและการรับรู้ให้กับเด็ก

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541: 137) ได้ให้ความหมายของนิทาน คือ สิ่งที่ทำให้ความสนุกสนาน เป็นที่ชื่นชอบของเด็กและผู้ใหญ่ นิทานบางเรื่องเป็นเรื่องราวที่เล่าสืบเนื่องต่อกันมาเป็นทอดๆ จนกระทั่งถึงปัจจุบัน และเนื้อเรื่องของนิทานที่นำมาเล่านั้นเหมาะสมกับวัยและความสนใจของเด็ก เมื่อเด็กได้ฟังนิทานทำให้เกิดการเรียนรู้ นิทานสำหรับเด็กควรสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมที่ดีงาม

สัมพันธ์ อรุณธรี (2542: 21) ได้ให้ความหมายว่า นิทานคือ เรื่องที่ผู้แต่งขึ้นใหม่โดยยึดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน เป็นการผูกเรื่องให้เข้ากับสภาวะการณ์ในเวลานั้นๆ ซึ่งสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม คติสอนใจที่ฟังประสงค์ให้ผู้ฟังนำไปใช้ในชีวิตจากเนื้อหาของนิทาน เพื่อใช้เป็นสื่อในการสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็ก

จากความหมายของนิทานที่นักการศึกษากล่าวมา สรุปได้ว่า นิทาน หมายถึง เรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมาหรือเป็นเรื่องราวที่แต่งขึ้นใหม่ตามจินตนาการ โดยเนื้อหาของนิทานอาจจะใช้เป็นสื่อในการเสริมประสบการณ์ให้กับเด็ก หรือให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และอาจสอดแทรกคติสอนใจ คุณธรรม จริยธรรม ให้นำไปเป็นแนวปฏิบัติ เพื่อปลูกฝังคุณลักษณะที่ต้องการจากการฟังนิทานให้กับเด็ก

3.1.2 ความสำคัญของนิทาน

นิทานมีความสำคัญมากโดยเฉพาะในเด็กปฐมวัย ช่วยในการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา สติปัญญา สังคม อารมณ์และจิตใจ นิทานสามารถที่จะกระตุ้นความสนใจของเด็ก เด็กเกิดความสนุกสนานและชอบที่จะเลียนแบบพฤติกรรมต่างๆ จากตัวละครที่ตนเองชอบจากการฟังนิทาน มีผู้ให้ความสำคัญของนิทานแตกต่างกันไปดังนี้

รวีวรรณ รังสียาพันธ์ (2539: 9) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเล่านิทาน ดังนี้

1. เป็นการเร้าทางสื่อภาษา การเล่านิทานทำให้เด็กได้เข้าใจรูปแบบของภาษาในการเล่าเรื่อง การสนทนาต่างๆ และเป็นการเพิ่มความรู้ในคำศัพท์ใหม่ๆ ซึ่งเมื่อเห็นคำศัพท์นั้นๆ ในหนังสือก็จะเข้าใจง่ายขึ้น

2. เกิดการเฝ้าทางการฟังเสียง และสำเนียงการเล่านิทานที่มีบทบรรยาย บทสนทนาที่มีเสียง มีจังหวะที่แปรเปลี่ยนไปจะจูงใจให้เด็กตั้งใจฟัง และสามารถจับความหมาย ในน้ำเสียงได้

3. เป็นการเฝ้าทางสายตาจากรายการนิทานที่ใช้สื่อประกอบ เช่น หุ่น หนังสือ รูปภาพอีกทั้งตัวผู้เล่นเอง โดยมองเห็นสีหน้าท่าทางกริยาที่แสดงออกเป็นสิ่งเร้าที่เกิการรับรู้ อันส่งผลให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกกลัว รัก หรือเกลียดเปลี่ยนไปตามท้องเรื่อง

4. เกิดการรับรู้เกี่ยวกับสังคม นิทานทำให้เด็กได้รับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีของชนแต่ละหมู่ ศีลธรรมจรรยา รูปแบบการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมต่างๆ ของคนในสังคม

5. ช่วยปลูกฝังคุณธรรม ความดี ความเป็นสุภาพชน ความละเอียดอ่อน ชื่นในจิตใจของเด็ก

6. การเล่านิทานเป็นการ โน้มน้ำวให้รู้จักหนังสือดีๆ และมีนิสัยรักการอ่านไปด้วย

7. เน้นการสร้างเสริมความศรัทธา และการเลียนแบบที่ดีให้เด็กกระทำ วรณั ศิริสุนทร (2539: 30) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเล่านิทานไว้ ดังนี้

1. ฝึกให้เด็กเป็นผู้รู้จักฟัง มีสมาธิ รู้จักสำรวจอริยาบถของตนเอง
2. ทำให้เด็กได้ผ่อนคลายอารมณ์ ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินและเพิ่มพูนความรู้จากการฟัง

3. ช่วยเพิ่มพูนความรู้ทางภาษา เด็กรู้จักคำมากขึ้น รู้จักเก็บใจความและเนื้อหา

4. ช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่น มีที่พึ่งทางใจ รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ทำให้เด็กเกิดจินตนาการจากเรื่องราวที่ได้ฟัง เช่น เรื่องราวเกี่ยวกับนางฟ้า เรื่องสัตว์ต่างๆ และเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติต่างๆ ช่วยให้เด็ก ได้รู้จัก โลกแง่มุมเล็กๆ น้อยๆ จากนิทานที่ได้ฟัง คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541: 137) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการนิทานไว้ ดังนี้

1. สอนองความต้องการตามธรรมชาติของเด็ก
2. ผ่อนคลายความคับข้องใจของเด็ก
3. ทำให้เด็กมีสมาธิในการฟัง ทำให้ช่วงความสนใจมีมากขึ้น
4. ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม พฤติกรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์

5. ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวที่เหมาะสมกับวัย
6. ส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาและความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ
7. ส่งเสริมความกล้าพูด กล้าแสดงออก เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง
8. ช่วยให้ผู้ใหญ่และเด็กมีความใกล้ชิดกัน เข้าใจซึ่งกัน

ลำใย บัวพิทักษ์ (2542: 29) ได้กล่าวถึงความสำคัญของนิทานไว้ ดังนี้

1. ช่วยชดเชยประสบการณ์ทางภาษากับเด็ก
2. ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทางความคิดและจินตนาการ
3. ฝึกให้เด็กเป็นนักฟังที่ดี เก็บใจความเรื่องราวที่ฟัง ได้ตามสมควรแก่วัย
4. สร้างความเพลิดเพลินให้แก่เด็ก

สรุปได้ว่า นิทานมีความสำคัญต่อเด็กปฐมวัยมาก นิทานให้ความรู้ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ เนื้อเรื่องหรือตัวละคร ในนิทานสามารถเป็นสื่อในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้กับเด็กปฐมวัย

3.2 ประเภทของนิทาน

จากการศึกษาประเภทของนิทานปรากฏว่ามีผู้แบ่งประเภทของนิทานไว้ ดังนี้ ไพพรรณ อินทนิล (2534: 27-28) กล่าวว่า การแบ่งประเภทนิทาน มีการแบ่งประเภทนิทานได้หลายแบบ แต่ในที่นี้ขอนำเสนอ 2 แบบ ด้วยกัน คือ

1. การแบ่งนิทานตามรูปแบบ (Form) ได้แก่

1.1 นิทานปรัมปราหรือเทพนิยาย (Fairy Tale) มักจะกำหนดสถานที่ที่เลื่อนลอยไม่แน่ชัด เช่น ในกาลครั้งหนึ่งมีเมืองๆ หนึ่ง ตัวละครมีฤทธิ์เดชมาก ถ้าเป็นชายคนจนก็จะแต่งงานกับหญิงสูงศักดิ์ เช่น สังข์ทอง ปลาบู่ทอง

1.2 นิทานท้องถิ่น (Legend) หรือเรียกว่า “ตำนาน” มักเป็นเรื่องขนาดสั้นเกี่ยวกับความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นเรื่องพิสดาร แต่เชื่อว่าเป็นจริง เช่น เรื่องพระยาทรงพระยาพาน พระร่วง นิทานท้องถิ่นอาจจะแยกย่อย ได้ดังนี้

1.2.1 นิทานประกอบประเภทอธิบาย (Explanatory Tale หรือ Etiological Tale) เช่น ทำไมห้ามนำน้ำส้มสายชูเข้ามาในเมืองลพบุรี อธิบายว่าสถานที่ต่างๆ เหตุใดจึงมีชื่อเช่นนั้น อธิบายปรากฏการณ์ เช่น เหตุใดพระราหูกับพระจันทร์จึงเป็นอริต่อกัน เหตุใดกาจึงมีสีขนดำ

1.2.2 นิทานเกี่ยวกับความเชื่อต่างๆ เช่น โขคลาก

1.2.3 นิทานที่เกี่ยวกับสมบัติที่ฝังไว้และลายแทง

1.2.4 นิทานวีรบุรุษ (Hero Tale) กล่าวถึงความสามารถ ความองอาจ กล้าหาญของบุคคล นิทานวีรบุรุษคล้ายคลึงกับนิทานปรัมปรา ซึ่งมีตัวเอกวีรบุรุษเหมือนกันแต่นิทานวีรบุรุษ มีการกำหนดเวลาแน่นอน จะมีเรื่องพันวิสัยมนุษย์อยู่บ้าง แต่เชื่อว่ามีเค้าเรื่องจริง

1.2.5 นิทานคติสอนใจ เป็นเรื่องสั้นๆ

1.3 เทพปกรณัม (Myth) ตัวบุคคลในเรื่องมักเกี่ยวกับความเชื่อ เช่น เรื่องพระอินทร์ ท้าวมหาสงกรานต์ เมขลา-รามสูร

1.3.1 นิทานเรื่องสัตว์ (Animal Tale) แต่มีความประหลาดเช่นเดียวกับคนแบ่ง ออกเป็น 2 ประเภท คือ

- 1) นิทานประเภทสอนคติธรรม คล้ายกับนิทานคติสอนใจ คือ ตัวเอก ต้องมีสัตว์แต่มีคติ เช่น ราชสีห์กับหนู
- 2) นิทานประเภทเล่าซ้ำหรือเล่าไม่รู้จบ (Formula Tale) เช่น เรื่องยายกะตา มีวิธีการเล่าแบบจำเพาะ

1.3.2 นิทานตลกขบขัน (Jest) เป็นเรื่องสั้นๆ เนื้อหาจุดสำคัญอยู่ที่เรื่องที่ไม่น่าจะเป็นไปได้ อาจเป็นเรื่องการแก้เผ็ด แก้คำ การแสดงปฏิญาณ ไหวพริบ เป็นการแสดงออกทางด้านอารมณ์ของมนุษย์ที่ต้องการหลุดพ้นจากกรอบของวัฒนธรรมประเพณีและกิจวัตร ฉะนั้นนิทานประเภทนี้จึงรวมไปถึงนิทานเหลือเชื่อ (Tall Tale) ซึ่งทางผู้ฟังและผู้เล่าไม่คิดใจในความไม่สมจริงเหล่านั้น

2. การแบ่งนิทานตามชนิดของนิทาน (Type Index)

- 2.1 นิทานเกี่ยวกับสัตว์
- 2.2 นิทานชาวบ้านทั่วไปแยกย่อยเป็นนิทานเกี่ยวกับ เวทมนต์ คาถา นิทานศาสนา นิทานเกี่ยวกับยักษ์ นิทาน โรแมนติก ซึ่งมีขอบเขตความจริงเสมอ
- 2.3 นิทานตลกขบขัน แยกย่อยเป็นนิทานคน โง่ คนฉลาด นิทานนิสัยและข้อบกพร่อง

เกริก ยุ้นพันธุ์ (2539: 20-22) ได้แบ่งนิทานตามเนื้อหาสาระเรื่องราวของนิทานได้ดังนี้

1. เทพนิทานหรือเทพนิยาย หรือเรื่องราวปรัมปรา เป็นนิทานหรือนิยายที่เกินเลยความเป็นจริงเหนือความเป็นจริงของมนุษย์เป็นส่วนใหญ่ เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับอภินิหาร ตัวเอกหรือตัวละครเด่นๆ จะมีอภินิหารหรือเวทมนต์ฤทธิ์เดช

2. นิทานประจำถิ่นหรือนิทานพื้นบ้าน มักเป็นนิทานที่ถูกเล่าขานตกทอดต่อเนื่องกันมา เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตำนานพื้นบ้าน ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น ภูเขา ทะเล แม่น้ำ เรื่องราวของ โบราณวัตถุ ที่มีเหตุแห่งที่มาของการสร้าง การเกิด เป็นต้น

3. นิทานคติสอนใจ เป็นนิทานเทียบเคียงเปรียบเทียบกับชีวิตและความเป็นอยู่ร่วมกันในสังคมมนุษย์ให้บังเกิดผลในการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ให้พิถีพิถันละเอียดรอบคอบและไม่ประมาท

4. นิทานวีรบุรุษ เป็นนิทานที่กล่าวอ้างถึงบุคคลที่มีความสามารถ อดอาภักดิ์กล้าหาญ นิทานวีรบุรุษมักเป็นเรื่องที่ถ่ายทอดเรื่องจริงของบุคคลที่สำคัญๆ ไว้ แต่มักสร้างฉากหรือสถานการณ์ นำตื่นเต้นหรือเกินความเป็นจริง

5. นิทานอธิบายเหตุผล เป็นนิทานที่เป็นเรื่องราวของเหตุที่มาของสิ่งหนึ่งสิ่งใดและอธิบายพร้อมตอบคำถามเรื่องราวนั้นๆ ด้วย

6. เทพปกรณัม เป็นนิทานเกี่ยวข้องกับความเชื่อ โดยเฉพาะเกี่ยวข้องกับตัวบุคคลที่มีอิทธิพลเหนือความเป็นจริงลึกลับ ได้แก่ พระอินทร์ พระพรหม ทศกัณฐ์ เป็นต้น

7. นิทานที่มีสัตว์เป็นตัวเอก และเปรียบเทียบเรื่องราวกับชีวิตมนุษย์ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันในสังคม สอนจริยธรรมแฝงแง่คิดและแนวทางแก้ไขเป็นบางครั้ง

8. นิทานตลกขบขัน เป็นนิทานที่มีเรื่องราวเปรียบเทียบชีวิตความเป็นอยู่ แต่มีมุมที่ตลกขบขันสนุกสนาน ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นสุข

ลำไย บัวพิทักษ์ (2542: 24) ได้แบ่งนิทานตามพื้นฐานของสังคมไทยออกได้เป็นประเภทต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. นิทานชาวบ้าน หรือนิทานพื้นบ้าน เป็นนิทานที่เล่าเรื่องเฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับชีวิตของชาวบ้านและสามัญชนทั่วไป เช่นเรื่องตายาย ตาเถรยายชี่ นางนาคพระ โขนง ปู่โสมเฝ้าทรัพย์ เป็นต้น

2. นิทานพื้นเมือง บางครั้งเรียก่านิทานประจำถิ่น เป็นเรื่องราวที่ครอบคลุมชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชนใหญ่กว้างขวางกว่านิทานชาวบ้าน เช่น เรื่องพระยากงพระยาพาน ท้าวแสนปม นิทานสัตว์เป็นนิทานสมมติสัตว์เป็นตัวละครได้ เช่น นิทานอิสป เรื่องกระต่ายกับเต่า ราชสีห์กับหนู เป็นต้น

3. นิทานชวนขัน เป็นนิทานที่แสดงออกในด้านบันเทิงขบขัน ฟังแล้วสนุก คลายอารมณ์ตรึงเครียด เช่น เรื่องหัวล้านได้หัว ศรีธนชัย ตาบอดกับหนูหนวก เป็นต้น

4. นิทานชาคก เป็นนิทานที่ถูกเค้าโครงมาจากคำสอนในศาสนา เช่น เรื่อง พระเวสสันดร สุวรรณสาม เป็นต้น

5. นิทานเพลง เป็นนิทานที่เล่าเรื่องเป็นคำร้อง ซึ่งมีวงดนตรีพื้นเมืองง่ายๆ เล่นประกอบ โดยมากนำเอานิทานชาวบ้าน นิทานพื้นเมืองมาร้องเป็นเพลง ในลักษณะต่างๆ เช่น ลำตัด เพลงน้อย เพลงโคราช เพลงลูกเต๋ เพลงขอลาน เป็นต้น นิทานกลอนเป็นนิทานนำเอาเรื่องราวต่างๆ มาผูกเป็นกลอน โดยมากนำเอานิทานชาวบ้าน นิทานพื้นบ้าน มักใช้กลอนตลาด กลอนเสภา เช่น เรื่องควาวิหลิขัย สุวรรณหงส์ ยอพระกลิ่น ไกรทอง อิเหนา มณีพิชัย ไชยเชษฐ ชุนช้างขุนแผน เป็นต้น

สรุปได้ว่า นิทานแบ่งได้หลายประเภท ตามรูปแบบชนิดของนิทาน หรือตามเนื้อหาสาระเรื่องราวของนิทาน ตามพื้นฐานของสังคม โดยใช้เกณฑ์การแบ่งที่แตกต่างกันออกไป ตามแต่ยุคสมัยของนิทาน

3.3 การเลือกนิทานสำหรับเด็กปฐมวัย

นิทานมีมากมายหลายประเภท การนำนิทานมาเล่าให้เด็กฟังจึงต้องเลือกให้เหมาะสมกับวัย ความสนใจของเด็ก หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกนิทานมีผู้กล่าวไว้ ดังนี้

วรรณิ ศิริสุนทร (2539: 30) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์การเลือกนิทานดังนี้

1. เป็นเรื่องง่ายๆ แต่มีความสมบูรณ์ในตัว เน้นเหตุการณ์อย่างเดียวให้เด็กพอคาดคะเนเรื่องได้บ้าง อาจสอดแทรกเกร็ดที่ชวนให้เด็กสงสัยว่าอะไรจะเกิดขึ้น เพื่อให้เรื่องมีรสชาติที่น่าสนใจ
2. มีบทสนทนาหลายๆ เพราะเด็กส่วนมากยังไม่สามารถฟังเรื่องที่เป็นความเรียงได้ดีพอ มีการกล่าวซ้ำสัมผัสและถ้อยคำวลีที่เด็กจดจำได้ง่ายรวดเร็ว และการใช้ภาษาสละสลวยซึ่งได้เลือกสรรแล้วว่าเหมาะสมกับวัยของเด็ก
3. ควรเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในครอบครัว และเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเด็ก หรือเป็นเรื่องที่เด็กจินตนาการตามได้ และมีเนื้อเรื่องเร้าใจก่อให้เกิดความตื่นเต้น มีการผูกเรื่องแนบเนียน
4. เนื้อเรื่องถึงจุดสุดยอดง่าย และน่าฟังพอใจเมื่อเล่าจบเด็กควรมีความสุข
5. ควรมีตัวละครที่เด็กจะสมมติตัวแทนได้ ไม่ควรเลือกเรื่องที่มีตัวละครหลายตัว เพราะจะทำให้เด็กสับสนควรเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับสัตว์
6. นิทานที่มีความเคลื่อนไหวอยู่ในเรื่อง ควรมีคำกริยาที่ตอบคำถามว่า ใครทำอะไรมากที่สุดเพราะเด็กอยากรู้ว่า เมื่อเกิดเรื่องเช่นนี้แล้วจะเป็นอย่างไรต่อไปตัวสำคัญของเรื่องคือ พระเอกและผู้ร้ายทำอะไรบ้าง ทำแล้วเป็นอย่างไร
7. เป็นเรื่องที่แสดงปฏิกิริยาไหวพริบของตัวละคร แสดงให้เห็นถึงสติปัญญา

อันเฉียบแหลม

8. คำนึงถึงความสนใจของเด็กในระดับอายุต่างๆ กัน ดังนี้

3 - 4 ขวบ ชอบฟังเรื่องราวที่ใกล้ตัวหรือเป็นเรื่องที่เป็นจริงในชีวิต นิทานที่เหมาะสมสำหรับเด็กระดับนี้ ควรจะอิงความจริงอยู่ด้วย

4 - 5 ขวบ เป็นวัยที่มีความอยากรู้อยากเห็น ต้องการจะรู้ว่าสิ่งนี้มาจากไหน ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น เช่นนี้ สิ่งนี้มีความหมายเป็นอย่างไร วัยนี้จะเข้าใจข้อแตกต่างระหว่างความจริง และเรื่องสมมติ นิทานที่เหมาะสมสำหรับเด็กในวัยนี้ควรเป็นเรื่องสั้นๆ เข้าใจง่าย มีตัวละครตัวเอกเพียงตัวเดียว และตัวละครร่วมอีก 2-3 ตัว เป็นเรื่องที่ส่งเสริมจินตนาการอิงความจริงอยู่บ้าง

5 - 6 ขวบ วัยนี้เริ่มสนใจโลกของความเป็นจริง แยกอดีต ปัจจุบัน ได้รู้จักสิ่งแวดล้อมที่ห่างตัวมากขึ้น เริ่มเข้าใจว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่ศูนย์กลางของทุกสิ่งทุกอย่างดังแต่ก่อน เนื้อเรื่องที่เล่าควรเป็นเรื่องที่ส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาด้วย จะเป็นเรื่องจริงในปัจจุบันนี้ หรือเป็นเรื่องวิบุรุษทั้งหลาย

เนื้อเรื่อง สันนิบาณ (2541: 42-43) ได้ให้เกณฑ์การเลือกนิทานให้กับเด็กไว้ดังนี้

1. วัยของเด็ก พิจารณาว่าเด็กมีความสนใจ ชอบฟังนิทานประเภทใด ความยาวของเนื้อเรื่องเหมาะสมกับช่วงความสนใจของเด็ก คือประมาณ 10-15 นาที หรือประมาณ 12 หน้า
2. เนื้อหาสาระคว่าเหมาะสมและสอดคล้องกับค่านิยมวัฒนธรรมเพียงใด
3. รูปภาพประกอบ มีสีสันสดใส ขนาดเหมาะสม มีภาพประกอบ 60% หรือ 70% มีเนื้อเรื่องประมาณ 40% หรือ 30% หรือประมาณ 4:3
4. รูปเล่มมีขนาดกะทัดรัด เหมาะสมกับมือเด็ก ขนาด 16 หน้ายก หรือขนาด 17 x 18.50 ซม.
5. ภาษาที่ใช้เป็นภาษาสั้นๆ ง่ายๆ ขนาดของตัวอักษรประมาณ 5 ม.ม. และตัวอักษรไม่ควรเป็นตัวอักษรประดิษฐ์ ควรเลือกใช้ศัพท์หรือตัวอักษรซ้ำๆ จะทำให้เด็กจำได้เพราะเห็นบ่อย

สรุปได้ว่า การเลือกนิทานสำหรับเด็กปฐมวัย ควรเป็นเรื่องง่ายๆ แต่มีความสมบูรณ์ในตัว เน้นเหตุการณ์อย่างเดียวพอคาดคะเนเรื่อง ได้บ้าง มีบทสนทนาหลายๆ ใช้ภาษาง่ายๆ ประโยคสั้นๆ หรือเป็นคำคล้องจองและการกล่าวคำซ้ำ หรือสัมผัสจะช่วยให้เด็กจดจำได้ง่าย ควรเป็นเนื้อเรื่องที่เกิดขึ้นเกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิตประจำวันของเด็ก และสอดคล้องคุณธรรมจริยธรรมให้เด็กได้นำไปเป็นแบบอย่าง มีภาพชัดเจนสีสวยงาม รูปเล่มมีขนาดกะทัดรัดเหมาะกับมือเด็ก เนื้อเรื่องเร้าใจก่อให้เกิดความตื่นเต้นเด็กมีจินตนาการตามได้ ในเนื้อเรื่องไม่ควรมีตัวละครหลายตัวอาจสอดคล้องเกร็ดที่ชวนให้เด็กสงสัยว่าอะไรจะเกิดขึ้น เพื่อให้ชวนติดตามเรื่องราวในนิทานและเมื่อเล่าจบเด็กมีความสุข

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นักการศึกษาได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง การเล่านิทาน มีทั้งในประเทศและต่างประเทศไว้หลากหลายมี ดังนี้

4.1 งานวิจัยในประเทศ

4.1.1 งานวิจัยเกี่ยวกับความรับผิดชอบ

การศึกษาเรื่องความรับผิดชอบได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางมาเป็นเวลานาน โดยมีผู้พยายามศึกษาตัวแปรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ ซึ่งผลการวิจัยเหล่านั้นเป็นข้อสนับสนุนให้มีการวิจัย เรื่องความรับผิดชอบใน โอกาสต่อมา ผลงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้ศึกษามีดังนี้

ณัฐจิตต์ ลิมวนาทิพงษ์ (2542: 78) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบความรับผิดชอบของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมกับการที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอนุบาลปีที่ 2 อายุ 5-6 ปี เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบทดสอบวัดพฤติกรรมความรับผิดชอบของเด็กอนุบาล และแบบสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบ กลุ่มทดลองได้รับการจัดกิจกรรมแบบให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม กลุ่มควบคุมได้รับการจัดกิจกรรมแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม มีความรับผิดชอบสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญระดับ. 01

ศรีสุดา ธิติโสภี (2545: 102) ได้ศึกษา (1) เปรียบเทียบความรับผิดชอบของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่านิทานด้วยวิธีการเล่นบทบาทสมมุติ (2) เปรียบเทียบความรับผิดชอบของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่านิทานด้วยวิธีตอบคำถามและ (3) เปรียบเทียบความรับผิดชอบของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมการเล่านิทานด้วยวิธีการเล่นบทบาทสมมุติและวิธีการตอบคำถาม กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 3 อายุ 5-6 ปี เครื่องมือที่ใช้ ประกอบด้วย นิทานส่งเสริมความรับผิดชอบของเด็กปฐมวัย แผนการจัดกิจกรรมหลังการเล่านิทาน และแบบสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า (1) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานด้วยวิธีการเล่นบทบาทสมมุติมีพฤติกรรมความรับผิดชอบสูงกว่าก่อนการทดลอง (2) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานด้วยวิธีการตอบคำถามมีพฤติกรรมความรับผิดชอบสูงกว่าก่อนการทดลองและ (3) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานด้วยวิธีการเล่นบทบาทสมมุติมีพฤติกรรมความรับผิดชอบสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานด้วยวิธีการตอบคำถาม

เดือนใจ อินเทียง (2546: 39) ได้ศึกษาความรับผิดชอบของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 3 อายุ 5-6 ปี เครื่องมือที่ใช้ คือ คู่มือการจัดประสบการณ์แบบโครงการ และแบบสังเกตพฤติกรรม ความรับผิดชอบ ผลการวิจัยพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการมีความรับผิดชอบสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จินตนา จันทร์ดา (2550: 49) ได้ศึกษาเปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และพฤติกรรมรับผิดชอบของนักเรียนที่ได้รับการพัฒนาโดยการใช้นิทานใฝ่สัมฤทธิ์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุ 5-6 ปี เครื่องมือที่ใช้ คือ แผนการจัดประสบการณ์การเล่านิทานใฝ่สัมฤทธิ์ นิทานใฝ่สัมฤทธิ์ แบบประเมินพฤติกรรมรับผิดชอบ และแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และพฤติกรรมรับผิดชอบที่ได้รับการพัฒนาโดยการใช้นิทานใฝ่สัมฤทธิ์ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปได้ว่า งานวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมความรับผิดชอบให้กับเด็กปฐมวัย สามารถส่งเสริมได้หลากหลายวิธีการ เช่น ส่งเสริมด้วยการเล่านิทาน การจัดประสบการณ์แบบโครงการ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง การเล่นเกมบทบาทสมมติ เป็นต้น และจากผลการวิจัยพบว่า เด็กที่ได้รับการส่งเสริมความรับผิดชอบด้วยวิธีการต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วนั้น หลังการทดลองมีพฤติกรรมความรับผิดชอบสูงกว่าการทดลอง และบุคคลที่มีความรับผิดชอบ สามารถที่จะปรับตัวให้มีคุณลักษณะด้านอื่นๆ ดีด้วย โดยไม่ต้องมีใครคอยตักเตือนหรือบังคับ

4.1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

นักการศึกษาต่างเห็นความสำคัญของเด็กปฐมวัย และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัย จึงได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมหลากหลายวิธีการ ผู้วิจัยได้ศึกษามี ดังนี้

ศิรินารถ วัฒนกุล (2537: 42) ได้ศึกษาพฤติกรรมความช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นของเด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองใช้ชุดส่งเสริมความรู้แก่ผู้ปกครอง “ร่วมแรง ร่วมใจ สายใยผูกพัน” กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เด็กอนุบาลปีที่ 2 อายุ 5-6 ปี เครื่องมือที่ใช้ คือ ชุดให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง และแบบทดสอบวัดพฤติกรรมความช่วยเหลือ ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองใช้กิจกรรมจากชุดให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง มีพฤติกรรมความช่วยเหลือสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองใช้กิจกรรมในชีวิตประจำวัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ชุลีพร พิศุทธิ์สุภฤทธิ (2537: 52) ได้ศึกษาความสามารถในการสังเกตของเด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองส่งเสริมภาษาด้วยกิจกรรมทางภาษาชุด “ชวนคุย ชวนร้อง ชวนเล่น” กับเด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองส่งเสริมภาษาด้วยกิจกรรมในชีวิตประจำวัน กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอนุบาล

ปีที่ 1 อายุ 4-5 ปี ซึ่งได้รับการส่งเสริมภาษาโดยผู้ปกครองใช้กิจกรรมชุดให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง กลุ่มควบคุมใช้กิจกรรมในชีวิตประจำวัน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ กิจกรรมชุดให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง และแบบทดสอบความสามารถในการสังเกต ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองส่งเสริม ภาษาด้วยกิจกรรมทางภาษามีความสามารถในการสังเกตแตกต่างกับเด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครอง ส่งเสริมภาษาด้วยกิจกรรมในชีวิตประจำวัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อเปรียบเทียบ ระหว่างกลุ่มพบว่า เด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองส่งเสริมภาษาด้วยกิจกรรมทางภาษามีความสามารถใน การสังเกตสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองส่งเสริมภาษาด้วยกิจกรรมในชีวิตประจำวัน

ปีทมศิริ ธีรานุรักษ์ (2539: 75-76) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรม การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมการรู้หนังสือขั้นต้นของเด็กวัยอนุบาล ประชากรเป็น ผู้ปกครองนักเรียนชั้นอนุบาล 1-3 ที่มีอายุ 3-6 ปี จำนวน 31 คน โดยการจัดกิจกรรม 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมการประชุม กิจกรรมการทำกิจกรรมกับลูก กิจกรรมการบันทึกพฤติกรรมการรู้ หนังสือ และกิจกรรมการรายงานความก้าวหน้า ผลการวิจัยพบว่า 1) หลังการทดลองใช้โปรแกรมฯ ผู้ปกครองกลุ่มทดลองมีคะแนนความรู้ความเข้าใจในการส่งเสริมการรู้หนังสือขั้นต้นสูงกว่า ผู้ปกครองกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ผู้ปกครองกลุ่มทดลองมีคะแนน ความรู้ความเข้าใจในการส่งเสริมการรู้หนังสือขั้นต้นหลังการทดลองใช้โปรแกรมฯ สูงกว่าก่อน การทดลองใช้โปรแกรมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มณเฑียร ทุมพันธ์ (2546: 56-58) ได้ศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของ ผู้ปกครองเด็กปฐมวัยที่ใช้การบ้านแบบมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ผู้ปกครอง ของเด็กที่ศึกษาอยู่ชั้นอนุบาล 2 ที่อ่านออกเขียนได้ และเต็มใจให้ความร่วมมือในการวิจัย จำนวน 37 คน โดยผู้ปกครองทำการบ้านแบบมีส่วนร่วมกับเด็กทุกวันติดต่อกัน 6 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองเด็กปฐมวัยที่ใช้การบ้านแบบมีส่วนร่วม มีระดับการปฏิบัติในบทบาทมีส่วนร่วมหลังการ ทดลอง อยู่ระดับดีมาก เมื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติในบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเด็ก ปฐมวัยที่ใช้การบ้านแบบมีส่วนร่วมในภาพรวมพบว่า ก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ ระดับการศึกษา สถานะทาง เศรษฐกิจ และอาชีพของผู้ปกครองไม่แตกต่างกัน

อารีรักษ์ รัชนีธัญการ (2548: 56-61) ได้ศึกษาพฤติกรรมการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 5-6 ปี จำนวน 25 คน ศึกษาอยู่ชั้นอนุบาล 2 ผลการวิจัยพบว่า เด็ก ปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมมีความรู้และพฤติกรรมการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมมากขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ธีรบุษ เซยกลิ้นเทศ (2549: 63-65) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการพัฒนาความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เด็กปฐมวัย อายุ 4-5 ปี ชั้นอนุบาล 1 จำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดยใช้ชุดกิจกรรม “ครอบครัวสุขสันต์ร่วมกันพัฒนาเด็ก” มีความสามารถทางภาษาโดยภาพรวมและจำแนกรายด้านสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เด็กปฐมวัยกลุ่มเก่งและกลุ่มอ่อนมีการพัฒนาความสามารถทางภาษา ทั้งด้านการฟัง การพูด และโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยความสามารถทางภาษาของเด็กกลุ่มอ่อนพัฒนาขึ้นมากกว่าเด็กกลุ่มเก่ง

สรุปได้ว่า งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมีหลากหลายวิธีที่จะส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนา ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาอย่างถูกต้อง ผู้ปกครองจึงมีความสำคัญยิ่งในการส่งเสริมพัฒนาการให้กับเด็กปฐมวัย การให้ผู้ปกครองได้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู การจัดกิจกรรมและเสริมประสบการณ์ให้เด็กปฐมวัยได้บรรลุคุณลักษณะที่พึงประสงค์ร่วมกับโรงเรียนไปในทิศทางเดียวกันจะทำให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมวัยและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดกิจกรรมเล่นิทาน เพื่อพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบตนเองให้กับเด็กปฐมวัย

4.1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทาน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำนิทานมาพัฒนาพฤติกรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับเด็กปฐมวัยมีนักการศึกษาได้ศึกษาไว้ ดังนี้

อุบล เวียงสมุทร (2545: 70) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมการเล่นิทานด้วยเทคนิคการสร้างหนังสือเล่มใหญ่ตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ที่ส่งผลต่อความสนใจ การอ่านและการเขียนของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เด็กอนุบาลปีที่ 2 อายุ 5-6 ปี จำนวน 25 คน ระยะเวลาการทดลอง 8 สัปดาห์ เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกเหตุการณ์ แบบวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมเล่นิทานด้วยเทคนิคการสร้างหนังสือเล่มใหญ่ตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ส่งผลต่อการอ่านและเขียนของเด็กปฐมวัยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

เกตุทิพย์ โยธา (2546: 61) ได้ศึกษาการใช้นิทานประกอบคำถามปลายเปิด เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลของเด็กอนุบาล 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เด็กอนุบาล 1

จำนวน 20 คน อายุระหว่าง 3-4 ปี ผลการวิจัยพบว่า เด็กอนุบาล 1 ที่ได้รับการจัดประสบการณ์เล่นนิทานประกอบคำถามปลายเปิดมีความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลด้านจริยธรรมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

อนงค์ วรพันธ์ (2546: 55) ได้ศึกษาพัฒนาการ การอ่านและการเขียนของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นนิทานประกอบการทำสมุดเล่มเล็ก กลุ่มตัวอย่างได้แก่ เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 3 อายุระหว่าง 5-6 ปี ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นนิทานประกอบการทำสมุดเล่มเล็กรายบุคคล กิจกรรมการเล่นนิทานประกอบการทำสมุดเล่มเล็กรายกลุ่ม และกิจกรรมการเล่นนิทานแบบปกติ มีพัฒนาการ การอ่านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บุษนิษฐ์ สมญาประเสริฐ (2551: 83) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเล่นนิทานประกอบการเล่นเกมที่มีผลต่อการรักการอ่านของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 25 คน ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นนิทานประกอบการเล่นเกม มีการพัฒนานิสัยรักการอ่าน โดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปได้ว่า นิทานเป็นสื่อในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา การเล่นนิทานสอดคล้องกับความต้องการความสนใจของเด็กปฐมวัย เพราะเด็กปฐมวัยชอบฟังนิทานและจินตนาการตามเนื้อเรื่องที่ฟัง หรือเลียนแบบพฤติกรรมตัวละครในนิทาน นิทานจึงเป็นสื่อที่ช่วยส่งเสริมพฤติกรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับเด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี จึงมีผู้วิจัยได้ศึกษาการนำนิทานมาพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างหลากหลาย

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง การเล่นนิทาน ได้มีนักการศึกษาของต่างประเทศศึกษาไว้ ดังนี้

เกล (Gail 1981 อ้างถึงในอรุณี หรดาล 2548: 25) ได้ศึกษาผลการให้ความรู้ผู้ปกครองเป็นรายบุคคลตามโครงการเยี่ยมบ้านซึ่งใช้เวลา 3 ปี โดยให้ครูที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับทารกและเตรียมอนุบาล จำนวน 6 คน ออกไปเยี่ยมบ้านและพูดคุยกับแม่ที่มีลูกอายุระหว่าง 2-3 ขวบ เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู แนะนำการใช้ภาษาที่ถูกต้องกับลูก จัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมให้เด็กโดยให้แม่มีส่วนร่วมด้วย รวมทั้งให้หนังสือและวัสดุต่างๆ เช่น ดินน้ำมัน กระดาษสี เพื่อให้แม่ใช้เล่นกับลูกที่บ้าน และเมื่อมีโอกาสจะเชิญแม่มาเยี่ยมโรงเรียนเพื่อให้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกับลูกในห้องเรียนและมีส่วนร่วมรับผิดชอบกิจกรรมที่จัดในโรงเรียน เช่น ช่วยหาทุนสนับสนุนกิจกรรมพิเศษของโรงเรียน จากการติดตามผล เกลสรุปว่าการให้ความรู้ผู้ปกครองด้วยวิธีการ

เยี่ยมบ้านเป็นวิธีการที่ดี สามารถช่วยให้ผู้ปกครองและเด็กมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด รวมทั้งสามารถช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างเหมาะสม

คาลลาฮาน (Callahan 1982: 361-A อ้างถึงใน ธนวดี ศุภระกาญจน์ 2544: 50) ได้ศึกษาเรื่องการให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองเข้าไปมีส่วนร่วมในการศึกษาของเด็กปฐมวัย เป้าหมายโครงการเพื่อต้องการให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนและความสามารถของตนที่มีอิทธิพลต่อการศึกษา ผู้ปกครองจะได้รับการสอนให้มีความชำนาญในการปรับปรุงรูปแบบของการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 40 คน ในรัฐอินดีนาโฮยส์ และผู้ปกครองที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า เด็กกลุ่มที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองเข้าไปมีส่วนร่วมในการศึกษาจะมีความกระตือรือร้นและมีระดับการศึกษาที่สูงกว่าเด็กที่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่มีส่วนร่วมในการศึกษา

ดิกเกอร์ (Dicker 1993 อ้างถึงใน ฌูจิตต์ ลิมนานาทิพงษ์ 2542: 50) ได้ศึกษาถึงความต้องการในการให้การศึกษาแก่ผู้ปกครองของเด็กปฐมวัย ที่คือโอกาสและศึกษารูปแบบของการฝึกอบรมผู้ปกครอง จากการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองมีความต้องการเรียนรู้ในเรื่องการให้การเลี้ยงดูและพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ดังนี้ (1) พัฒนาการทางด้านร่างกายและการดูแลทางการแพทย์ของเด็กที่เจ็บป่วย (2) การอบรมเลี้ยงดูทางด้านจิตใจ การจัดการกับความกลัวและความกังวลของเด็ก และการส่งเสริมการรับรู้ของเด็กในเชิงบวก (3) การอบรมทางด้านสติปัญญาความรู้เกี่ยวกับการสร้างความคิดรวบยอดพื้นฐาน พัฒนาการทางการเคลื่อนไหวและการรับรู้พัฒนาการทางภาษา การวางแผนการดูแลทารกแรกเกิดและการส่งเสริมพฤติกรรมการเล่นหาความรู้ และ (4) การอบรมเลี้ยงดูทางด้านสังคม การใช้อำนาจและกฎระเบียบ การเข้าสังคม การสร้างบรรยากาศภายในครอบครัวที่อบอุ่น บทบาทของเด็กและการใช้เวลาว่างของเด็ก

ปารองโต (Paranteo 1990 อ้างถึงใน สุปราณี ประคำพอง 2547: 37) ได้ศึกษาการสร้างความสัมพันธ์ของผู้ปกครองและการมีส่วนร่วมอย่างค่อเนื่อง ในการให้การศึกษาเด็กอายุระหว่าง 5-6 ปี ที่มีผลต่อพัฒนาการรู้หนังสือ โดยผู้วิจัยได้ผลิตเอกสารเพื่อให้ความรู้แก่ผู้ปกครองได้ใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการอ่านการเขียนให้กับลูก ผลการศึกษา พบว่า เด็กที่อยู่ในกลุ่มทดลองมีผลการทดสอบสูงกว่าเด็กกลุ่มควบคุม ทั้งในการอ่านและการเขียนซึ่งชี้ให้เห็นว่าการสอนการกระตุ้น การสนับสนุน และการให้คำชมมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษา และชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่มีต่อพัฒนาการรู้หนังสือและการประสบความสำเร็จของเด็กในการเรียนที่โรงเรียน

คราวว์ (Crowe 2000: Abstracts อ้างถึงใน พิมพ์ใจ ตันตวนิช 2551: 17) ได้ศึกษา การติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง เพื่อให้ความช่วยเหลือในการเรียนของเด็กอย่างมี คุณภาพ โดยได้ทดลองศึกษาการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ปกครองกับทางโรงเรียน จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ พบว่า การติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ที่จะส่งผลให้เด็ก มีผลสำเร็จทางการเรียนสูงขึ้น ทั้งทางด้านสติปัญญา ร่างกาย การแสดงออก เพิ่มศักยภาพด้านต่างๆ ของเด็ก เช่น ด้านสังคม ลดความก้าวร้าว การร่วมมือกับทางโรงเรียน เปิดโอกาสให้พ่อแม่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนของเด็ก

มอร์โรจ (Morrow 1993 อ้างถึงใน อนงค์ วรพันธ์ 2546: 26) ได้วิจัยผลของการ เล่านิทานแบบเล่าซ้ำโดยไม่มีคำชี้แนะ ในเด็กอนุบาลอายุเฉลี่ย 5-6 ปี แบ่งเด็กเป็น 2 กลุ่ม กลุ่ม ควบคุมและกลุ่มทดลอง วิธีดำเนินการวิจัย เล่านิทานเรื่องเดียวกันให้เด็กฟังในช่วงเวลาปกติ หลัง การเล่านิทานให้เด็กกลุ่มควบคุมวาดภาพจากเรื่องที่ฟัง และเด็กกลุ่มทดลองเล่าเรื่องซ้ำให้ครูฟังโดย ไม่มีคำชี้แนะ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนความรู้เค้าโครงเรื่องสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ดิกสันและคนอื่นๆ (Dixon and Others 1977 อ้างถึงใน ศรีสุดา ธิติโสภี 2545: 60) ได้ศึกษาการเล่านิทานกับเด็กปฐมวัย ณ โรงเรียนในเมืองดีทรอยต์ จำนวน 146 คน โดยแบ่งเด็ก ออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มทดลองมี 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 หลังจากได้ฟังนิทานแล้วมีการสนทนา กลุ่มที่ 2 พา ไปศึกษานอกสถานที่ กลุ่มที่ 3 แสดงบทบาทเลียนแบบตัวละคร ส่วนกลุ่มที่ 4 ซึ่งเป็นกลุ่มควบคุม ได้ฟังนิทานเพียงอย่างเดียว ผลการวิจัยพบว่า เด็กกลุ่มที่ได้ฟังนิทานแล้วได้แสดงบทบาทเลียนแบบ ตัวละครในเรื่องไปด้วยจะพัฒนาความคิดต่างๆ ได้ดีที่สุดในที่สุด แสดงว่าเมื่อเด็กฟังนิทานแล้วเด็กย่อมมี ความต้องการที่จะเลียนแบบตัวละครที่ตนชอบและตัวละครที่ประสบผลสำเร็จ

สรุปได้ว่า มีผู้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง การเล่านิทาน เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการทุกด้านเหมาะสมกับวัย และมีพฤติกรรมคุณลักษณะที่พึง ประสงค์ตามที่คาดหวัง ผู้ปกครองจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเด็กปฐมวัยร่วมกับ โรงเรียน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาค้นคว้าเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมเล่นิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมที่มีต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบตนเองของเด็กปฐมวัย โรงเรียนบ้านชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง โดยศึกษากลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest Posttest Design) ซึ่งมีรูปแบบการทดลองดังนี้

ตารางที่ 3.1 รูปแบบการทดลอง

ทดสอบก่อน	ทดลอง	ทดสอบหลัง
O_1	X	O_2

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการทดลอง

O_1 แทน การสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบตนเองก่อนการทดลอง

X แทน การจัดกิจกรรมเล่นิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม

O_2 แทน การสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบตนเองหลังการทดลอง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ เด็กปฐมวัย อายุ 5 – 6 ปี ที่ศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของโรงเรียนบ้านชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ ได้แก่ เด็กปฐมวัย อายุ 5 – 6 ปี ที่ศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 โรงเรียนบ้านชุมแพ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 30 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คู่มือการจัดกิจกรรมเล่นิทานสำหรับผู้ปกครอง ประกอบด้วย

3.1.1 นิทานพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัยจำนวน 5 เรื่อง

3.1.2 กิจกรรมที่ใช้พัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย ในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันที่บ้านจำนวน 15 กิจกรรม

การสร้างและการหาคุณภาพของคู่มือการจัดกิจกรรมเล่นิทานสำหรับผู้ปกครอง ผู้วิจัยมีการสร้างคู่มือที่ใช้ในการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง เพื่อนำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับคู่มือการจัดกิจกรรมเล่นิทานสำหรับผู้ปกครอง

2. ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย

3. คัดเลือกนิทานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย ได้มาจากหนังสือนิทานที่มีจำหน่ายในท้องตลาด นำมาดัดแปลงให้สอดคล้องกับพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัยที่ต้องการพัฒนา

4. นำข้อมูลที่ได้จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมเล่นิทานสำหรับผู้ปกครอง

5. นำคู่มือการจัดกิจกรรมเล่นิทานสำหรับผู้ปกครอง เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความตรง ความสอดคล้องกับพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย ในการช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

6. นำคู่มือการจัดกิจกรรมเล่นิทานสำหรับผู้ปกครอง เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ตามหลักการและแนวคิดทฤษฎีของการจัดการศึกษาปฐมวัย และ

ตรวจสอบความเป็นไปได้ของ การจัดกิจกรรมเล่นิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมที่มีต่อพฤติกรรม ความรับผิดชอบตนเองของเด็กปฐมวัย ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.95

7. ผู้วิจัยปรับคู่มือการจัดกิจกรรมเล่นิทานสำหรับผู้ปกครอง ตามข้อเสนอแนะ ของผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษา

8. ผู้วิจัยได้ประชุมผู้ปกครองเพื่อชี้แจงถึงความสำคัญและบทบาทของผู้ปกครอง ในการพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบตนเองให้แก่เด็กอนุบาลปีที่ 2 ของ โรงเรียนบ้านชุมแพ จำนวน 30 คน โดยผู้ปกครองศึกษาคู่มือการจัดกิจกรรมเล่นิทานสำหรับผู้ปกครอง เพื่อนำไปจัด กิจกรรมที่บ้านให้สอดคล้องกับการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของเด็ก โดยดำเนินการทดลองใน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 เป็นเวลา 5 สัปดาห์

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรม

ความรับผิดชอบตนเองของเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย การแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบ ต่อตนเองของเด็กปฐมวัย ในการช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน จำนวน 10 รายการ ดังนี้

3.2.1 ล้างมือก่อนรับประทานอาหาร

3.2.2 แปรงฟันหลังรับประทานอาหาร

3.2.3 รับประทานอาหารด้วยตนเอง

3.2.4 เก็บภาชนะเมื่อรับประทานอาหารเสร็จ

3.2.5 ซ้ำระล้างหลังการขับถ่าย

3.2.6 ราดน้ำหลังการใช้ส้วม

3.2.7 ปูที่นอนด้วยตนเอง

3.2.8 จัดเก็บเครื่องนอนหลังตื่นนอน

3.2.9 เก็บของใช้ส่วนตัวเมื่อใช้แล้ว

3.2.10 เก็บของเล่นเมื่อเลิกเล่น

การสร้างและการหาคุณภาพของแบบสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบตนเอง ของเด็กปฐมวัย โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎี เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสังเกต พฤติกรรมความรับผิดชอบตนเองของเด็กปฐมวัย เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการ สังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบตนเองของเด็กปฐมวัย

2. นำข้อมูลที่ได้มาสร้างเกณฑ์การประเมินให้ครอบคลุมพฤติกรรมที่แสดงถึง การมีความรับผิดชอบตนเองของเด็กปฐมวัย โดยสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบ

ต่อตนเองของเด็กปฐมวัย ตามแบบมาตราส่วนประเมินค่า กำหนดตัวเลข (Numerical Rating Scale) โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน การสังเกตพฤติกรรมออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับคะแนน 2 1 และ 0 ดังนี้

ระดับคะแนน 2 เด็กแสดงพฤติกรรมได้ด้วยตนเอง

ระดับคะแนน 1 เด็กแสดงพฤติกรรมได้ โดยต้องดักเตือน

ระดับคะแนน 0 เด็กไม่แสดงพฤติกรรม แม้มีผู้แนะนำและดักเตือน

3. นำข้อมูลที่ได้ มาสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง ของเด็กปฐมวัย ให้ครอบคลุมจุดประสงค์พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัยที่ต้องการวัด คือการช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน จำนวน 10 รายการ คะแนนเต็ม 20 คะแนน

4. นำแบบสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย ที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความตรงและความเหมาะสมของแบบสังเกต จำนวน 3 ท่าน ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.92

5. ผู้วิจัยปรับแบบสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย ตามรายการแบบสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย จำนวน 10 รายการ โดยสังเกตกลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคล ก่อนการทดลองเป็นเวลา 1 สัปดาห์

4.2 ผู้ปกครองปฏิบัติตามกิจกรรมตาม ชุดคู่มือการจัดกิจกรรมเล่นนิทานสำหรับผู้ปกครอง กับลูกที่บ้าน จำนวน 15 กิจกรรม เป็นเวลา 5 สัปดาห์

4.3 เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย ตามรายการแบบสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย จำนวน 10 รายการ โดยใช้แบบสังเกตเดียวกันกับก่อนการทดลอง เป็นเวลา 1 สัปดาห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

5.1.1 การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์พฤติกรรมความรับผิดชอบตนเองของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมของกลุ่มตัวอย่าง โดยการวิเคราะห์หาค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เปรียบเทียบผลการประเมินก่อนและหลังการทดลอง โดย การทดสอบค่าที (t-test)

5.1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอิงเกณฑ์ ใช้การเปรียบเทียบเพื่อตรวจสอบว่าก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเล่นิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมความรับผิดชอบตนเอง อยู่ระดับใด เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ผ่านคือ ร้อยละ 60 ของคะแนน และเกณฑ์ดีคือ ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม ตามทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อรอบรู้ (Mastery Learning) ของบลูม (Bloom 1970 อ้างถึงใน ทธิธญา รุ่งแจ้ง 2549: 61) โดยนับจำนวนคะแนนก่อนและหลังการจัดกิจกรรม แล้วหาค่าร้อยละเทียบเกณฑ์ผ่านแต่ละเกณฑ์

5.2 สถิติที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองไปวิเคราะห์ ด้วยวิธีทางสถิติต่างๆ ดังนี้
สถิติสำหรับการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ หาความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ โดยใช้สูตร (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2543: 249)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

N แทน จำนวนผู้ทรงวุฒิ

5.3 สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.3.1 การหาค่าเฉลี่ยใช้สูตร (ลัวัน สายยศ 2551: 269)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{n}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

n แทน จำนวนเด็กในกลุ่มตัวอย่าง

5.3.2 การหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สูตร (ลัวัน สายยศ 2551: 273)

$$S.D. = \sqrt{\frac{n\sum X^2 - (\sum X)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ $S.D.$ แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนน

n แทน จำนวนเด็กในกลุ่มตัวอย่าง

$\sum X$ แทน ผลรวมคะแนนทั้งหมด

$\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

5.4 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยระหว่างคะแนนก่อนและหลังการทดลองโดยคำนวณจากสูตร t -test แบบ Dependent Samples (ลัวัน สายยศ 2551: 301) ดังนี้

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n\sum D^2 - (\sum D)^2}{n-1}}}$$

เมื่อ t แทน ค่าสถิติที่ใช้เปรียบเทียบกับค่าวิกฤติจากตารางเพื่อทราบความมีนัยสำคัญ

D แทน ค่าผลต่างระหว่างคู่คะแนน

n แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างหรือจำนวนคู่คะแนน

$\sum D^2$ แทน ผลรวมคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

$(\sum D)^2$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา ผลการจัดกิจกรรมเล่นิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมที่มีต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบของตนเองของเด็กปฐมวัย โรงเรียนบ้านชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเล่นิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม เพื่อให้เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมความรับผิดชอบตนเอง ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. ผลคะแนนการสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบของตนเองของเด็กปฐมวัยเป็นรายบุคคลก่อนและหลัง การจัดกิจกรรมเล่นิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม และภาพรวมของคะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนและหลังการจัดกิจกรรม

2. วิเคราะห์ข้อมูลแบบอิงเกณฑ์ ใช้เปรียบเทียบ ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเล่นิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมความรับผิดชอบตนเอง อยู่ระดับใดเมื่อเทียบกับเกณฑ์

3. หาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมความรับผิดชอบของตนเองของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่นิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม โดยนำข้อมูลที่เป็นคะแนนของเด็กแต่ละคน ไปหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและไปทดสอบค่าที

การนำเสนอและแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ เพื่อให้เข้าใจตรงกัน ดังต่อไปนี้

n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย
$S.D.$	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	การทดสอบค่าที

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเล่นิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม ได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ผลคะแนนพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัยรายบุคคลก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเล่านิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม

ตารางที่ 4.1 แสดงผลคะแนนพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเล่านิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม

เด็กคนที่	คะแนนก่อนการจัดกิจกรรม (X)	คะแนนหลังการจัดกิจกรรม (Y)	คะแนนผลต่างหลังการจัดกิจกรรม (D)	ผลต่างยกกำลังสอง (D^2)
1	10	18	8	64
2	9	17	8	64
3	9	18	9	81
4	10	18	8	64
5	10	17	7	49
6	12	19	7	49
7	12	18	6	36
8	11	17	6	36
9	10	19	9	81
10	12	18	6	36
11	11	18	7	49
12	11	18	7	49
13	12	20	8	64
14	10	19	9	81
15	9	19	10	100
16	10	18	8	64
17	9	17	8	64
18	11	18	7	49
19	12	20	8	64
20	13	20	7	49
21	12	19	7	49

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

เด็กคนที่	คะแนนก่อนการจัดกิจกรรม (X)	คะแนนหลังการจัดกิจกรรม (Y)	คะแนนผลต่างหลังการจัดกิจกรรม (D)	ผลต่างยกกำลังสอง (D ²)
22	13	19	6	36
23	12	18	6	36
24	11	18	7	49
25	12	20	8	64
26	11	17	6	36
27	12	18	6	36
28	10	19	9	81
29	11	18	7	49
30	9	17	8	64
รวม	$\sum X = 326$	$\sum Y = 549$	$\sum D = 223$	$\sum D^2 = 1693$

จากตารางที่ 4.1 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมแก่นิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมที่มีต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัยพบว่า คะแนนก่อนการจัดกิจกรรมคะแนนรวม 326 คะแนน คะแนนหลังการจัดกิจกรรมคะแนนรวม 549 คะแนน ผลต่างของคะแนนหลังการจัดกิจกรรมคะแนนรวม 223 คะแนน และคะแนนผลต่างยกกำลังสองคะแนนรวม 1693 คะแนน

2. ผลการเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรม คิดเป็นร้อยละเทียบกับเกณฑ์เป็นรายบุคคล

ตารางที่ 4.2 แสดงเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัยเป็นรายบุคคลก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเล่นิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม โดยเทียบกับเกณฑ์ (แบบสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองมีคะแนนเต็ม 20 คะแนน)

คนที่	คะแนนก่อนการจัดกิจกรรม (20)	คิดเป็นร้อยละ	เกณฑ์	คะแนนหลังการจัดกิจกรรม (20)	คิดเป็นร้อยละ	เกณฑ์
1	10	50.00	ไม่ผ่าน	18	90.00	ดี
2	9	45.00	ไม่ผ่าน	17	85.00	ดี
3	9	45.00	ไม่ผ่าน	18	90.00	ดี
4	10	50.00	ไม่ผ่าน	18	90.00	ดี
5	10	50.00	ไม่ผ่าน	17	85.00	ดี
6	12	60.00	ผ่าน	19	95.00	ดี
7	12	60.00	ผ่าน	18	90.00	ดี
8	11	55.00	ไม่ผ่าน	17	85.00	ดี
9	10	50.00	ไม่ผ่าน	19	95.00	ดี
10	12	60.00	ผ่าน	18	90.00	ดี
11	11	55.00	ไม่ผ่าน	18	90.00	ดี
12	11	55.00	ไม่ผ่าน	18	90.00	ดี
13	12	60.00	ผ่าน	20	100.00	ดี
14	10	50.00	ไม่ผ่าน	19	95.00	ดี
15	9	45.00	ไม่ผ่าน	19	95.00	ดี
16	10	50.00	ไม่ผ่าน	18	90.00	ดี
17	9	45.00	ไม่ผ่าน	17	85.00	ดี
18	11	55.00	ไม่ผ่าน	18	90.00	ดี
19	12	60.00	ผ่าน	20	100.00	ดี
20	13	65.00	ผ่าน	20	100.00	ดี

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

คนที่	คะแนนก่อน การทดลอง(20)	คิดเป็น ร้อยละ	เกณฑ์	คะแนนหลัง การทดลอง(20)	คิดเป็น ร้อยละ	เกณฑ์
21	12	60.00	ผ่าน	19	95.00	ดี
22	13	65.00	ผ่าน	19	95.00	ดี
23	12	60.00	ผ่าน	18	90.00	ดี
24	11	55.00	ไม่ผ่าน	18	90.00	ดี
25	12	60.00	ผ่าน	20	100.00	ดี
26	11	55.00	ไม่ผ่าน	17	85.00	ดี
27	12	60.00	ผ่าน	18	90.00	ดี
28	10	50.00	ไม่ผ่าน	19	95.00	ดี
29	11	55.00	ไม่ผ่าน	18	90.00	ดี
30	9	45.00	ไม่ผ่าน	17	85.00	ดี

จากตารางที่ 4.2 พบว่าคะแนนพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย เป็นรายบุคคลก่อนการจัดกิจกรรมเล่นิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม มีคะแนนผ่านเกณฑ์ และไม่ผ่านเกณฑ์ แต่หลังการจัดกิจกรรมเล่นิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม มีคะแนนพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองผ่านเกณฑ์ อยู่ในระดับดีทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100

3. ผลการเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย ในภาพรวม ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเล่นิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม

ตารางที่ 4.3 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย
ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเล่นิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม

การทดลอง	N	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนการทดลอง	30	10.87	1.22	
หลังการทดลอง	30	18.30	0.95	36.87*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05   df = 29   t = 1.699

จากตารางที่ 4.3 พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมมีพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ข้อเสนอแนะและผู้ปกครอง

จากการบันทึกเพิ่มเติมหลังการทำกิจกรรมของผู้ปกครอง ทำให้ผู้วิจัยทราบว่าผู้ปกครองได้ให้ความสนใจในการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยได้ให้ข้อเสนอแนะหลังการทำกิจกรรม ดังนี้

4.1 ข้อเสนอแนะของผู้ปกครองในการทำกิจกรรม

4.1.1 เด็กมีความสนใจตัวละครและเนื้อเรื่องนิทาน รบเร้าให้ผู้ปกครองเล่าให้ฟังซ้ำๆ และชอบเลียนแบบตัวละครในนิทาน แสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง

4.1.2 สนใจร่วมแสดงความคิดเห็นหลังจากฟังนิทาน สนทนา ซักถามเกี่ยวกับตัวละครและเนื้อเรื่องในนิทาน

4.1.3 เด็กมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครอง เมื่อได้รับการเสริมแรงทางบวก

4.1.4 ผู้ปกครองได้ร่วมพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย ทำให้ผู้ปกครองเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองในการพัฒนาเด็กปฐมวัย และได้พัฒนาตนเองในการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก

4.1.5 ผู้ปกครองได้ทราบว่าพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย มีความสำคัญต่อตัวเด็กเป็นอย่างมาก ในการปลูกฝังนิสัยที่ดีให้กับเด็กปฐมวัย และเด็กสามารถที่จะพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบด้วยตนเองได้

4.1.6 หลังจากจัดกิจกรรมเสร็จสิ้น เด็กแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง โดยไม่ต้องตักเตือนและยังมีความรับผิดชอบต่อบุคคลอื่นในครอบครัวด้วย

4.2 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ปกครอง

ผู้ปกครองได้ให้ข้อเสนอแนะในการทำกิจกรรมไว้ ดังนี้

4.2.1 ควรจัดกิจกรรมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมพัฒนาเด็กปฐมวัย ด้านอื่นๆ อีก เช่น พฤติกรรมการรับประทานอาหารที่ไม่ถูกต้อง ด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้อง สอดคล้องกันระหว่างบ้านกับโรงเรียน

4.2.2 ต้องการให้โรงเรียนได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก และการอบรมเลี้ยงดูเด็กในเรื่องอื่นๆ เช่น การเจริญเติบโตของเด็ก พัฒนาการเด็ก การเรียนรู้ของเด็ก และการสังเกตพฤติกรรมเด็ก เพื่อจะได้ร่วมพัฒนาเด็กให้สอดคล้องกับทางโรงเรียน

4.2.3 ควรมีนิทานภาพสีประกอบสวยงาม จะช่วยดึงดูดความสนใจให้กับเด็กได้มากขึ้น

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องผลการจัดกิจกรรมเล่นิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมที่มีต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบตนเองของเด็กปฐมวัย โรงเรียนบ้านชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

การสรุปการวิจัยครอบคลุมเนื้อหาสาระสำคัญ ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมความรับผิดชอบตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเล่นิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม

1.2 สมมติฐานการวิจัย

หลังการจัดกิจกรรมเล่นิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมความรับผิดชอบตนเองสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม

1.3 วิธีดำเนินการวิจัย

1.1.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ เด็กปฐมวัย อายุ 5-6 ปี ศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนบ้านชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เด็กปฐมวัย อายุ 5-6 ปี ที่ศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 ของโรงเรียนบ้านชุมแพ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 30 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม

1.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ คู่มือการจัดกิจกรรมเล่นิทานสำหรับผู้ปกครอง ประกอบด้วย

(1) นิทานที่พัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบตนเองของเด็กปฐมวัย จำนวน 5 เรื่อง

(2) กิจกรรมที่พัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัยโดยปฏิบัติในกิจวัตรประจำวันที่บ้านจำนวน 15 กิจกรรม

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย ในการช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวัน จำนวน 10 รายการ ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย

1.3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย ตามรายการแบบสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย จำนวน 10 รายการ โดยสังเกตกลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคล ก่อนการทดลองเป็นเวลา 1 สัปดาห์

2) ผู้ปกครองปฏิบัติกิจกรรมตาม ชุดคู่มือการจัดกิจกรรมเล่นนิทานสำหรับผู้ปกครอง จำนวน 15 กิจกรรม เป็นเวลา 5 สัปดาห์

3) เมื่อสิ้นสุดการทดลองในสัปดาห์ที่ 5 ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย ตามรายการแบบสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย จำนวน 10 รายการ โดยใช้แบบสังเกตเดียวกันกับก่อนการทดลอง เป็นเวลา 1 สัปดาห์

1.3.4 ผลการวิจัย

1) ผลการเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการทดลอง พบว่า พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นนิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม หลังการทดลองมีพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) ผลการเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัยเป็นรายบุคคลก่อนและหลังการทดลอง เมื่อเทียบกับเกณฑ์พบว่า หลังการทดลองเด็กมีพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 100

3) ข้อเสนอแนะของผู้ปกครองจากการบันทึกเพิ่มเติมหลังการทำกิจกรรมของผู้ปกครอง ทำให้ผู้วิจัยทราบว่า ผู้ปกครองได้ให้ความสนใจในการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยได้ให้ข้อเสนอแนะหลังการทำกิจกรรม ไว้ดังนี้ เด็กสนใจฟังนิทาน รบเร้าให้ผู้ปกครองเล่าให้ฟังซ้ำๆ ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวละคร และเนื้อเรื่องในนิทาน ชอบเลียนแบบตัวละครในนิทานแสดงความรับผิดชอบต่อตนเอง สนใจร่วมกิจกรรมกับผู้ปกครอง

ปฏิบัติกิจกรรมด้วยความกระตือรือร้นเมื่อได้รับการเสริมแรงทางบวก ผู้ปกครองเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองในการพัฒนาเด็กปฐมวัย และเห็นความสำคัญของการพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย เป็นการปลูกฝังนิสัยที่ดีให้เด็ก เด็กสามารถที่จะพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบด้วยตนเองได้ โดยผู้ปกครองคอยดูแลแนะนำเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก และหลังจากทำกิจกรรมเสร็จสิ้น เด็กยังคงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง โดยไม่ต้องตักเตือน และยังมีความรับผิดชอบต่อบุคคลอื่นในครอบครัวด้วย การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองควรมีการจัดอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาด้านอื่นๆ อีก เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกันระหว่างบ้านและโรงเรียน

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องผลการจัดกิจกรรมเล่นิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม ที่มีต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย พบว่า พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 อภิปรายผลได้ดังนี้

กิจกรรมเล่นิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม เป็นกิจกรรมที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมเล่นิทานและจัดกิจกรรมให้เด็กได้ช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันที่บ้านร่วมกับผู้ปกครอง โดยผู้ปกครองคอยดูแล และจัดสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่เหมาะสมให้กับเด็ก เกิดการพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง ได้แก่ ล้างมือก่อนรับประทานอาหาร แปรงฟัน หลังรับประทานอาหาร รับประทานอาหารด้วยตนเอง เก็บภาชนะเมื่อรับประทานอาหารเสร็จ ชำระล้างหลังการขับถ่าย ราดน้ำหลังการใช้ส้วม ปูที่นอนด้วยตนเอง จัดเก็บเครื่องนอนหลังตื่นนอน เก็บของใช้ส่วนตัวเมื่อใช้แล้ว และเก็บของเล่นเมื่อเลิกเล่น การจัดกิจกรรมเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ประสบการณ์พื้นฐานในชีวิตประจำวันที่บ้าน โดยให้เด็กได้ฝึกการตัดสินใจและช่วยเหลือตนเองทำกิจกรรมง่ายๆ ตามวัยและตามความสามารถของตนเอง เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองอย่างถูกต้องสอดคล้องกันระหว่างบ้านกับโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ นกนต ธรรมบรร (2541: 33) กล่าวว่า ครอบครัวถือเป็นสถาบันทางสังคมที่เล็กและมีความสำคัญที่สุดเพราะมีบทบาทในการสร้าง “คน” ให้มีคุณภาพทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญาและสังคม เด็กจะเติบโตมีคุณภาพชีวิตและบุคลิกภาพเช่นไร จะเป็นคนดีมุ่งทำประโยชน์ต่อสังคมหรือจะเป็นคนด้อยสมรรถภาพสร้างปัญหาแก่สังคมและตนเองส่วนหนึ่ง ย่อมขึ้นกับสภาพครอบครัว และวิธีการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวเป็นสำคัญ การที่จะพัฒนาเด็กปฐมวัยให้

และโรงเรียนเป็นสำคัญสอดคล้องกับ ประดิษฐ์ อุปรมย์ (2543: 498) ที่กล่าวว่า ครอบครัวมีความสำคัญที่สุดในการอบรมเลี้ยงดูและเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาความรับผิดชอบให้กับเด็ก เด็กจะได้รับการพัฒนาและเติบโตอย่างมีความสุขได้ต้องอาศัยการอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้องและเหมาะสม การปลูกฝังความรับผิดชอบ พ่อแม่อย่ามัวคิดแต่ว่าเด็กยังเล็กเกินไปที่จะทำอะไรด้วยตนเอง จึงทำให้เด็กหมดทุกอย่าง ผลสุดท้ายคือเด็กเกิดความรู้สึกว่าสิ่งนั้นไม่ใช่หน้าที่รับผิดชอบ ในทางตรงกันข้าม พ่อ แม่ กลับเป็นฝ่ายรับผิดชอบเด็กแทน เด็กกลายเป็นคนเลี้ยงไม่โต ทำอะไรด้วยตนเองไม่เป็น ไม่รู้จักรับผิดชอบ ในที่สุดก็ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขได้ พ่อ แม่ ต้องเลิกคิดว่าเด็กยังเล็กเกินกว่าจะทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองได้ ควรปล่อยให้เด็กได้กระทำด้วยตนเองทุกอย่าง เมื่อเด็กแสดงความพร้อม ที่สามารถกระทำได้

กิจกรรมเล่นิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม จึงเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมบทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองในการพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองให้กับเด็กปฐมวัย โดยเด็กจะเรียนรู้ค่านิยม ทักษะคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมต่างๆ จากการถูกสั่งสอนและชี้แนะของผู้ปกครองเป็นส่วนใหญ่ วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม อาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาการและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมให้กับเด็กได้ พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองจึงมีความสำคัญต่อตัวเด็กอย่างมาก สอดคล้องกับ ฌูจิตต์ ลิมนาทิพงษ์ (2542: 13-14) กล่าวว่า ความรับผิดชอบต่อตนเองมีความสำคัญต่อการส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ของเด็กปฐมวัย ด้านร่างกายเด็กพยายามช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวันและการทำงานที่ได้รับมอบหมาย ด้านอารมณ์และจิตใจ เมื่อเด็กทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองสำเร็จจะมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองเห็นคุณค่าและความสามารถของตนเอง นำมาซึ่งความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านสังคมเมื่อเด็กช่วยเหลือตนเองได้เด็กจะมีความรู้สึกอยากช่วยเหลือคนอื่น และถ้าให้โอกาสเด็กในการช่วยเหลือรับผิดชอบงานต่างๆ ตามความสามารถจะเป็นการส่งเสริมให้เด็กรู้จักปรับตัวเข้ากับผู้อื่นในสังคมมากขึ้น ทางด้านสติปัญญาเด็กได้ทำงานตามความถนัด ตามความสนใจตามความสามารถของตน เด็กจะเกิดการเรียนรู้จากการทำงาน ได้ฝึกการสังเกต สัมผัส จำแนกเปรียบเทียบ ช่วยให้เด็กมีนิสัยใฝ่รู้ มีโอกาสคิด และตัดสินใจด้วยตนเอง

การใช้คู่มือการจัดกิจกรรมเล่นิทาน ผู้ปกครองให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็ก สนใจเข้าร่วมประชุมฟังคำชี้แจงบทบาทหน้าที่ของผู้ปกครอง ในการใช้คู่มือการจัดกิจกรรมเล่นิทาน สำหรับผู้ปกครอง และหลังการทำกิจกรรมแต่ละกิจกรรมได้บันทึกพฤติกรรมเด็กและข้อสังเกตสรุปได้ ดังนี้ เด็กให้ความสนใจในนิทาน รบเร้าให้ผู้ปกครองเล่าให้ฟังซ้ำๆ ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวละครและเนื้อเรื่องในนิทาน และชอบเลียนแบบตัวละครในนิทานแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองสอดคล้องกับ กุลยา ดันดิผลาชีวะ (2541: 2) กล่าวว่า นิทานเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพสำหรับการสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัย ไม่มีเด็กคนใดไม่ชอบฟังนิทาน นิทาน

ประสิทธิภาพสำหรับการสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัย ไม่มีเด็กคนใดไม่ชอบฟังนิทาน นิทานสามารถสร้างจินตนาการ ความฝัน ความคิด ความเข้าใจ และการรับรู้ให้กับเด็ก ซึ่งในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ผู้ปกครองก็ได้มีบทบาทสำคัญในการเล่านิทานและเป็นตัวแบบในการพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองให้กับเด็กปฐมวัยสอดคล้องกับ ประภาพรรณ เอี่ยมสุภานิต (2539: 766) กล่าวว่า การหาตัวแบบที่แสดงความรับผิดชอบให้เด็กได้พบอยู่เสมอ เพื่อที่เด็กจะได้เลียนแบบตัวแบบ ที่เด็กสังเกตเห็นได้ชัดมากที่สุดคือ บุคคลในครอบครัว เช่น พ่อ แม่ ก็ต้องแสดงความรับผิดชอบต่อครอบครัว ต่องานบ้านและอื่นๆ ให้เด็กได้เห็น ส่วนการปฏิบัติกิจกรรมเด็กให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรม มีความเชื่อมั่นในตนเอง เมื่อได้รับการเสริมแรงทางบวก สอดคล้องกับ สม โภชน์ เอี่ยมสุภานิต (2548: 236) กล่าวว่า เด็กปฐมวัยเรียนรู้ จริยธรรมเพื่อที่จะสามารถรู้ถึงแนวทางในการปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม อันจะนำประโยชน์มาสู่ตนเองและส่วนรวม ซึ่งมีความสำคัญต่อตัวเด็กและสังคม การพัฒนาจริยธรรมให้กับเด็กปฐมวัย อาจทำได้โดยการจัดกิจกรรมให้เด็กอธิบาย การให้คู่ตัวแบบ ตลอดจนการให้การเสริมแรงและการลงโทษ

การที่ผู้ปกครองได้ทำกิจกรรมร่วมกับเด็ก ทำให้ผู้วิจัยทราบถึงการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง ที่เกิดความมั่นใจในตัวเด็ก และเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองในการที่จะร่วมพัฒนาเด็ก จากข้อสังเกตหลังการทำกิจกรรม เด็กสามารถที่จะช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ได้โดยไม่ต้องควบคุมหรือตักเตือน มีพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองสูงขึ้นและมีความรับผิดชอบต่อบุคคลอื่นในครอบครัวด้วยการช่วยเหลืองานบ้านตามความสามารถของตนเอง สอดคล้องกับ ประภาพรรณ เอี่ยมสุภานิต (2539: 765) กล่าวว่า เด็กที่มีความรับผิดชอบสูงจะสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันเองได้ด้วยตนเอง และสามารถปฏิบัติภารกิจอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี นอกเหนือจากเด็กจะทำให้แก่ตนเองได้แล้ว เด็กก็จะสามารถรับผิดชอบต่อสังคมอีกด้วย คือเริ่มจากสังคมภายในครอบครัว สังคมในโรงเรียน รวมทั้งสังคมในชุมชนที่เด็กอยู่ ผลของการวิจัยทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศให้ผลสรุปตรงกันว่า เด็กที่มีความรับผิดชอบสูงจะเป็นคนที่สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้เป็นอย่างดี มีความเชื่อมั่นสูง มีแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีความซื่อสัตย์ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าคนที่มีความรับผิดชอบสูงจะมีลักษณะของความเป็นพลเมืองดีด้วย

เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม กล่าวได้ว่า การจัดกิจกรรมเล่านิทานแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย ช่วยพัฒนาให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และสร้างนิสัยที่ดีให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ได้เรียนรู้พื้นฐานประสบการณ์ชีวิต ฝึกการสังเกต การคิด การวางแผน การจัดการ

การตัดสินใจ และการแก้ปัญหาด้วยตนเอง เมื่อเด็กประสบความสำเร็จจะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ทำให้มีกำลังใจไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค ผู้ปกครองจึงมีบทบาทสำคัญที่จะร่วมมือกับโรงเรียนติดตาม สังเกตพฤติกรรมเด็กและช่วยสนับสนุนให้เด็กมีพัฒนาการที่ก้าวหน้าเหมาะสมยิ่งขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาบุคลิกภาพของอริคสัน (Erikson 1990) อ้างถึงใน พัทรี ผล โยธิน 2537: 31-32) ที่กล่าวว่า เด็กวัย 3-5 ปี เป็นระยะการพัฒนาคำคิดริเริ่ม หรือความรู้สึกผิด ในช่วงนี้เด็กเรียนรู้เพิ่มขึ้น ทำสิ่งใหม่ๆ ตามความรู้สึกนึกคิดของตนเอง ทั้งการพูดและการกระทำ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ บิดา มารดาหรือผู้เลี้ยงดูต้องดูแลให้เด็กได้แสดงออกอย่างเหมาะสม ฝึกให้เด็กรู้จักควบคุมตนเองให้กำลังใจจะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเองหรือเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง สนใจที่จะแสดงออกซึ่งความคิดริเริ่มต่อไป ถ้าผู้เลี้ยงดูเข้มงวดจนเกินไป ปราศจากเหตุผลจะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกผิด หดหู่ยังความคิดริเริ่ม ขาดความเป็นตัวของตัวเอง ไม่กล้ารับผิดชอบเพราะกลัวความล้มเหลวหรือเพื่อหลีกเลี่ยงความรู้สึกผิด

ดังนั้นผลการวิจัยในครั้งนี้ จึงมีประโยชน์อย่างมากที่จะนำไปพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองให้กับเด็กปฐมวัย เพราะการจัดกิจกรรมให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กปฐมวัย เป็นการส่งเสริมให้ผู้ปกครองได้เข้าใจบทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมกับทางโรงเรียน ที่จะพัฒนาพฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เด็กปฐมวัย ได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้อง เต็มตามศักยภาพ ให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศต่อไป

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การวิจัยครั้งนี้ ประสบผลสำเร็จด้วยดี เพราะผู้วิจัยได้คำนึงถึงการให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ดังนี้

3.1.1 การจัดกิจกรรมแบบให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม ต้องคำนึงถึงความพร้อมสภาพครอบครัว สถานะผู้ปกครอง และความสมัครใจของผู้ปกครอง

3.1.2 กิจกรรมที่จัดต้องสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน ไม่เพิ่มภาระให้กับผู้ปกครอง กิจกรรมสามารถปฏิบัติได้ง่าย เหมาะสมกับความสามารถผู้ปกครองทุกระดับชั้น

3.1.3 การให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัยควรมีเรื่องอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย พัฒนาการเด็กปฐมวัย การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย การสังเกต

พฤติกรรมเด็กปฐมวัย เพื่อให้ผู้ปกครองเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง ในการส่งเสริมสนับสนุนเด็กให้ได้รับการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกับโรงเรียน

3.1.4 การประสานสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้ปกครองต้องมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จึงจะทำให้การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

3.1.5 การจัดกิจกรรมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมต้องคำนึงถึงความสนใจ ความต้องการ พัฒนาการและความสามารถของเด็กเป็นสำคัญ

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

3.2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ในเรื่องอื่นๆ เช่น พัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อกลุ่มหรือสังคม พัฒนาพฤติกรรมการบริโภคที่ไม่ถูกต้อง การพัฒนาด้านสังคม อารมณ์ จิตใจ และสติปัญญา

3.2.2 ควรมีการศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้ปกครอง เกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียน

3.2.3 ควรมีการศึกษาเรื่องที่น่าไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต และเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ผู้ปกครองกำลังประสบอยู่

3.3.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมแนวอื่น ที่ส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง เช่น กิจกรรมศิลปะ กิจกรรมเกมการศึกษา การเล่นบทบาทสมมติ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ (2550) *นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับปฐมวัย (0-5 ปี) ระยะยาว พ.ศ. 2550-2559* กรุงเทพมหานคร สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
- _____ (2547) *กระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม เด็กปฐมวัย* กรุงเทพมหานคร สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
- กฤษยา ตันติผลาชีวะ (2542) *การเลี้ยงดูเด็กร่วมก่อนเรียน* กรุงเทพมหานคร โชติสุขการพิมพ์
- _____ (2541) “การเล่านิทาน” วารสารการศึกษาปฐมวัย 2, 2 (เมษายน): 11
- เกตุทิพย์ โยธา (2546) “การใช้นิทานประกอบคำถามปลายเปิดเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลของเด็กอนุบาล 1” ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- เกริก ยืนพันธ์ (2539) *การเล่านิทาน* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร สุวีริยาสาส์น
- คณิษฐ์รัตน์ ลาโพธิ์ (2535) “ผลการนำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมแนะแนวที่มีต่อความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6” ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
- จามรี สุวานันท์ (2545) “ผลของการใช้ตัวแบบต่อการปลูกฝังพฤติกรรมความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นอนุบาล 2” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- จินตนา จันทร์ดา (2550) “ผลของนิทานใฝ่สัมฤทธิ์ต่อการพัฒนาพฤติกรรมรับผิดชอบของเด็กปฐมวัย” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ฉันทนา ภาคบงกช (2537) “การปฐมวัยศึกษาในอนาคต” ใน *ประมวลสาระชุดวิชาสัมมนาการปฐมวัยศึกษา* หน้าที่ 3 หน้า 2-47 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- _____ (2537) “ผู้ปกครองกับเด็กปฐมวัย” ใน *ประมวลสาระชุดวิชาสัมมนาการปฐมวัยศึกษา* หน้าที่ 8 หน้า 169-209 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์

- ชวีรพร พิศุทธิ์สุภฤทธิ (2537) “การศึกษาความสามารถในการสังเกตของเด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองใช้ชุดส่งเสริมความรู้แก่ผู้ปกครอง ชวนคุย ชวนร้อง ชวนเล่น” วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- ไชยรัตน์ ปราณี (2531) “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการทำงานกลุ่มและความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนสังคมศึกษา โดยการสอนแบบจินตคณิตกับการสอนตามคู่มือครู” วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- ณัฐจิตต์ ลิมนวาทิพงษ์ (2542) “การเปรียบเทียบความรับผิดชอบของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมกับการจัดกิจกรรมแบบปกติ” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- เดือนใจ อินเที่ยง (2546) “ผลการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่มีต่อความรับผิดชอบของเด็กปฐมวัย” การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ทัศนีย์ อินทรบำรุง (2539) “วินัยของตนเองในเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นทานก่อนกลับบ้าน” วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- ธนวดี สุกระกาญจน์ (2544) “ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมศิลปะในชั้นเรียน โรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศ” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ธีรนุช เขยกลิ่นเทศ (2549) “ผลการจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการพัฒนาความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัย” วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

- นภเนตร ธรรมบวร (2551) “การจัดประสบการณ์ที่มีความสุขสำหรับเด็กปฐมวัย” พิมพ์ครั้งที่ 2 ใน ประมวลสาระชุดวิชาการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย หน้าที่ 15 หน้า 28-29 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
 _____ (2541) *บทบาทของครอบครัวกับการศึกษา* กรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
- นิตยา ประพฤติกิจ (2539) *การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กปฐมวัย* กรุงเทพมหานคร โอเดียนสโตร์
- เนื่อน้อง สันบุญ (2541) “ความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นิทาน” วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- บุษนิษฐ์ สมญาประเสริฐ (2551) “ผลการจัดกิจกรรมการเล่นิทานประกอบการเล่นเกมที่มีผลต่อการรักการอ่านของเด็กปฐมวัย” วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- ประภาพรณ เอี่ยมสุภามิต (2539) “การเตรียมความพร้อมด้านลักษณะนิสัย” ใน เอกสาร การสอนฝึกรวมครูและผู้เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย หน้าที่ 13 หน้า 759-767 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- ประดิษฐ์ อุปรมย์ (2543) “การพัฒนาความรับผิดชอบของเด็ก” พิมพ์ครั้งที่ 5 ใน เอกสาร การสอนชุดวิชาการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก หน้าที่ 9 หน้า 495-524 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- ปัทมศิริ ธีรานุรักษ์ (2539) “การพัฒนาโปรแกรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการรู้หนังสือขั้นต้นของเด็กวัยอนุบาล” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พิมพ์ใจ ดันตวินิช (2551) “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการสังเกตของเด็กปฐมวัย” การศึกษาค้นคว้าอิสระ วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ไพพรรณ อินทนิล (2534) *เทคนิคการเล่นิทาน* กรุงเทพมหานคร สุวีริยาสาสน์

- พัชรี ผลโยธิน (2537) “เด็กปฐมวัย” ใน ประมวลสาระชุดวิชาสัมมนาการปฐมวัยศึกษา
หน่วยที่ 4 หน้า 30 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- พัชรี สวนแก้ว (2536) การแนะแนวผู้ปกครองเด็กปฐมวัย กรุงเทพมหานคร บริษัทพัฒนา
คุณภาพวิชาการ จำกัด
- ภักทิยา กฤษณะพันธ์ (2540) “ผลของการใช้กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมที่มีต่อการลดพฤติกรรม
ก้าวร้าวของเด็กปฐมวัย” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงหลักสูตร
และการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- มณฑิยา ทุมพันธ์ (2546) “บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยที่ใช้การบ้านแบบมี
ส่วนร่วม” วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ ภาควิชา
หลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- รติพันธ์ ไมตรีจิต (2537) “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความ
รับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการเรียนแบบร่วมมือกับการสอน
ตามคู่มือครู” วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- รวีวรรณ รังสิยาพันธ์ (2539) “นิทานและละครหุ่นสำหรับเด็ก” พิมพ์ครั้งที่ 2 สุราษฎร์ธานี
ฝ่ายผลิตเอกสารตำรา วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี
- ราศี ทองสวัสดิ์ (2540) “การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็ก 3-6 ขวบ” วารสารศึกษา
ปฐมวัย 1, 3 (กรกฎาคม): 19-28
- ล้วน สายยศ (2551) “ระเบียบวิธีทางสถิติบางประการเพื่อการวิจัย” พิมพ์ครั้งที่ 8 ใน ประมวล
สาระชุดวิชาการวิจัยหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน หน่วยที่ 4 หน้า 255-369
นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543) เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้ พิมพ์ครั้งที่ 2
กรุงเทพมหานคร สุริยสาส์น
- ลำไย บัวพิทักษ์ (2542) “การใช้นิทานพื้นบ้านอีสานในการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมสำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6” โรงเรียนบ้านกุดหลังและโรงเรียนบ้านโนนโพธิ์
จังหวัดชัยภูมิ วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาหลักสูตรและ
การสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- วรรณิ ศิริสุนทร (2539) เอกสารการสอนวิชาการเล่านิทาน พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร
ภาพพิมพ์

- ศิรินารด วัฒนกุล (2537) “การศึกษาพฤติกรรมการช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นของเด็กปฐมวัย
ที่ผู้ปกครองใช้ชุดส่งเสริมความรู้แก่ผู้ปกครอง “ร่วมแรง ร่วมใจ สายใยผูกพัน”
ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- ศรีสุตา ธิติโสภี (2545) “การเปรียบเทียบผลของการจัดกิจกรรมหลังการเล่านิทานด้วยวิธีการ
ตอบคำถามและวิธีการเล่นบทบาทสมมติที่มีต่อความรับผิดชอบของเด็กปฐมวัย”
วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สมโภชน์ เข็มสุภายิต (2548) “การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย” ใน ประมวลสาระชุดวิชาหลักการ
และแนวคิดทางการปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 7 หน้า 183-252 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- สุปราณี ประคำพอง (2547) “ผลการใช้โปรแกรมการส่งเสริมเด็กปฐมวัยให้มีนิสัยรักการอ่าน
โดยผู้ปกครอง” ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษามหาบัณฑิต
ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- สุนีย์ นัยเจริญ (2539) “ผลของการใช้สัญญาณการเรียนในศูนย์การเรียนที่มีต่อพฤติกรรม
ความรับผิดชอบของเด็กปฐมวัย” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุพิน จินดาพล (2548) “การสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต ด้านการให้ความรู้
ผู้ปกครองและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัย” ปริญญาศึกษา
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชา
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สุมาลี คุ่มชัยสกุล (2543) “บทบาทของครูและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการศึกษาของ
เด็กปฐมวัยในเขตเมืองเชียงใหม่” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541) *คู่มือการอบรมเลี้ยงดูเด็กระดับก่อน
ประถมศึกษา* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549) *เลี้ยงเด็กอย่างไรให้มีคุณภาพ* โครงการ
การรวมนเสริมสร้างเด็ก กรุงเทพมหานคร ชุมชนุสสทกรณการเกษตร
แห่งประเทศไทย จำกัด

- สันหพัฒน์ อรุณธำรี (2542) *นิทานสำหรับเด็กปฐมวัย* โปรแกรมวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏภูเก็ต
- หรรษา นิลวิเชียร (2535) *บ้านและโรงเรียน* ใน *ปฐมวัยศึกษา* หลักสูตรและแนวปฏิบัติ หน่วยที่ 11 หน้า 245-252 แผนกวิชาประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
- หริณญา รุ่งแจ้ง (2549) “ผลการจัดกิจกรรมแบบให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมที่มีต่อทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย” *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต* แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช
- อารีรักษ์ รัชชัญญา (2548) “ผลการจัดกิจกรรมแบบให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมที่มีต่อพฤติกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย โรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่อ้อ จังหวัดนครสวรรค์” *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต* แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- อนงค์ วรพันธ์ (2546) “พัฒนาการอ่านและการเขียนของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม การเล่านิทานประกอบการทำสมุดเล่มเล็ก” *ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต* สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- อภิญา เวชชชัย (2544) *รายงานการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครองในการพัฒนา การศึกษา กรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ*
- อรุณี หรคาล (2548) “ผู้ปกครองกับการจัดการปฐมวัยศึกษา” พิมพ์ครั้งที่ 2 ใน *ประมวลสาระ ชุมวิชาการหลักการและแนวคิดทางการปฐมวัยศึกษา* หน่วยที่ 13 หน้า 2-80 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- อุบล เวียงสมุทร (2545) “การจัดกิจกรรมเล่านิทานด้วยเทคนิคการสร้างหนังสือเล่มใหญ่ ความแนวการพัฒนาภาษาแบบธรรมชาติ ที่ส่งผลต่อความสนใจในการอ่านและการเขียน ของเด็กปฐมวัย” *คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเลย*
- อ้อมเดือน สดมณี (2540) *แนวคิดในการพัฒนาจริยธรรม* กรุงเทพมหานคร สถาบันวิจัย พฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. นางจงจิต เต้าสิม ครูปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
2. นางนงเยาว์ ประสมเพชรศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ (การศึกษาปฐมวัย)
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 5
3. นางรุ่งทิพย์ พรหมหลวงศรีศึกษานิเทศก์ ฝ่ายวัดผลและประเมินผล สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5

ภาคผนวก ข
คู่มือการจัดกิจกรรมเล่านิทานสำหรับผู้ปกครอง

คำนำ

ครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดในการอบรมเลี้ยงดู และสร้างบุคลิกภาพตลอดจนมีบทบาทยิ่งในการพัฒนาเด็ก ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา พ่อแม่ผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อชีวิตเด็กมากที่สุด เด็กจะเติบโตได้อย่างมีความสุขต้องอาศัยการอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้องเหมาะสม พ่อแม่ ผู้ปกครองและครูต้องร่วมมือกันปลูกฝังนิสัยที่ดีๆ ให้เด็กเด็กวัยนี้ต้องการความรักและความเอาใจใส่ใกล้ชิดจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง การฝึกให้เด็กรับผิดชอบทำกิจกรรมง่ายๆ ตามวัยของเด็ก เมื่อเด็กปฏิบัติได้ด้วยตนเอง เด็กจะเกิดความภาคภูมิใจ ส่งผลให้เด็กรู้จักคุณค่าของตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถรับผิดชอบดูแลช่วยเหลือตนเองได้ เป็นการปลูกฝังนิสัยที่ดีให้กับเด็กไปจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ อยู่ในสังคม ได้อย่างมีคุณภาพ

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมเล่นิทานสำหรับผู้ปกครอง เพื่อพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง ให้เด็กปฐมวัยสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันทั้งที่บ้านและที่โรงเรียนสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ กิจกรรมที่นำเสนอเป็นกิจกรรมที่ผู้ปกครองสามารถปฏิบัติร่วมกับเด็กที่บ้านได้ ผู้วิจัยหวังอย่างยิ่งว่าคู่มือการจัดกิจกรรมเล่นิทานสำหรับผู้ปกครอง จะเป็นประโยชน์ต่อเด็กปฐมวัยและผู้ปกครอง

สมถวิล ลองหานาม

คู่มือการจัดกิจกรรมเล่นนิทานสำหรับผู้ปกครอง

หลักการและเหตุผล

คู่มือการจัดกิจกรรมเล่นนิทานสำหรับผู้ปกครองฉบับนี้ ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้ปกครองใช้พัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัยในระหว่างการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของเด็ก เด็กได้ใช้ตัวแบบที่ดีจากนิทานมาพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง เป็นการปลูกฝังนิสัยที่ดีให้กับเด็กติดตัวเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้เด็กปฐมวัยมีความรับผิดชอบต่อตนเองสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันด้วยตนเองได้โดยไม่เป็นภาระกับผู้อื่น
2. เพื่อให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในกิจวัตรประจำวันกับเด็กที่บ้าน
3. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบ้านกับโรงเรียนในการพัฒนาเด็กปฐมวัยไปในทิศทางเดียวกัน
4. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับผู้ปกครอง

คำชี้แจงในการใช้คู่มือ

คู่มือการจัดกิจกรรมเล่นนิทานสำหรับผู้ปกครองฉบับนี้ ผู้ปกครองเป็นผู้นำกิจกรรมไปปฏิบัติกับเด็กที่บ้าน ดังนี้

1. ผู้ปกครองอ่านวิธีการจัดกิจกรรมเพื่อทำความเข้าใจให้ละเอียดก่อนนำไปใช้กับเด็กที่บ้าน
2. ผู้ปกครองเล่นนิทานให้เด็กฟังตามชุดกิจกรรม และร่วมกันแสดงความคิดเห็น เนื้อเรื่องและตัวละครในนิทานเพื่อนำมาเป็นตัวแบบการแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของเด็ก
3. ผู้ปกครองให้เด็กได้ปฏิบัติตามกิจกรรมทั้งหมด 15 กิจกรรม ใช้สัปดาห์ละ 3 กิจกรรม วันละ 1 กิจกรรม รวม 5 สัปดาห์
4. ผู้ปกครองจดบันทึกหลังการจัดกิจกรรมกับเด็กแต่ละครั้ง โดยผู้ปกครองแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรม และพฤติกรรมของเด็กขณะทำกิจกรรม
5. ผู้ปกครองรับชุดกิจกรรมไปปฏิบัติกับลูกที่บ้านสัปดาห์ละ 3 กิจกรรม ทุกวันจันทร์ให้นำกิจกรรมที่ปฏิบัติแล้วมาคืน และรับกิจกรรมชุดใหม่ไปปฏิบัติจนครบ 5 สัปดาห์

นิทานพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย

นิทานที่ให้ผู้ปกครองใช้เล่าให้เด็กฟัง เป็นนิทานที่ช่วยพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย เด็กจะได้ทั้งความรู้จากนิทานและความสนุกสนานเพลิดเพลินจากการฟังนิทาน เนื้อเรื่องในนิทานจะสอดแทรก คุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง นอกจากนี้นิทานยังสร้างความสัมพันธ์ ใกล้ชิดระหว่าง พ่อ แม่ ผู้ปกครองและเด็ก ทำให้เข้าใจความรู้สึกนึกคิดของเด็กที่สนทนาได้ตอบและแสดงความคิดเห็นขณะที่ฟังนิทาน เด็กยังได้คิดและจินตนาการ เข้าใจ ชิมชับ รับรู้ แยกแยะ ในสิ่งต่างๆ จากเรื่องที่ตนเองได้ฟังและนำมาเป็นแบบอย่างในการแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองได้

การนำนิทานมาใช้ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดัดแปลงนิทานมาจากหนังสือนิทานที่มีขายทั่วไป เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัยที่ต้องการจะพัฒนาร่วมกับผู้ปกครองทั้งที่บ้านและโรงเรียน ให้บรรลุคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ประกอบด้วยนิทาน 5 เรื่อง ดังนี้

1. นิทานเรื่อง น่องก๋อง อยู่ในกิจกรรมชุดที่ 1 เด็กได้เรียนรู้พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันเกี่ยวกับ การล้างมือก่อนรับประทานอาหาร และการแปรงฟันหลังรับประทานอาหาร
2. นิทานเรื่อง ตู๊กตักเด็กดี อยู่ในกิจกรรมชุดที่ 2 เด็กได้เรียนรู้พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันเกี่ยวกับ การรับประทานอาหารด้วยตนเอง และการเก็บภาชนะเมื่อรับประทานอาหารเสร็จ
3. นิทานเรื่อง แดง โมคนเก่ง อยู่ในกิจกรรมชุดที่ 3 เด็กได้เรียนรู้พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันเกี่ยวกับ การปูที่นอนด้วยตนเองและการเก็บที่นอนหลังตื่นนอน
4. นิทานเรื่อง บทเรียนของเตย อยู่ในกิจกรรมชุดที่ 4 เด็กได้เรียนรู้พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันเกี่ยวกับ การเก็บของใช้ส่วนตัวเมื่อเลิกใช้ และการเก็บของเล่นเมื่อเลิกเล่น
5. นิทานเรื่อง น่องปอน่ารัก อยู่ในกิจกรรมชุดที่ 5 เด็กได้เรียนรู้พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันเกี่ยวกับ การชำระล้างหลังการขับถ่าย และการราดน้ำหลังการใช้ส้วม

บทบาทของผู้ปกครอง

บทบาทของผู้ปกครองในการที่จะร่วมพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย ควรปฏิบัติ ดังนี้

1. การเตรียมตัวของผู้ปกครอง

- 1.1 ศึกษาคู่มือและทำความเข้าใจ ในการจัดกิจกรรมเล่นิทานโดยละเอียด
- 1.2 ศึกษานิทานในคู่มือการเล่นิทานสำหรับผู้ปกครอง

2. การเล่นิทาน

นิทานทุกเล่มมีความหมายต่อเด็กๆ เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้เด็กสุขใจ พ่อ แม่ ผู้ปกครองจะเล่นิทานอย่างไรให้เด็กรู้สึกสนุกและตั้งใจฟังจนจบ หรือรบเร้าให้พ่อแม่ผู้ปกครองเล่าให้ฟังซ้ำแล้วซ้ำอีก การเล่นิทานให้น่าสนใจสามารถทำได้ดังนี้

- 2.1 เล่นิทานกับเด็กเมื่อเด็กอารมณ์ดี และในช่วงเวลาที่บรรยากาศผ่อนคลาย เพื่อเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีให้เด็ก ได้อยู่ใกล้ชิดผู้ปกครอง
- 2.2 เริ่มเล่าเรื่อง ด้วยการใช้น้ำเสียงที่ดูใจ ให้เด็กๆ เกิดความสนใจ
- 2.3 ใช้ภาษาง่ายๆ น้ำเสียงชัดเจนและเว้นช่วงระยะ
- 2.4 ใช้ท่าทาง ลำตัว ศีรษะประกอบการเล่าก็ได้
- 2.5 เมื่อเล่นิทานจบ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ควรพูดคุยกับเด็กเกี่ยวกับสิ่งที่เด็ก ได้ฟังในนิทาน ให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นจากเรื่องที่ฟังและ โยง ไปสู่เรื่องที่คุณผู้ปกครองต้องการที่จะปลูกฝังพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองให้กับเด็ก ฝึกให้เด็กรู้จักแก้ปัญหาจากตัวละครและเนื้อเรื่องของนิทานนำมาเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน
- 2.6 สลับให้เด็กเป็นผู้เล่าบ้างหลังจากที่ฟังผู้ปกครองเล่า เป็นการกระตุ้นให้เด็กจดจำสิ่งที่ต้องการเรียนรู้และนำไปปฏิบัติได้ดียิ่งขึ้น
- 2.7 ขณะที่เล่าให้ใช้น้ำเสียงเปลี่ยนไปตามตัวละคร และพยายามเล่าให้ตื่นเต้น น่าติดตามเพราะเด็กวัยนี้ จะสร้างจินตนาการจากการฟังได้

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปกครอง

1. การฝึกความรับผิดชอบต่อตนเองให้กับเด็กปฐมวัย พ่อแม่ผู้ปกครองต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กได้ซึมซับจากสิ่งที่เด็กเห็นในชีวิตประจำวัน
2. เด็กวัยนี้ เป็นวัยของการเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัว อย่าคิดว่าเด็กยังเล็กไม่ต้องฝึกอะไรมาก หากเด็กไม่ได้รับการปลูกฝังพฤติกรรมหรือนิสัยที่ดีตั้งแต่ยังเล็กอยู่ จะทำให้เด็กนิสัยเสียยากแก่การแก้ไข เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่
3. การเลี้ยงดูให้เด็กช่วยเหลือตนเองและพึ่งพาตนเองได้ จะทำให้เด็กเป็นอิสระ มีความภูมิใจและเห็นคุณค่าของตนเอง เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง
4. ควรชมเชยเด็กทันที เมื่อเด็กสามารถปฏิบัติได้ เป็นการเสริมแรงให้เด็กแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองดียิ่งขึ้น
5. ฝึกพฤติกรรมเด็กด้วยความรัก ความเข้าใจ ให้เวลาเด็กอย่างพอเพียง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่สุดที่จะพัฒนาเด็กให้ประสบผลสำเร็จ
6. พ่อแม่ผู้ปกครองต้องอดทน ใจเย็น ยอมเสียเวลารอคอย ให้เด็กช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน
7. ให้เด็กได้มีโอกาสร่วมงานบ้านบ้าง ในบางอย่างที่เด็กทำได้ เด็กจะสนุกและได้เรียนรู้ประสบการณ์ การช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นในชีวิตประจำวัน

ตารางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย

ลำดับที่	ชื่อนิทาน	จุดประสงค์ความรับผิดชอบต่อตนเอง	กิจกรรม
1	น้องก๊อง	1. เรียนรู้การล้างมือก่อนรับประทานอาหารและแปรงฟันหลังรับประทานอาหาร 2. ล้างมือก่อนรับประทานอาหาร 3. แปรงฟันหลังรับประทานอาหาร	1. หนูมือสะอาด 2. เด็กดีต้องทำ 3. ยิ้มสวยด้วยมือเรา
2	ตุ๊กตักเด็กดี	1. เรียนรู้การรับประทานอาหารด้วยตนเองและเก็บภาชนะหลังรับประทานอาหาร 2. รับประทานอาหารด้วยตนเอง 3. เก็บภาชนะเมื่อรับประทานอาหารเสร็จ	4. เด็กดีต้องเก่ง 5. หนูกินเองได้ 6. กินแล้วเก็บ
3	แดง โมคน เก่ง	1. เรียนรู้การปูที่นอนและจัดเก็บเครื่องนอนของตนเองหลังตื่นนอน 2. ปูที่นอนด้วยตนเอง 3. จัดเก็บเครื่องนอนของตนเองหลังตื่นนอน	7. ห้องนอนของหนู 8. ห้องนอนเด็กดี 9. เด็กดีทำได้
4	บทเรียนของเตย	1. เรียนรู้การเก็บของใช้ส่วนตัวและเก็บของเล่นเมื่อเลิกเล่น 2. เก็บของใช้ส่วนตัวเมื่อใช้แล้ว 3. เก็บของเล่นเมื่อเลิกเล่น	10. ของใช้เด็กดี 11. เก็บเป็นที่ดูดีสวยงาม 12. หนูน้อยน่ารัก
5	น้องปอน่ารัก	1. เรียนรู้การชำระล้างหลังการขับถ่ายและการราดน้ำหลังการใช้ส้วม 2. ชำระล้างหลังการขับถ่าย 3. ราดน้ำหลังการใช้ส้วม	13. เด็กดีน่ารัก 14. หนูคนเก่ง 15. เด็กเอ๋ยเด็กดี

**แผนการจัดกิจกรรมแบบให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบ
ต่อตนเองของเด็กปฐมวัย**

สัปดาห์ที่	ชื่อนิทาน	กิจกรรมที่	กิจกรรม
1	น้องก้อย	1 2 3	ชุดที่ 1 วันที่ 1 หนูมือสะอาด วันที่ 2 เด็กดีต้องทำ วันที่ 3 ยิ้มสวยด้วยมือเรา
2	ตุ๊กตักี้เด็กดี	4 5 6	ชุดที่ 2 วันที่ 1 เด็กดีต้องเก่ง วันที่ 2 หนูกินเองได้ วันที่ 3 กินแล้วเก็บ
3	แดงโมคนเก่ง	7 8 9	ชุดที่ 3 วันที่ 1 ห้องนอนของหนู วันที่ 2 ห้องนอนเด็กดี วันที่ 3 เด็กดีทำได้
4	บทเรียนของเคย	10 11 12	ชุดที่ 4 วันที่ 1 ของใช้เด็กดี วันที่ 2 เก็บเป็นที่ดูดีสวยงาม วันที่ 3 หนูน้อยน่ารัก
5	น้องปอน่ารัก	13 14 15	ชุดที่ 5 วันที่ 1 เด็กดีน่ารัก วันที่ 2 หนูคนเก่ง วันที่ 3 เด็กเอ๋ยเด็กดี

นิทานเรื่อง น้องก้อง

(ดัดแปลงมาจากนิทานเรื่อง นัทปวดท้อง แต่งโดย จุติยา-สุคริธา สำนักพิมพ์ บริษัทพิมพ์ดี จำกัด)

วันนี้กิจกรรมกลางแจ้ง เด็กๆ เล่นบ่อทรายและเล่นสนามเด็กเล่นอย่างสนุกสนาน เมื่อเล่นเสร็จถึงเวลารับประทานอาหารกลางวันพอดี “เด็กๆ ไปล้างมือไปรับประทานอาหารพร้อมกันนะคะ” คุณครูบอกเด็กทุกคน แต่น้องก้องไม่ล้างมือแอบเอามือเช็ดเสื้อผ้าตนเอง แล้วไปเข้าแถวรับประทานอาหารที่โรงอาหารกับเพื่อนๆ เด็กๆ ทุกคนรับประทานอาหารอย่างเอร็ดอร่อย จนหมดจานไม่เหลือทิ้ง “เด็กๆ อย่าลืมไปแปรงฟันหลังรับประทานอาหารเสร็จนะคะ” เสียงคุณครูเตือนเด็กๆ น้องก้องก็ยังขี้เกียจแปรงฟันรีบวิ่งไปเล่นที่สนามเด็กเล่น โดยไม่สนใจคำเตือนของคุณครู

กลางดึกคืนนั้นเอง น้องก้องท้องเสียถ่ายไม่หยุดต้องเข้าห้องส้วมหลายรอบ แล้วยังปวดท้อง มีไข้และอาเจียน คุณแม่จึงพาน้องก้องไปโรงพยาบาลทันที คุณหมอดตรวจเสร็จจึงบอกคุณแม่ว่า น้องก้องต้องนอนโรงพยาบาล สาเหตุของท้องเสียอาจเกิดจากการใช้มือสกปรกหยิบอาหารกินโดยไม่ล้างมือ เชื้อโรคจึงเข้าสู่ร่างกายโดยง่าย นี่เป็นครั้งแรกที่น้องก้องต้องนอนโรงพยาบาล ทำให้น้องก้องรู้สึกกลัว แต่ยังมีคุณแม่มานอนเฝ้าอยู่ด้วย และข้างๆเตียงที่น้องก้องนอนก็มีเด็กผู้หญิงผมเปียหน้าบวมแดงร้องไห้เสียงดัง น้องก้องถามคุณแม่ว่าเด็กผู้หญิงคนนั้นเขาไม่สบายเป็นอะไรครับ “แม่บอกว่าเขาปวดฟัน ฟันผุ เหงือกบวมมาก คุณหมอจึงให้นอนโรงพยาบาลเหมือนน้องก้องจ๊ะ” น้องก้องได้แต่คิดว่าตนเองจะไม่ขี้เกียจแปรงฟันอีกแล้ว

เมื่อน้องก้องออกจากโรงพยาบาลแล้ว น้องก้องบอกกับคุณแม่ว่า “ต่อไปนี้ น้องก้องจะตัดเล็บให้สั้น ล้างมือให้สะอาดก่อนรับประทานอาหาร และจะแปรงฟันหลังรับประทานอาหารทุกครั้ง น้องก้องกลัวฟันจะผุและปวดฟัน ถ้าน้องก้องไม่เชื่อคุณครูและคุณแม่ น้องก้องคงได้ไปโรงพยาบาลเพราะปวดฟันอีกแน่เลย” น้องก้องหายป่วยไปโรงเรียนน้องก้องก็เล่าเรื่องของตนเองให้เพื่อนๆ และคุณครูฟัง

กิจกรรมที่ 1 หนูมือสะอาด

แนวคิด

เด็กวัยนี้ชอบเล่น ชอบสัมผัสสิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัว สิ่งเหล่านั้นอาจจะมีเชื้อโรคติดอยู่ เมื่อเด็กไม่ล้างมือก่อนรับประทานอาหาร ไปหยิบจับอาหารเข้าปาก ก็จะทำให้เชื้อโรคเข้าสู่ร่างกาย และอาจเกิดโรคต่างๆ ตามมาด้วย ผู้ปกครองจึงควรชักชวนให้เด็กล้างมือก่อนรับประทานอาหารทุกครั้ง

จุดประสงค์

เรียนรู้การล้างมือก่อนรับประทานอาหาร

กิจกรรม

1. เล่านิทานเรื่อง น่องก้อย
2. สนทนาเกี่ยวกับเนื้อเรื่องในนิทาน น่องก้อย
3. ให้เด็กแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวละคร
4. ชักชวนกันไปล้างมือก่อนรับประทานอาหาร
5. แนะนำเด็กให้ล้างมืออย่างถูกต้อง ด้วยสบู่และน้ำทุกครั้ง

สื่อและอุปกรณ์

อ่างล้างมือหรือก๊อกน้ำ สบู่ ผ้าเช็ดมือ

การประเมิน

สังเกตพฤติกรรมการล้างมือก่อนรับประทานอาหาร

กิจกรรมที่ 2 เด็กดีต้องทำ

แนวคิด

ก่อนการรับประทานอาหารเด็กๆ ต้องล้างมือก่อน และเมื่อรับประทานอาหารเสร็จต้องแปรงฟัน ในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันที่บ้าน ผู้ปกครองควรชักชวนให้เด็กล้างมือก่อนรับประทานอาหารและเมื่อรับประทานอาหารเสร็จ ชักชวนให้เด็กแปรงฟัน

จุดประสงค์

1. เรียนรู้การล้างมือก่อนรับประทานอาหาร
2. เรียนรู้การแปรงฟันหลังรับประทานอาหาร

กิจกรรม

1. สนทนาเกี่ยวกับนิทานเรื่อง น่องก๊อง
2. ให้เด็กแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวละครที่เด็กจะนำมาเป็นตัวแบบ
3. ชักชวนให้เด็กวาดภาพระบายสีนิทานตอนที่เด็กชอบและเล่าให้ผู้ปกครองฟัง
4. เมื่อเด็กวาดภาพระบายสีเสร็จ ชักชวนให้เด็กล้างมือก่อนรับประทานอาหารและแปรงฟันหลังรับประทานอาหาร

สื่อและอุปกรณ์

นิทานเรื่องน่องก๊อง กระดาษ สีเทียน อ่างล้างมือหรือก๊องน้ำ สบู่ ผ้าเช็ดมือ แปรงสีฟัน ยาสีฟัน แก้วน้ำ ผ้าเช็ดปาก

การประเมิน

สังเกตพฤติกรรมการล้างมือก่อนรับประทานอาหารและการแปรงฟันหลังรับประทานอาหาร

กิจกรรมที่ 3 ยิ้มสวยด้วยมือเรา

แนวคิด

สุขภาพฟันที่ดีเป็นสิ่งสำคัญสำหรับเด็กทุกคน เด็กที่มีสุขภาพฟันไม่ดีได้แก่ ฟันผุ เหงือกอักเสบ ส่งผลต่อสุขภาพร่างกายของเด็ก เด็กวัยนี้จำเป็นต้องรักษาสุขภาพปากและฟันให้สะอาดด้วยการแปรงฟันตอนเช้า หลังรับประทานอาหารและก่อนนอน

จุดประสงค์

เรียนรู้การแปรงฟันตอนเช้า หลังรับประทานอาหารและก่อนนอน

กิจกรรม

1. สนทนาเกี่ยวกับเนื้อเรื่องในนิทาน น้องก้อย
2. ให้เด็กแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวละครที่เด็กจะนำมาเป็นตัวอย่าง
3. ชวนกันแปรงฟันตอนเช้า หลังรับประทานอาหารและก่อนนอน
4. แนะนำให้เด็กแปรงฟันให้สะอาดอย่างทั่วถึงทุกซี่

สื่อและอุปกรณ์

ยาสีฟัน แปรงสีฟัน แก้วน้ำ ผ้าเช็ดปาก

การประเมิน

สังเกตพฤติกรรมการแปรงฟันตอนเช้า หลังรับประทานอาหารและก่อนนอน

แบบสังเกต/บันทึกพฤติกรรมเด็ก

คำชี้แจง : ให้เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องพฤติกรรมปรากฏหรือไม่ปรากฏ และเขียนลักษณะพฤติกรรมที่เห็นสั้นๆ ลงในช่องบันทึกพฤติกรรม
กิจกรรมชุดที่.....สัปดาห์ที่.....วันที่.....

รายการ	พฤติกรรม		บันทึกพฤติกรรมเด็ก
	ปรากฏ	ไม่ปรากฏ	
1. ความสนใจในนิทานที่เล่า			
2. การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนิทาน			
3. ความสนใจในกิจกรรมหลังการฟังนิทาน			
4. ความร่วมมือในการทำกิจกรรมหลังฟังนิทาน			
5. พฤติกรรมรับผิดชอบต่อตนเองหลังฟังนิทาน			

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม : (ถ้ามี)

- 1.....
- 2.....
- 3.....

(ลงชื่อ).....

ผู้ปกครองเด็กชาย/เด็กหญิง.....

นิทานเรื่อง ตุ๊กตักเด็กดี

(คัดแปลงมาจากนิทานเรื่อง จอมแจ้มเด็กดี ของสถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ สำนักพิมพ์ บริษัทเดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์ จำกัด)

ตุ๊กตักอายุ 4 ขวบ เป็นลูกสาวคนเดียวของคุณพ่อคุณแม่ วันจันทร์ถึงวันศุกร์ ตุ๊กตักต้องไปโรงเรียน ส่วนวันหยุดสุดสัปดาห์ตุ๊กตักอยู่บ้าน แต่บางครั้งคุณพ่อคุณแม่พาไปเที่ยวสถานที่ต่างๆ เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ พักผ่อน และเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ

ทุกวันที่ ตุ๊กตักไปโรงเรียน คุณแม่จะมาปลูกฝังแต่เช้า และต้องช่วยป้อนอาหารเพื่อให้เสร็จทันเวลาไปโรงเรียนอย่างรวดเร็ว วันนี้ตุ๊กตักอยากรับประทานอาหารด้วยตนเอง จึงบอกคุณแม่ “คุณแม่ขาหนูโตขึ้นมากแล้ว ขอหนูทำเองบ้างได้ไหมคะ” แต่คุณแม่ไม่ยอม คุณแม่บอก “หนูรับประทานอาหารเช้ามาคนเดียวไปโรงเรียนสาย

วันนี้ตุ๊กตักมาโรงเรียนแต่เช้า เพราะครูประจำชั้นมอบหมายงานให้เป็นเวรทำความสะอาด ตุ๊กตักกับเพื่อนๆ อีก 4-5 คน ช่วยกันทำงานอย่างขะมักเขม้น ยกเว้นก้อยที่ยังไม่มาโรงเรียน จนถึงเวลา 08.00น. ก้อยวิ่งกระหืดกระหอบมาเข้าแถวเคารพธงชาติ เมื่อเข้าห้องเรียนคุณครูวิชาจึงถามก้อยว่า “ทำไมวันนี้ก้อยมาสายคะ” ก้อยตอบว่า “วันนี้คุณแม่ไม่สบาย จึงช่วยป้อนอาหารให้หนูซำคะ” ครูวิชาจึงถามว่า “ก้อยไม่ได้รับประทานอาหารเช้าหรือคะ” ก้อยตอบว่า “เปล่าคะ คุณแม่ทำให้คะ” ครูวิชาจึงสอนว่า “ทุกคนต้องหัดทำกิจวัตรประจำวันๆ ด้วยตนเอง นะคะ สิ่งไหนที่ยากค่อยขอให้คุณพ่อคุณแม่ช่วยเหลือ ไม่ต้องให้คุณแม่ทำให้ทุกอย่าง จำไว้นะคะ”

เมื่อกลับมาถึงบ้าน ตุ๊กตักเล่าเรื่องของก้อย ที่มาโรงเรียนสายให้กับคุณพ่อคุณแม่ฟัง พร้อมทั้งบอกว่า “ต่อไปนี้ตุ๊กตักจะหัดรับประทานอาหารด้วยตัวเองให้ได้คะ” คุณพ่อพูดว่า “ดีมาก ลูก ตุ๊กตักเป็นเด็กน่ารักมากจ๊ะ” ตุ๊กตักยิ้มที่คุณพ่อชม

วันรุ่งขึ้นตุ๊กตักตื่นนอนแต่เช้า เพื่อมาฝึกรับประทานอาหารเช้า ด้วยตนเองและเมื่อรับประทานอาหารเช้าเสร็จตุ๊กตักก็ช่วยคุณแม่เก็บภาชนะ ไปไว้ที่เก็บ คุณพ่อชมว่าตุ๊กตักหนูเป็นเด็กดี และเก่งมากจ๊ะ ตุ๊กตักยิ้มอย่างภูมิใจ วันนี้ที่โรงเรียนคุณครูวิชาทำให้ให้นักเรียนออกมาเล่าเรื่องของตนเองภูมิใจ บางคนภูมิใจที่วาดภาพระบายสีภาพสวย บางคนภูมิใจที่ร้องเพลงเพราะ แต่ตุ๊กตักเล่าว่า “หนูภูมิใจที่เป็นลูกที่น่ารักของคุณพ่อคุณแม่คะ หนูพยายามรับประทานอาหารเช้าด้วยตนเองและเก็บภาชนะในการรับประทานอาหารเช้าช่วยคุณแม่ด้วยคะ แม้บางครั้งทำยาก แต่หนูจะพยายามทำให้สำเร็จเพื่อไม่ให้คุณพ่อคุณแม่เหนื่อยมากเกินไปคะ” คุณครูชมว่า “เก่งมากจ๊ะ เพื่อนๆ ควรทำแบบตุ๊กตักนะคะ โตขึ้นจะได้เป็นคนเก่ง”

โรงเรียนเลิกแล้วตุ๊กตีก็นั่งกลับบ้าน และอาสาช่วยคุณแม่จัดโต๊ะอาหารตอนเย็น และ
รับประทานอาหารด้วยตนเอง เมื่อรับประทานอาหารเสร็จก็จะเก็บถ้วยจานไปไว้ที่ล้างช่วยคุณแม่
คุณแม่ยิ้มอย่างภูมิใจ แล้วบอกว่า “คุณแม่มีรางวัลให้เด็กดีของพ่อด้วยนะ วันเสาร์นี้ไปเที่ยวทะเลดี
ไหมจ๊ะ” ตุ๊กตีกะโดดคอดคอกคุณแม่ด้วยความดีใจ

ครอบครัวตุ๊กตีก็นั่งไปเที่ยวทะเลตั้งแต่เช้า ตุ๊กตีก็นั่งเล่นมาก ตุ๊กตีก็นั่งเล่นคุณแม่ลง
เล่นน้ำด้วยกัน ตุ๊กตีก็นั่งเล่นน้ำทะเลอย่างสนุกสนานจนเหนื่อยและหิว คุณพ่อจึงพาไปรับประทานอาหาร
อาหารทะเล ตุ๊กตีก็นั่งเห็นเด็กหญิงคนหนึ่งกำลังร้องไห้โยเย เนื่องจากคุณแม่ไม่ยอมป้อนข้าวให้กิน
“ทำไมต้องร้องไห้ด้วยล่ะลูก ที่แม่ไม่ป้อนข้าวก็เพราะอยากให้น้องเมย์หัดทำอะไรเองบ้าง ถ้าแม่ไม่
อยู่น้องเมย์จะทำยังไงล่ะคะ” ตุ๊กตีก็นั่งคิดในใจว่าเด็กคนนี้ไม่น่ารักเลย และตั้งใจว่าตนเองจะไม่ทำให้
คุณแม่คุณแม่เคืองใจเหมือนเด็กคนนี้

ตั้งแต่นั้นตุ๊กตีก็นั่งพยายามหัดทำกิจวัตรประจำวันด้วยตนเอง สิ่งไหนที่ทำยากจะขอ
คำแนะนำและความช่วยเหลือจากคุณแม่ ในที่สุดตุ๊กตีก็นั่งสามารถทำเองได้ทุกอย่าง คุณพ่อ คุณแม่
ภูมิใจมากตุ๊กตีก็นั่งภูมิใจที่สามารถทำได้

กิจกรรมที่ 4 เด็กดีต้องเก่ง

แนวคิด

ในเวลารับประทานอาหารร่วมกับเด็กที่บ้าน ควรให้เด็กได้รับประทานอาหารด้วยตนเอง และเมื่อเด็กรับประทานเสร็จแล้ว ชักชวนให้เด็กได้เก็บภาชนะในการรับประทานอาหาร เป็นการปลูกฝังนิสัยที่ดีให้กับเด็ก

จุดประสงค์

1. เรียนรู้การรับประทานอาหารด้วยตนเอง
2. เรียนรู้การเก็บภาชนะหลังรับประทานอาหารเสร็จแล้ว

กิจกรรม

1. เล่นนิทานเรื่อง ตุ๊กตักเด็กดี
2. ร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับเนื้อเรื่องในนิทานให้เด็กแสดงความคิดเห็น ชื่นชมตัวละครที่เป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กนำไปปฏิบัติ
3. ร่วมกันเล่นบทบาทสมมติ ในนิทานเรื่อง ตุ๊กตักเด็กดี
4. เมื่อเล่นเสร็จให้เด็กได้แสดงความรู้สึก เกี่ยวกับเนื้อเรื่องและตัวละครในนิทานเพื่อเชื่อมโยงให้เด็กแสดงพฤติกรรมมารับประทานอาหารด้วยตนเองและการเก็บภาชนะหลัง รับประทานอาหาร

สื่อและอุปกรณ์

นิทานเรื่อง ตุ๊กตักเด็กดี

การประเมิน

สังเกตพฤติกรรมมารับประทานอาหารและการเก็บภาชนะเมื่อรับประทานอาหาร

กิจกรรมที่ 5 หนูกินเองได้

แนวคิด

การรับประทานอาหารร่วมกันที่บ้านแต่ละมื้อ ผู้ปกครองควรให้โอกาสเด็กได้รับประทานอาหารด้วยตนเอง โดยไม่ต้องป้อนเด็ก เด็กวัยนี้สามารถที่จะรับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง จึงควรชักชวนให้เด็กได้ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

จุดประสงค์

เรียนรู้การรับประทานอาหารด้วยตนเอง

กิจกรรม

1. สนทนาเกี่ยวกับนิทานเรื่อง ตุ๊กตักี้เด็กดี
2. ให้เด็กแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อเรื่องในนิทาน ชื่นชมตัวละครที่เป็นแบบอย่างที่ดี ให้เด็กนำไปปฏิบัติ
3. รับประทานอาหารเช้าร่วมกัน โดยให้เด็กรับประทานอาหารเช้าด้วยตนเอง
4. ดูแลให้เด็กฝึกรับประทานอาหารเช้าด้วยตนเอง พร้อมทั้งชมเชยเมื่อเด็กทำได้

สื่อและอุปกรณ์

อาหาร ถ้วย จาน ช้อน แก้วน้ำ

การประเมิน

สังเกตพฤติกรรมการรับประทานอาหารเช้าด้วยตนเอง

กิจกรรมที่ 6 กินแล้วเก็บ

แนวคิด

การรับประทานอาหารเป็นกิจวัตรประจำวันของผู้ปกครอง ต้องทำร่วมกันทุกวันกับเด็กที่บ้าน เมื่อรับประทานเสร็จแล้ว ควรชักชวนให้เด็กได้เก็บภาชนะ ได้แก่ ถ้วย จาน ช้อน แก้วน้ำ ไปไว้ที่จัดเก็บ อย่างสม่ำเสมอ

จุดประสงค์

เรียนรู้การเก็บภาชนะหลังรับประทานอาหารเสร็จแล้ว

กิจกรรม

1. สนทนากับเด็กเกี่ยวกับเนื้อเรื่องนิทาน ตุ๊กตาคีตี้
2. ให้เด็กแสดงความคิดเห็นพฤติกรรมของตัวละครที่เป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อนำมาปฏิบัติ
3. รับประทานอาหารร่วมกัน เมื่อรับประทานอาหารเสร็จแล้ว ชักชวนให้เด็กเก็บภาชนะไปไว้ที่เก็บด้วยตนเอง
4. ดูแลและให้คำแนะนำเกี่ยวกับภาชนะที่เป็นกระเบื้องหรือแก้ว ซึ่งอาจเป็นอันตรายกับเด็ก

สื่อและอุปกรณ์

ภาชนะที่ใช้ในการรับประทานอาหาร ได้แก่ ถ้วย จาน ช้อน แก้วน้ำ

การประเมิน

สังเกตพฤติกรรมการเก็บภาชนะเมื่อรับประทานอาหารเสร็จแล้ว

แบบสังเกต/บันทึกพฤติกรรมเด็ก

คำชี้แจง : ให้เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องพฤติกรรมปรากฏหรือไม่ปรากฏ และเขียน
ลักษณะพฤติกรรมที่เห็นสั้นๆ ลงในช่องบันทึกพฤติกรรม
กิจกรรมชุดที่.....สัปดาห์ที่.....วันที่.....

รายการ	พฤติกรรม		บันทึกพฤติกรรมเด็ก
	ปรากฏ	ไม่ปรากฏ	
1. ความสนใจในนิทานที่เล่า			
2. การแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับนิทาน			
3. ความสนใจในกิจกรรมหลัง การฟังนิทาน			
4. ความร่วมมือในการทำ กิจกรรมหลังฟังนิทาน			
5. พฤติกรรมรับผิดชอบต่อ ตนเองหลังฟังนิทาน			

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม: (ถ้ามี)

- 1.....
- 2.....
- 3.....

(ลงชื่อ).....

ผู้ปกครองเด็กชาย/เด็กหญิง.....

นิทานเรื่อง แดงโมคนเก่ง

(คัดแปลงมาจากนิทานเรื่อง กุ้งกิ้ง ไปโรงเรียน แดงโคย มนฤดี ทองกลอย สำนักพิมพ์ แสบปีศาจ)

วันนี้เป็นวันเปิดเทอมวันแรก คุณแม่ของแดง โมรีบปลูกแดงโมแต่เช้า “ตื่นเถอะลูก แดงโม ขี้เซาจริงๆ เลขนะลูกจ้า รีบตื่นเก็บที่นอน ล้างหน้า แปรงฟัน วันนี้วันสำคัญจ้าได้”ใหม่จ๊ะ” แดงโม รีบตื่นขึ้นทันใด พลันนึกขึ้นได้วันเปิดเทอมนี้มา รีบเก็บที่นอน แปรงฟัน อาบน้ำ ใส่ชุดนักเรียน เอาแปรงมาทาหน้า และรับประทานอาหารเช้า

“ปิ่น.....ปิ่น” เสียงแตรรถดัง แดงโมรีบวิ่งหน้าตั้ง “สวัสดีค่ะ ไปก่อนนะจ๊ะแม่จ๋า” ดันเดิน วันเปิดเทอมใหม่ แดงโมดีใจยิ้มร่าเดินเข้าประตู “สวัสดีค่ะคุณครู หนูมาแล้วค่ะ” พบเพื่อนใหม่ น่ารักนิสัยดี ตอนกิจกรรมกลางแจ้งชวนกันเล่นทราย ปิ่นตาข่าย ไม้สั้น ชิงช้าอย่างสนุกสนาน

ใกล้เที่ยงเด็กๆ ล้างมือไปรับประทานอาหารกลางวัน เมื่อรับประทานอาหารเสร็จ “เด็กๆ เตรียมตัวนอนพักผ่อน ไปล้างหน้า แปรงฟันได้แล้วจ้า” เสียงครูบอก เด็กๆ ทุกคนรีบไปแปรงฟัน ล้างหน้าตามที่ครูบอก แล้วกลับเข้าห้อง ปูที่นอนเพื่อพักผ่อน แต่น้องเป้งเพื่อนใหม่ของแดง โมกลับ นั่งเฉยไม่ปูที่นอนของตนเอง และบอกครูว่า “หนูทำไม่เป็นอยู่ที่บ้านคุณแม่ปูที่นอนและเก็บที่นอน ให้หนูค่ะ” ครูจึงบอกเด็กๆ ว่า “เด็กต้องรู้จักช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวันในเรื่อง ง่ายๆ ที่ตนเองทำได้ หนูๆ โดพอที่จะแบ่งเบาภาระของคุณแม่ได้แล้วนะคะ” ครูจึงให้เด็กๆ ได้ฝึก การปูที่นอนและเก็บที่นอนของตนเอง และเล่านิทานก่อนนอนให้เด็กๆ ฟังอย่างแสนสุขใจ

แดงโมหลับสบาย หลังตื่นนอนแดงโมก็เก็บที่นอนของตนเองไว้เรียบร้อย ล้างหน้าทา แป้ง คอยรอมารับกลับบ้าน เมื่อกลับถึงบ้านแดงโมก็เล่าเรื่องราวที่โรงเรียนให้คุณแม่ฟัง คุณแม่ดีใจที่แดงโมช่วยเหลือตนเองได้ ชมแดงโมว่า “หนูเก่งจริงๆจ๊ะ” แดงโมยิ้มเป็นด้วยความสุขใจ

กิจกรรมที่ 7 ห้องนอนของหนู

แนวคิด

การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันการปูที่นอนและการเก็บเครื่องนอนหลังตื่นนอน เป็นกิจกรรมที่ผู้ปกครองควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกทำด้วยตนเอง ด้วยการชักชวนให้เด็กปูที่นอนก่อนนอน และเมื่อตื่นนอนก็ให้เด็กได้เก็บเครื่องนอนด้วยตนเอง เป็นการสร้างนิสัยที่ดีแก่เด็ก

จุดประสงค์

1. เรียนรู้การปูที่นอนด้วยตนเอง
2. เรียนรู้การเก็บเครื่องนอนหลังตื่นนอน

กิจกรรม

1. เล่านิทานเรื่อง แดงโมคนเก่ง
2. สนทนาเกี่ยวกับเนื้อเรื่องในนิทาน ให้เด็กแสดงความคิดเห็นเพื่อนำแบบอย่างที่ดีมาปฏิบัติตาม
3. ให้เด็กวาดภาพระบายสีเกี่ยวกับนิทานตอนที่ชอบ และสนทนาเกี่ยวกับภาพที่วาด
4. ร่วมกันปูที่นอนก่อนนอนและให้คำแนะนำเด็กในการปูที่นอนและเก็บเครื่องนอนด้วยตนเอง

สื่อและอุปกรณ์

นิทานเรื่องแดงโมคนเก่ง สีเทียน กระดาษ

การประเมิน

สังเกตพฤติกรรมการปูที่นอนและเก็บเครื่องนอนด้วยตนเอง

กิจกรรมที่ 8 ห้องนอนเด็กดี

แนวคิด

เด็กในวัยนี้สามารถเรียนรู้การช่วยเหลือตนเองในการปูที่นอน ก่อนเด็กจะนอนให้เด็กปูที่นอนด้วยตนเอง โดยผู้ปกครองคอยแนะนำและดูแลความเรียบร้อยร่วมกับเด็กให้เด็กได้ปฏิบัติและช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวัน อย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย

จุดประสงค์

เรียนรู้การปูที่นอนด้วยตนเอง

กิจกรรม

1. สนทนาเกี่ยวกับนิทานเรื่อง แดงโมเด็กดี
2. ให้เด็กแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ เนื้อเรื่องและตัวละครในนิทานเพื่อให้เด็กนำมาเป็นแบบอย่างปฏิบัติ
3. สํารวจเครื่องนอนภายในห้องนอน และให้เด็กเล่าถึงเครื่องนอนที่ตนเองชอบ และชักชวนให้เด็กปูที่นอนด้วยตนเอง
4. แนะนำการดูแลรักษาความสะอาดของเครื่องนอน

สื่อและอุปกรณ์

เครื่องนอนที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

การประเมิน

สังเกตพฤติกรรมการปูที่นอนด้วยตนเอง

กิจกรรมที่ 9 เด็กดีทำได้

แนวคิด

การจัดเก็บเครื่องนอนของตนเองหลังตื่นนอน เมื่อเด็กตื่นนอน ผู้ปกครองควรชักชวนให้เด็กเก็บเครื่องนอนของตนเองทุกวันและให้เด็กปฏิบัติเป็นประจำจนกลายเป็นนิสัย โดยไม่เป็นภาระผู้อื่น

จุดประสงค์

เรียนรู้การเก็บเครื่องนอนของตนเองหลังตื่นนอน

กิจกรรม

1. สนทนาเกี่ยวกับเนื้อเรื่องนิทาน แดงโมเดกดี
2. ให้เด็กแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อเรื่องและตัวละคร เพื่อให้เด็กนำมาเป็นแบบอย่างปฏิบัติตาม
3. ร่วมกันเล่นบทบาทสมมติตามตัวละครในนิทาน และหลังตื่นนอนให้เด็กเก็บเครื่องนอนของตนเอง
4. แนะนำและดูแลให้เด็กเก็บเครื่องนอนของเด็กให้เรียบร้อยทุกวัน

สื่อและอุปกรณ์

เครื่องนอนของเด็กที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

การประเมิน

สังเกตพฤติกรรมการเก็บเครื่องนอนด้วยตนเอง

แบบสังเกต/บันทึกพฤติกรรมเด็ก

คำชี้แจง : ให้เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องพฤติกรรมปรากฏหรือไม่ปรากฏ และเขียนลักษณะพฤติกรรมที่เห็นสั้นๆ ลงในช่องบันทึกพฤติกรรม
กิจกรรมชุดที่.....สัปดาห์ที่.....วันที่.....

รายการ	พฤติกรรม		บันทึกพฤติกรรมเด็ก
	ปรากฏ	ไม่ปรากฏ	
1. ความสนใจในนิทานที่เล่า			
2. การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนิทาน			
3. ความสนใจในกิจกรรมหลังการฟังนิทาน			
4. ความร่วมมือในการทำกิจกรรมหลังฟังนิทาน			
5. พฤติกรรมรับผิดชอบต่อตนเองหลังฟังนิทาน			

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม: (ถ้ามี)

- 1.....
- 2.....
- 3.....

(ลงชื่อ).....

ผู้ปกครองเด็กชาย/เด็กหญิง.....

นิทานเรื่อง บทเรียนของเตย

(ดัดแปลงมาจากนิทาน เรื่องบทเรียนของเตย ของสถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ
สำนักพิมพ์ บริษัท พัฒนาคุณภาพวิชาการ จำกัด)

เมื่อศาลมาถึงโรงเรียน หลังจากตกทายเพื่อนแล้ว ก็เก็บกระเป๋าและของใช้ส่วนตัวของตนเอง แปรงสีฟัน ยาสีฟัน แก้วน้ำ ผ้าเช็ดหน้า เอาไปไว้ที่เก็บ แล้วก็เดินไปที่มุมหนังสือเพื่ออ่านหนังสือเล่มโปรด แต่หาท่าไรก็ไม่เจอ ถามเพื่อนๆ ก็ไม่มีใครเห็น “หนังสือเจ้าตูบจอมยุ่งหายไป ได้ยังไงนะ ใครเอาไปอ่านแล้วไม่เก็บเข้าที่แน่เลย” ตาลนึกอยู่ในใจ

ก็อยมาถึงห้องพอดีจึงชวนตาล “ไปเล่นที่มุมบ้านกันเถอะ” อู๋!ตาล “ทำไมของเล่นวางเคลื่อนเต็มพื้นอย่างนี้ เล่นของเล่นทำไมไม่เก็บเข้าที่กันบ้างนะ” ก้อยบ่น “นั่นนะซี เมื่อกี้ฉันจะอ่านหนังสือเจ้าตูบจอมยุ่งก็หาไม่เจอ” ตาลบอก แล้วทั้งสองก็ช่วยกันเก็บของเล่น

เสียงกริ่งดังขึ้น เด็กๆ ทั้งของเล่นไปเข้าแถว ตาลกับก้อยช่วยกันเก็บของเล่นก่อนไปเข้าแถว คุณครูจึงเดินเข้ามาบอกว่า “หนูไปเข้าแถวก่อนเดี๋ยวจะเดี๋ยวจุณครจัดการเอง” คุณครูดาราพูดเมื่อเห็นของเล่นวางเคลื่อนพื้น เมื่อเด็กเข้าห้องเรียน “คุณครูอยากให้หนูๆ จูอะไรอย่างหนึ่ง” “อะไรครับ อะไรคะ” “เด็กๆ พูแข่งกัน” คุณครูยิ้มแล้วพูดว่า “เด็กคูที่พื้นซิจะเห็นอะไรไหม ของเล่น หนังสือ กระเป๋า ของใช้ ของเพื่อนบางคนยังไม่เก็บเลยคะ” พื้นห้องเรียนมีสิ่งของวางเคลื่อนอย่างนี้ ห้องเรียนของเราน่าอยู่ไหมจ๊ะ” เด็กๆ ก็มหน้ายอมรับผิด คุณครูถามว่า “เด็กๆ ต้องทำอะไรห้องเรียนของเราจึงน่าอยู่จ๊ะ” “ต้องช่วยกันเก็บครับ ต้องช่วยกันเก็บคะ” เด็กๆ ทุกคนจึงช่วยกันเก็บของเล่น แต่เคยกลับวิ่งเล่นในห้องเรียนไม่ฟังคุณครูพูด เคยจึงสะอึกของเล่นลื่นล้มหัวแตกเลือดไหลร้องไห้เสียงดัง เพื่อนๆ จึงเข้ามามุงดู คุณครูดาราจึงทำแผลให้เตยและพูดกับเด็กๆ ว่า เด็กดีต้องมีระเบียบวินัย เมื่อเล่นของเล่นแล้วต้องเก็บเป็นที่ ส่วนของใช้ของตนเองก็ให้เก็บไว้ที่เก็บให้เรียบร้อยไม่ว่าจะอยู่ที่บ้านหรือโรงเรียนหนูต้องรู้จักเก็บสิ่งของตนเองอย่าให้เป็นภาระของคุณแม่หรือคนอื่น เคยบอกกับคุณครู “ผมเก็บไม่เป็นครับที่บ้านผมเล่นเสร็จแล้วคุณแม่ก็เก็บให้ผมทุกทีเลยครับ” เมื่อถึงเวลาเล่นของเล่นคุณครูจึงฝึกให้เตยเก็บของเล่นที่ตนเองกำลังเล่นอยู่ไปไว้ที่เดิม เมื่อกลับถึงบ้านเคยก็เล่าเรื่องที่โรงเรียนให้คุณแม่ฟังและบอกว่าตนเองจะเก็บของเล่นของใช้ด้วยตนเองจะไม่ให้คุณแม่เก็บให้อีกแล้ว คุณแม่ชมเตย “หนูเป็นคนกะแก่ง เดียววันหยุดคุณแม่จะพาหนูไปเที่ยวสวนสัตว์นะจ๊ะ” เคยดีใจกอดแม่อย่างมีความสุข

กิจกรรมที่ 10 ของใช้เด็กดี

แนวคิด

การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน เด็กสามารถดูแลตนเองในการเก็บของใช้ส่วนตัวเมื่อใช้แล้ว และ การเก็บของเล่นเมื่อเลิกเล่นได้ ผู้ปกครองควรชักชวนให้เด็กได้เก็บของใช้ส่วนตัวเมื่อเด็กเลิกใช้และเก็บของเล่นเมื่อเล่นเสร็จแล้ว โดยฝึกให้เด็กปฏิบัติจนกลายเป็นนิสัย

จุดประสงค์

เรียนรู้การเก็บของใช้ส่วนตัวและเก็บของเล่นเมื่อเลิกเล่นด้วยตนเอง

กิจกรรม

1. เล่านิทานเรื่อง บทเรียนของเตย
2. สนทนาเกี่ยวกับเนื้อเรื่องในนิทาน ให้เด็กแสดงความคิดเห็นเพื่อนำแบบอย่างที่ดีมาปฏิบัติตาม
3. สสำรวจของใช้และของเล่นของตนเองภายในบ้านว่ามีอะไรบ้างแล้วนำมาวาดภาพระบายสี และเล่าเรื่องจากภาพให้ผู้ปกครองฟัง
4. พูดคุยกับเด็กถึงของเล่นและของใช้ส่วนตัวของเด็กภายในบ้านและแนะนำการเก็บของใช้และของเล่นแก่เด็ก ทุกครั้งเมื่อใช้หรือเล่นเสร็จ

สื่อและอุปกรณ์

นิทานเรื่องบทเรียนของเตย สิ่งของต่างๆ ที่เป็นของใช้ส่วนตัว และของเล่นของเด็กภายในบ้าน

การประเมิน

สังเกตพฤติกรรมการเก็บของใช้ส่วนตัวเมื่อใช้แล้วและการเก็บของเล่นเมื่อเลิกเล่น

กิจกรรมที่ 11 เก็บเป็นที่ ดูดีสวยงาม

แนวคิด

ของใช้ส่วนตัวในชีวิตประจำวันของเด็กมีหลายอย่าง ได้แก่ ผ้าเช็ดหน้า ผ้าเช็ดตัว แปรงสีฟัน แก้วน้ำ รองเท้า ผู้ปกครองควรชักชวนให้เด็กได้เก็บสิ่งของของตนเองเมื่อใช้แล้วให้เป็นที่ และควรปลูกฝังนิสัยที่ดีให้กับเด็ก

จุดประสงค์

เรียนรู้การเก็บของใช้ส่วนตัวเมื่อใช้แล้ว

กิจกรรม

1. สนทนาเกี่ยวกับเนื้อเรื่องในนิทาน บทเรียนของเคย
2. ร่วมกันแสดงความคิดเห็นพฤติกรรมของตัวละคร เพื่อนำมาเป็นตัวแบบที่ดีในเก็บของใช้ส่วนตัวเมื่อใช้แล้ว
3. เล่นบทบาทสมมติให้เด็กแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวละครในการเก็บของใช้ส่วนตัวให้เป็น ที่เมื่อเลิกใช้แล้ว
4. แนะนำและดูแลเด็กเก็บของใช้ไว้ให้ถูกที่และเป็นระเบียบ

สื่อและอุปกรณ์

ของใช้ส่วนตัวของเด็กภายในบ้าน ได้แก่ ผ้าเช็ดหน้า ผ้าเช็ดตัว แปรงสีฟัน แก้วน้ำ รองเท้า

การประเมิน

สังเกตพฤติกรรมเก็บของใช้ส่วนตัวเมื่อใช้แล้ว

กิจกรรมที่ 12 หนูน้อยน่ารัก

แนวคิด

ของเล่นของเด็กมีหลากหลายชนิด เมื่อเด็กนำของเล่นมาเล่น เล่นเสร็จต้องเก็บให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ผู้ปกครองจึงควรชักชวนให้เด็กได้เก็บของเล่นเมื่อเลิกเล่นทุกครั้ง และให้เด็กปฏิบัติจนเป็นนิสัย

จุดประสงค์

เรียนรู้การเก็บของเล่นเมื่อเลิกเล่น

กิจกรรม

1. สนทนาเกี่ยวกับเนื้อเรื่องในนิทานเรื่อง บทเรียนของเตย
2. ร่วมกันแสดงความคิดเห็นพฤติกรรมของตัวละคร เพื่อนำมาเป็นตัวแบบที่ดีในการแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง ในการเก็บของเล่นเมื่อเลิกเล่น
3. ให้เด็กเล่นของเล่นอย่างอิสระ เมื่อเล่นเสร็จให้เด็กเก็บของเล่น
4. แนะนำและดูแลการเก็บของเล่นให้เป็นที่ พร้อมทั้งชมเชยให้กำลังใจเมื่อเด็กปฏิบัติ

สื่อและอุปกรณ์

ของเล่นที่มีอยู่ในบ้าน

การประเมิน

สังเกตพฤติกรรมการเก็บของเล่นเมื่อเลิกเล่น

แบบสังเกต/บันทึกพฤติกรรมเด็ก

คำชี้แจง : ให้เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องพฤติกรรมปรากฏหรือไม่ปรากฏ และเขียนลักษณะพฤติกรรมที่เห็นสั้นๆ ลงในช่องบันทึกพฤติกรรม
กิจกรรมชุดที่.....สัปดาห์ที่.....วันที่.....

รายการ	พฤติกรรม		บันทึกพฤติกรรมเด็ก
	ปรากฏ	ไม่ปรากฏ	
1. ความสนใจในนิทานที่เล่า			
2. การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนิทาน			
3. ความสนใจในกิจกรรมหลังการฟังนิทาน			
4. ความร่วมมือในการทำกิจกรรมหลังฟังนิทาน			
5. พฤติกรรมรับผิดชอบต่อตนเองหลังฟังนิทาน			

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม: (ถ้ามี)

- 1.....
- 2.....
- 3.....

(ลงชื่อ).....

ผู้ปกครองเด็กชาย/เด็กหญิง.....

นิทานเรื่อง น้องปอน่ารัก

(คัดแปลงมาจากนิทานเรื่องหนูคิดไม่ยอมแปร่งฟันแต่งโดย ลำพู แสงลก สำนักพิมพ์ บริษัท วี อินเทอร์เน็ต จำกัด)

วันนี้เป็นวันหยุด คุณพ่อคุณแม่ไม่อยู่บ้านไปทำธุระต่างจังหวัด น้องปอนั่งกินขนมไปเล่นของเล่น ไปอย่างสบายใจ คุณพ่อคุณแม่ให้น้องปอนั่งอยู่กับพี่หน้อย พี่หน้อยเป็นลูกของคุณป้า พี่หน้อยเห็นขนมหวาน ขนมกรุบกรอบจำนวนมาก วางอยู่เต็มโต๊ะ ก็พูดเสียงดังว่า

“ไอ้โฮ น้องปอกินขนมกรุบกรอบเยอะแยะแบบนี้ไม่คืนนะคะ เคี้ยวหนูกินข้าว ไม่ได้ปวดท้องนะจ๊ะ” เฮ้อ พี่หน้อยขี้นั่นเหมือนคุณแม่หนูเลย กิน โน่นก็ไม่ได้ กินนี่ก็ไม่ได้ น้องปอไม่สนหรอก ก็ของโปรดน้องปอทั้งนั้น กินมาตั้งนานแล้วไม่เห็นเป็นอะไรเลย อร่อยดีอีกด้วย น้องปอคิดในใจ

ตอนเที่ยงพี่หน้อยก็เรียกน้องปอไปรับประทานอาหารกลางวัน น้องปอก็กังไม่สนใจบอกว่าตนเองกินขนมอิ่มแล้ว และนอนดูโทรทัศน์รายการโปรดของตนเองเฉย พี่หน้อยได้แต่บ่นว่า” น้องปอเป็นเด็กคือจริงๆ บอกอะไรก็ไม่ทำ เคี้ยวคุณแม่และคุณพ่อน้องปอกลับมาพี่หน้อยต้องรายงานพฤติกรรมให้คุณพ่อคุณแม่” น้องปอบอกว่า “พี่หน้อยชอบพ้องจริง” น้องปอไปเล่นกับเพื่อนข้างบ้านดีกว่า

ตอนบ่ายพี่หน้อยเห็นน้องปอรีบวิ่งกลับมาบ้าน และเข้าส้วมอย่างรวดเร็ว น้องปอก็เรียกพี่หน้อย มาช่วยล้างให้ตนเอง พี่หน้อยจึงถามว่า “หนูชำระล้างเองไม่เป็นหรือคะ” “ไม่ค่ะหนูให้คุณแม่ทำให้คะคุณแม่บอกว่าหนูล้างไม่สะอาดคะ” พี่หน้อยจึงบอกกับน้องปอว่า “ หนูต้องฝึกชำระล้างและราดน้ำให้สะอาดด้วยตนเอง หนูโตพอที่จะทำด้วยตนเองได้แล้ว เมื่ออยู่ที่โรงเรียนใครจะทำให้หนูละคะ อย่าให้เป็นภาระของคุณแม่และคนอื่น การชำระล้างเป็นกิจวัตรประจำวันที่หนูต้องฝึกปฏิบัติด้วยตนเองให้ได้ “ เคี้ยววันนี้พี่จะฝึกให้หนูชำระล้างเองนะจ๊ะ”

วันนี้ ตื่นเช้าเข้าห้องส้วม น้องปอก็ชำระล้างและราดน้ำด้วยตนเอง พี่หน้อยเดินมาดูและชมว่าน้องปอล้างสะอาดดีมากจ๊ะ น้องปอยิ้มภูมิใจที่ตนเองทำได้ เมื่อคุณพ่อคุณแม่กลับมาบ้าน น้องปอก็กเล่าเรื่องพี่หน้อยฝึกให้ตนเองชำระล้างและราดน้ำหลังการใช้ส้วมให้สะอาด และบอกคุณพ่อกับคุณแม่ว่าตนเองทำได้แล้ว คุณแม่ชม “ หนูเก่งจริงๆ จ๊ะ” น้องปอยิ้มด้วยความภูมิใจ “ เคี้ยวคุณแม่จะให้รางวัล ด้วยการพาหนูไปร้านหนังสือเย็นนี้ ให้หนูเลือกหนังสือนิทานที่หนูชอบ 5 เรื่องเลยจ๊ะ” น้องปอกอดคุณแม่และหอมแก้มคุณแม่ด้วยความสุข และคุณพ่อบอกว่า “เราก็จะแวะไปส่งพี่

หน้อยที่บ้านคุณป้าและเยี่ยมคุณยายด้วย” น้องปอกระโดดกอดคุณพ่อด้วยความดีใจที่จะได้ไปเยี่ยม
คุณยาย นานแล้วที่น้องปอไม่ได้ไปเยี่ยมคุณยาย และน้องปอก็จะเล่าเรื่องของตนเองให้คุณยาย
ฟังด้วย

กิจกรรมที่ 13 เด็กดีน่ารัก

แนวคิด

การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันในการชำระล้างหลังการขับถ่ายและการราดน้ำหลังการใช้ส้วม ผู้ปกครองควรดูแล และแนะนำให้เด็กได้ช่วยเหลือตนเองในการชำระล้างหลังการขับถ่ายและราดน้ำหลังจากใช้ส้วมทุกครั้ง

จุดประสงค์

เรียนรู้การชำระล้างหลังการขับถ่ายและราดน้ำหลังจากใช้ส้วม

กิจกรรม

1. เล่านิทานเรื่อง น้องปอน่ารัก
2. ร่วมกันแสดงความคิดเห็นพฤติกรรมตัวละคร เพื่อนำมาเป็นตัวแบบที่ดีในการแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง ในการชำระล้างหลังการขับถ่ายและราดน้ำหลังจากใช้ส้วม
3. เด็กวาดภาพระบายสีจากการฟังนิทานเรื่อง น้องปอน่ารักในตอนที่เด็กชอบ และเล่าให้ผู้ปกครองฟัง
4. แนะนำวิธีการชำระล้างหลังการขับถ่ายและราดน้ำหลังการใช้ส้วม

สื่อและอุปกรณ์

นิทานเรื่องน้องปอน่ารัก กระดาษ สีเทียน

การประเมิน

สังเกตพฤติกรรมการชำระล้างหลังการขับถ่ายและราดน้ำหลังจากใช้ส้วม

กิจกรรมที่ 14 หนูคนเก่ง

แนวคิด

การชำระล้างหลังการขับถ่ายเป็นกิจวัตรประจำวัน ที่ปกครองจะต้องชักชวนให้เด็กได้ดูแลตนเองในการชำระล้างให้ถูกต้องหลังจากขับถ่าย และให้เด็กได้เรียนรู้และปฏิบัติด้วยตนเองจนเป็นนิสัย ไม่เป็นภาระแก่ผู้อื่น

จุดประสงค์

เรียนรู้การชำระล้างหลังการขับถ่าย

กิจกรรม

1. สนทนาเกี่ยวกับเนื้อเรื่องในนิทาน เรื่อง น้องปอน่ารัก
2. ร่วมกันแสดงความคิดเห็นพฤติกรรมของตัวละคร เพื่อนำมาเป็นตัวแบบที่ดี ในการแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองในการชำระล้างหลังการขับถ่าย
3. ให้เด็กสำรวจอุปกรณ์ที่ใช้ชำระล้างหลังการขับถ่าย ในห้องน้ำและเล่าให้ผู้ปกครองฟัง
4. แนะนำการชำระล้างหลังการขับถ่ายที่ถูกต้อง และล้างมือให้สะอาดหลังขับถ่ายทุกครั้ง

สื่อและอุปกรณ์

อุปกรณ์ชำระล้างหลังการขับถ่าย สายชำระ ชันน้ำ กระดาษชำระ สบู่

การประเมิน

สังเกตพฤติกรรมการชำระล้างหลังการขับถ่าย

กิจกรรมที่ 15 เด็กเอ๋ย เด็กดี

แนวคิด

การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน หลังการใช้ส่วนในการขับถ่าย เด็กต้องรดน้ำให้สะอาด ผู้ปกครองควรฝึกให้เด็กได้เรียนรู้ปฏิบัติจนเป็นนิสัย ไม่เป็นภาระกับผู้อื่น เด็กวัยนี้สามารถที่จะทำได้ด้วยตนเอง

จุดประสงค์

เรียนรู้การรดน้ำหลังการใช้ส่วน

กิจกรรม

1. สนทนาเกี่ยวกับเนื้อเรื่องในนิทาน น้องปอน่ารัก
2. ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในพฤติกรรมของตัวละคร เพื่อนำมาเป็นตัวแบบที่ดี นำไปปฏิบัติ
3. ร่วมเล่นบทบาทสมมติเป็นตัวละครในนิทาน
4. แนะนำการใช้ส่วนที่ถูกต้องให้กับเด็ก

สื่อและอุปกรณ์

ห้องส้วม ชันน้ำ

การประเมิน

สังเกตพฤติกรรมการรดน้ำหลังการใช้ส่วน

แบบสังเกต/บันทึกพฤติกรรมเด็ก

คำชี้แจง : ให้เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องพฤติกรรมปรากฏหรือไม่ปรากฏ และเขียน
ลักษณะพฤติกรรมที่เห็นสั้นๆ ลงในช่องบันทึกพฤติกรรม
กิจกรรมชุดที่.....สัปดาห์ที่.....วันที่.....

รายการ	พฤติกรรม		บันทึกพฤติกรรมเด็ก
	ปรากฏ	ไม่ปรากฏ	
1. ความสนใจในนิทานที่เล่า			
2. การแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับนิทาน			
3. ความสนใจในกิจกรรมหลัง การฟังนิทาน			
4. ความร่วมมือในการทำ กิจกรรมหลังฟังนิทาน			
5. พฤติกรรมรับผิดชอบต่อ ตนเองหลังฟังนิทาน			

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม: (ถ้ามี)

- 1.....
- 2.....
- 3.....

(ลงชื่อ).....

ผู้ปกครองเด็กชาย/เด็กหญิง.....

ภาคผนวก ก

แบบสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย

**แบบสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย
สำหรับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2**

วัตถุประสงค์

แบบสังเกตฉบับนี้จัดทำขึ้น เพื่อประเมินพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็ก
ชั้นอนุบาลปีที่ 2

คำชี้แจง

1. ลักษณะทั่วไปของแบบสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย มีจำนวน 10 รายการ ซึ่งเกี่ยวกับพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองในการช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวัน

2. วิธีการสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 ผู้วิจัยเป็นผู้สังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 กลุ่มตัวอย่างขณะอยู่ที่โรงเรียน ก่อนการทดลอง 1 สัปดาห์และหลังการทดลอง 1 สัปดาห์ โดยสังเกตเด็กครั้งละ 6 คนต่อ 1 วัน ใน 1 สัปดาห์ จนครบจำนวน 30 คน ตามรายการที่ปรากฏในแบบสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย

3. เกณฑ์ การให้คะแนนพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย มีดังนี้

- 2 หมายถึง เด็กแสดงพฤติกรรมได้ด้วยตนเอง
- 1 หมายถึง เด็กแสดงพฤติกรรมได้โดยต้องตักเตือน
- 0 หมายถึง เด็กไม่แสดงพฤติกรรมแม้มีผู้แนะนำตักเตือน

แบบสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของเด็กปฐมวัย
สำหรับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2

ก่อนการทดลอง

หลังการทดลอง

ชื่อ เด็กชาย/เด็กหญิง.....วันเดือนปีที่สังเกต.....

ลำดับที่	รายการพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง	ระดับพฤติกรรม		
		2	1	0
	การช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวัน			
1	ล้างมือก่อนรับประทานอาหาร			
2	แปรงฟันหลังรับประทานอาหาร			
3	รับประทานอาหารด้วยตนเอง			
4	เก็บภาชนะเมื่อรับประทานอาหารเสร็จ			
5	ชำระล้างหลังการขับถ่าย			
6	รดน้ำหลังการใช้ส้วม			
7	ปูที่นอนด้วยตนเอง			
8	จัดเก็บเครื่องนอนหลังตื่นนอน			
9	เก็บของใช้ส่วนตัวเมื่อใช้แล้ว			
10	เก็บของเล่นเมื่อเลิกเล่น			
	รวม			

- เกณฑ์การให้คะแนน   2   หมายถึง   เด็กแสดงพฤติกรรมได้ด้วยตนเอง
- 1   หมายถึง   เด็กแสดงพฤติกรรมได้โดยต้องตักเตือน
- 0   หมายถึง   เด็กไม่แสดงพฤติกรรมแม้มีผู้แนะนำตักเตือน

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางสาวสมถวิล ทองหานาม
วัน เดือน ปี	1 มีนาคม 2506
สถานที่เกิด	อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
ประวัติการศึกษา	ศึกษาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนบ้านชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น
ตำแหน่ง	ครูชำนาญการพิเศษ